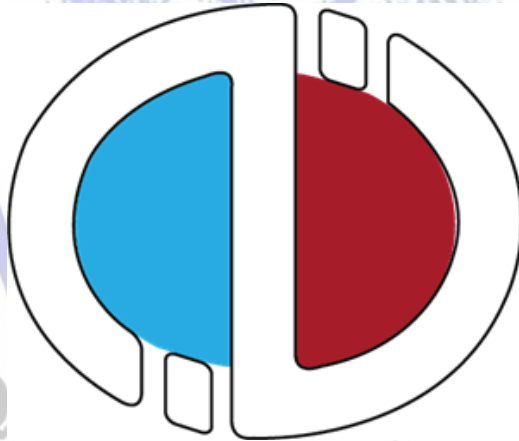

İKT406U AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

ÜNİTE ÖZETLERİ
DENEME SORULARI
ÜNİTE SORULARI
ÇIKMIŞ SORULAR

SKYMOON
DON'T ASK QUESTIONS

PDF
DON'T FOLLOW...

SINCE 2020

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

Türkiye, OECD, Avrupa Konseyi, NATO gibi önemli bazı uluslararası oluşumların içinde yer almıştır. Türkiye, 31 Temmuz 1959'da bu hareketin en önemli örgütlenmesi olan Avrupa Ekonomik Topluluğuna (AET, bugünkü adıyla Avrupa Birliği'ne) başvurmuştur.

Bu başvurunun altında nedenler nelerdir:

Batılılaşma ve çağdaşlaşma çabalarını sürdürme, Soğuk Savaş döneminde siyasi ve ekonomik izolasyondan ve Sovyetler Birliği'nin baskısından kurtulma, Batı Bloğundaki yerini ekonomik entegrasyonla destekleme,

ABD karşısında denge arayışı,

Avrupa Ekonomik Topluluğunun yardımlarından yararlanma ve Avrupa Ekonomik Topluluğu üye devletlerindeki mevcut pazar payını koruma, Avrupa'da Yunanistan'ın aleyhteki girişimlerine engel olma.

EFTA (European FreeTrade Association): Avusturya, Birleşik Krallık, Danimarka, İsveç, İsviçre, Norveç ve Portekiz tarafından 4 Ocak 1960'da Stokholm'de imzalanan antlaşma ile kurulan Avrupa Serbest Ticaret Birliğidir.

Avrupa (Ekonomik) Topluluğunu Kuran Antlaşma: Avrupa (Ekonomik) Topluluğunun kurucu Roma'da imzalanıp 1 Ocak 1958'de yürürlüğe girmiştir. Lizbon Antlaşması'yla adı "Avrupa Birliği'nin İşleyişine Dair Antlaşma" olarak değiştirilmiştir. Ortaklık: Topluluk (Birlik) ile devletler veya uluslararası örgütler arasında özel amaçlar güden ve karşılıklı hak ve yükümlülükler, ortak tutum ve özel usuller içeren bir akdi ilişkidir. Protokol: Devletler veya uluslararası örgütler toplantı, oturum, görüşme sonunda imzalanan akdi belgedir. Bildiri: Resmî bir makam, kurum resmî olmayan bir örgüt, topluluk tarafından herhangi bir durumu ilgililere duyurmak için yazılan yazı, tebliğ, deklarasyon, manifestodur. Anlaşma, 12 Eylül 1963'te Ankara'da imzalanmış ve tarafların iç hukuklarında onaylanması ve GATT izninin alınması ardından 1 Aralık 1964'te yürürlüğe girmiştir.

Ortaklık: Topluluk (Birlik) ile devletler veya uluslararası örgütler arasında özel amaçlar güden ve karşılıklı hak ve yükümlülükler, ortak tutum ve özel usuller içeren bir akdi ilişkidir.

Protokol : Devletler veya uluslararası örgütler toplantı, oturum, görüşme sonunda imzalanan akdi belgedir.

Bildiri : Resmî bir makam, kurum resmî olmayan bir örgüt, topluluk tarafından herhangi bir durumu ilgililere duyurmak için yazılan yazı, tebliğ,

deklarasyon, manifestodur.

Anlaşma, 12 Eylül 1963'te Ankara'da imzalanmış ve tarafların iç hukuklarında onaylanması ve GATT izninin alınması ardından 1 Aralık 1964'te yürürlüğe girmiştir.

1963 Tarihli Ankara Anlaşması

Anlaşmanın ana metninde; ortaklık ilişkisinin amacı, gümrük birliği, tarım, malların kişilerin, sermayenin ve hizmetlerin serbest dolaşımı, ulaştırma, rekabet, mevzuat ile ekonomik ve ticari politikaların uyumlaştırılması, ortaklık kurumları, Türkiye'nin tam üyelik imkânları, ortaklık ilişkisinde çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümü gibi konulara ilişkin hükümler öngörülmüştür.

Anlaşma'nın ekonomik amacı, Türkiye ekonomisinin hızlandırılmış kalkınmasını ve Türk halkının istihdam seviyesinin ve yaşam koşullarının yükseltilmesini sağlama gereğini tümü ile göz önünde bulundurarak, taraflar arasındaki ticari ve ekonomik ilişkileri aralıksız ve dengeli olarak güçlendirmeyi teşvik etmektir (m. 2 I). Bu amacın gerçekleştirilmesi için bir "gümrük birliği" nin gittikçe gelişen şekilde kurulması öngörülmüştür (m. 2 II).

Gümrük Birliği: Taraflar arasındaki ticarete mevcut gümrük vergileri, eş etkili vergiler ve miktar kısıtlamalarıyla her türlü eş etkili tedbirin kaldırıldığı ve ayrıca birlik dışında kalan üçüncü ülkelere yönelik olarak da ortak gümrük tarifesinin uygulandığı bir ekonomik entegrasyon modelidir.

Tam Üyelğe Götüren Ortaklık Anlaşması: Böyle bir anlaşma Avrupa Birliği uygulamasında Türkiye ve Yunanistan dışında hiçbir ülke ile imzalanmamıştır.

Anlaşma'da, ortaklığın birbirini izleyen hazırlık, geçiş ve son dönem olmak üzere toplam üç dönemden geçerek gelişeceği öngörülmüştür.

Ortaklığın ilk evresini oluşturan hazırlık dönemi, Türk ekonomisinin taraflar arasında kurulacak olan gümrük birliğine hazırlanacağı dönemdir. Bu dönem, Anlaşma'nın yürürlüğe girdiği 1 Aralık 1964 tarihi itibarıyla başlamıştır. Dönemin süresi 5 yıl olarak öngörülmüş ve Türkiye'nin talebi hâlinde Geçici Protokolde belirlenen usullere göre bu sürenin 10 yıla kadar uzatılması da mümkün kılınmıştır. Türkiye, bu dönemde hiçbir yükümlülük altına girmemiştir. Aksine

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

kendisine bazı ekonomik yardım ve imtiyazlar verilmiştir.

Ortaklığın ikinci dönemi geçiş dönemidir. Hazırlık döneminden geçiş dönemine intikal otomatik olmayıp geçiş döneminin koşullarının ayrı bir protokol ile düzenlenmesi gerekmektedir (m. 4). Ortaklığın geçiş dönemi, belirli istisnalar dışında 12 yıl sürecek ve âkit tarafların karşılıklı ve dengeli yükümlülükleri esasına dayanacaktır.

Ortaklığın son dönemi ise gümrük birliğine dayanacak ve âkit tarafların ekonomik ve sosyal politikaları arasındaki koordinasyonun güçlendirilmesini sağlayacaktır.

Anlaşma, “karma sözleşme” olarak Topluluk üye devletlerinin katılımı altında akdedilmiştir. Ancak, ortaklık ilişkisinde Türkiye’nin asıl muhatabı Topluluk üyesi devletler değil Topluluğun (Birliğin) kendisidir.

Anlaşma, içerik olarak AET-Yunanistan Ortaklık Anlaşması örnek alınarak hazırlanmıştır. Ancak Anlaşma’da, Topluluk üye devletleri arasında oluşan aykırılıkları ve bazı üye devletlerin Türkiye’ye soğuk bakmaları yüzünden somut hükümlere yer verilememiştir. Anlaşma, mahiyeti itibarıyla bir “çerçeve anlaşma” niteliği taşımaktadır.

Bu çerçevede Anlaşma’nın temelini gümrük birliği oluşturmaktadır (m. 10).

Bunun dışında tarım (m. 11), işçilerin serbest dolaşımı (m. 12), yerleşme serbestisi (m. 13), hizmetlerin serbest dolaşımı (m. 14), ulaştırma (m. 15), rekabet ve vergi (m.16), mevzuat ve ekonomi politikalarının uyumlaştırılması (m. 16-17) sermaye ve ödemelerin serbest dolaşımı (m. 18-20) konularına ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

9 Temmuz 1961’de AET ile Yunanistan arasında imzalanan ortaklık Anlaşmasıdır. Anlaşma, Yunanistan’ın 1981 yılında Avrupa Topluluklarına katılmasıyla sona ermiştir.

Bununla birlikte âkit tarafların ortaklık rejimin uygulamasında iki temel yükümlülükleri söz konusudur. Birincisi, 7. maddede belirtilen “sözleşmeye sadakat” yükümlüğü, diğeri ise 9. maddede öngörülen “ayrımcılık yasağı”dır.

Sözleşmeye Sadakat Yükümlüğü: Devletlerin imzaladıkları uluslararası anlaşmaya uymak zorunda olduklarını ifade eden ve söze bağlılık ilkesinden çıkan bir yükümlüdür.

Ayrımcılık Yasağı: Aynı durumdaki bireylere farklı, farklı durumdaki bireylere aynı muamele yapma yasağıdır.

Anlaşma’nın 6. maddesinde ortaklık rejiminin uygulanması ve giderek gelişmesini sağlamak üzere âkit tarafların bir araya gelebileceği bir Ortaklık Konseyinin kurulması öngörülmüştür. Anlaşma’da anlaşmazlıkların çözümü için bir usul belirlenmekle birlikte, herhangi bir yargı organı öngörülmemiştir. Ayrıca Avrupa Parlamentosu ve Ekonomik ve Sosyal Komite ile TBMM ve diğer ilgili Türk makamları arasında işbirliğinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirlerin alınacağı hükme bağlanmıştır.

Ortaklık Rejiminin Uygulanması

Hazırlık Dönemi (1964-1973)

Topluluk üye devletleri, ortaklığın hazırlık döneminde Türkiye’den ülkelerine yapılacak tütün, üzüm, kuru incir, fındık, turuncgiller, şarap, dokuma ve su ürünleri ithalatı için belli kotalarda gümrük indirimi uygulamışlardır. Bunun yanında, Mali Protokol uyarınca Türkiye’ye hazırlık dönemi (1964-1969) için 175 milyon ECU tutarında Topluluk kredisi verilmiştir.

ECU (European Currency Unit): Avrupa Para Birimi anlamına gelir. Kaydi paradır. 1998 yılı sonuna kadar kullanılan ECU, Euronun 1 Ocak 1999 tarihinden itibaren kullanılmaya başlanmasıyla yürürlükten kalkmıştır.

Katma Protokol ve Geçiş Dönemi (1973-1996)

Katma Protokol; 23 Kasım 1970’de Brüksel’de imzalanmış ve GATT izninin alınması süreçlerinin ardından 1 Ocak 1973’te yürürlüğe girmiştir.

Katma Protokol, Ankara Anlaşması’nda yer alan hükümlerin Türkiye’nin ekonomik durumuna uygun bir biçimde yürürlüğe konulmasını sağlayan ve 64 maddeden oluşan bir “uygulama anlaşması”dır.

Katma Protokolün geçiş dönemine ilişkin temel ilkeleri şunlardır:

Taraflar arasındaki ilişkilerin karşılıklı ve dengeli olma esasına dayanması,
Taraflar arasında bir gümrük birliğinin aşamalı şekilde kurulması,
Tarafların ekonomi politikalarının yakınlaştırılması ve

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

ortak faaliyetlerin geliştirilmesi.

Topluluk tarafı, Geçici Anlaşma ile 1971 yılı itibarıyla bazı petrol ve tekstil ürünleri dışında Türkiye'den ithal ettiği tüm sanayi mallarına uyguladığı gümrük vergilerini ve miktar kısıtlamalarını tek taraflı olarak kaldırmıştır.

Türkiye ise Topluluk çıkışlı mallara uygulanan gümrük ve eş etkili vergilerini 12 ve 22 yıllık süreler içinde aşamalı şekilde kaldırmayı ve aynı dönem içinde Topluluğun ortak gümrük tarifesini ve tarım politikasına uyum sağlamayı taahhüt etmiştir.

Katma Protokolde ayrıca ithalat miktar kısıtlamaları ve eş etkili tüm önlemler ilke olarak her iki taraf için de yasaklanmıştır (m. 22).

Katma Protokolde, Topluluk ile Türkiye arasında Gümrük Birliğini aşan bir ekonomik bütünleşme öngörülmüştür. Bu nedenle tarım ürünleri, işçilerin serbest dolaşımı, yerleşme hakkı, hizmetlerin serbest dolaşımı, ulaştırma, rekabet, devlet yardımları, ekonomik politikaların ve mevzuatın yakınlaştırılması konularında da hükümler konulmuştur. Fakat bu hükümler Gümrük Birliği hükümleri gibi "doğrudan etki"ye sahip değildir.

Doğrudan Etki: Bireylerin, ek uygulama işlemlerinin yapılmasına ihtiyaç göstermeyen, yeterince açık ve koşulsuz olan hukuk kurallarını mahkemelerde veya idari kurumlarda diğer bir gerçek veya tüzel kişiye ya da devlete karşı ileri sürebilme ifade eden kavramdır.

Öte yandan Katma Protokol, ortaklık hükümlerinin uygulanması ve geliştirilmesi konusunda iki sınır koymuştur. Birincisi, Türkiye'nin Protokolün kapsamına giren alanlarda üye devletlerin Roma Antlaşması uyarınca birbirlerine tanıdıklarından daha elverişli olan işlemlerden yararlanamayacak olmasıdır (m. 59). İkincisi ise tarafların ciddi ekonomik zorluklar ile karşılaşmaları durumunda koruma önlemlerine başvurabilecek olmasıdır (m. 60). Bu bağlamda Katma Protokol, Türkiye'nin lehine başka koruma hükümlerine de yer vermiştir.

Mali Protokoller; Geçiş döneminde Türkiye'ye mali yardımların yapılması için iki mali protokol imzalanmıştır. Bu protokollerden ilki olan İkinci Mali Protokol, 23 Kasım 1970 tarihinde Katma Protokol ile birlikte imzalanmış ve 1 Ocak 1973'te yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Protokol, 1971-1977 dönemini kapsamıştır. Bu Mali Protokol çerçevesinde 195 milyon ECU Topluluk bütçesinden, 25 milyon ECU Avrupa Yatırım Bankası (AYB) öz kaynaklarından olmak üzere, toplam 220 milyon ECU tutarında kredinin

Türkiye'ye verilmesi öngörülmüş Bundan başka, İkinci Mali Protokolün yürürlük süresi içinde Topluluğa yeni katılan üç devletin (İngiltere, İrlanda ve Danimarka) de mali yardıma katılmasını sağlamak amacıyla ortaklığın bu yeni üyelere de genişletilmesini sağlayan Tamamlayıcı Protokole konulan bir hükümle, Türkiye'ye 47 milyon ECU tutarında bir ek kredinin verilmesi kabul edilmiştir.

Üçüncü Mali Protokol, 12 Mayıs 1977'de imzalanmış ve 1 Mayıs yürürlüğe girmiştir. Bu Protokolün 31 Ekim 1981'e kadar uygulanması öngörülmüş ancak daha sonra süre uzatılmıştır. Bu Protokol çerçevesinde Türkiye'ye 220 milyon ECU'lük kısmı Topluluk bütçesinden, 90 milyon ECU'lük kısmı ise AYB öz kaynaklarından olmak üzere, toplam 310 milyon ECU tutarında bir kredi verilmiştir.

Ortaklık Konseyi Kararı uyarınca Topluluk, 1980 yılında özel bir iş birliği fonu kurmuş ve Türkiye'nin sağlık, çevre, turizm ve eğitim gibi alanlar da yapacağı çalışmalarda teçhizat ve yabancı uzman veya eğitmeni ihtiyacını karşılamak üzere 75 milyon ECU'luk hibe yardımı yapmıştır.

Geçiş Döneminin Uygulanması; Türkiye, her ne kadar Katma Protokol'de öngörülen takvim çerçevesinde gümrük vergisi indirimlerini 1973 ve 1976 dönemlerinde yerine getirmiş olsa da 1970'li yıllarda ortaya çıkan ekonomik krizler, iç ve dış siyasi karışıklıklar nedeniyle Katma Protokolden doğan yükümlülüklerini yerine getirmekte oldukça zorlanmıştır. Kıbrıs'a askerî müdahale sonrası Topluluk üye devletleriyle siyasi ilişkilerin gerginleşmesi üzerine Türkiye, Ocak 1978'de yapılması gereken gümrük vergisi indirimlerini Katma Protokolün 60. maddesinde öngörülen imkânı kullanarak ertelemiştir.

12 Eylül 1980 askerî yönetimi döneminde nitelik değiştirerek gittikçe siyasi boyut kazanmaya başlamıştır. Yunanistan'ın 1980'de Topluluğa tam üye olması siyasi sorunları daha da artırmıştır. Topluluk, Türkiye ile siyasi ilişkilerini dondurarak mali iş birliğini askıya almıştır.

1983 yılında Türkiye'de sivil idarenin yeniden kurulması ve 1984 yılından itibaren ithalatı engelleyici politikaların hızla terk edilerek dış açılma sürecinin başlatılması ve liberal ekonomi politikaları izlenmesi ortaklığa yeniden işlerlik kazandırmış. Ortaklık Konseyi, 16 Eylül 1986'da yeniden toplanabilse de Yunanistan vetosu sebebiyle Topluluğun ortak tutum oluşturmaması sonucu bu toplantıda herhangi bir karar alamamıştır.

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

Türkiye, Ankara Anlaşması'nda öngörülen tedrici bütünleşme sürecinin tamamlanmasını beklemeden 14 Nisan 1987 tarihinde üyelik başvurusu yapmıştır

Komisyon, Türkiye'nin tam üyelik başvurusuna ilişkin olarak 18 Aralık 1989'da açıklamış olduğu görüşünde, öncelikli olarak kendi iç bütünleşmesini tamamlamadan Toplulukların yeni bir üyeyi daha kabul edemeyeceği; Türkiye'nin, ekonomik, sosyal ve siyasal alanda gelişmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Görüş: Bağlayıcı olmayan Topluluk (Birlik) tasarruflarıdır. Görüşler, daha çok siyasi ve etik değer taşımakta olup Konsey, Konsey-Parlamento ve Komisyon tarafından verilebilmektedir.

Son Dönem (1996-)

6 Mart 1995'de Brüksel'de gerçekleştirilen 36. dönem Ortaklık Konseyi toplantısında, ortaklığın (Gümrük Birliğinin) son döneminin 1 Ocak 1996 tarihinden geçerli olmak üzere uygulamaya konulması kararlaştırılmış.

Gümrük Birliğinin son dönemini uygulamaya koyan 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararının (OKK) dışında şu düzenlemeler kabul edilmiştir:

Taraflar arasındaki ilişkilerin Ankara Anlaşması'nın öngörmediği alanlarda da güçlendirilmesini amaçlayan bir Tavsiye Kararı, Türkiye'nin üçüncü ülkelere karşı 1 Ocak 2001'e kadar ortak gümrük tarifesinin üzerinde vergi uygulayacağı hassas ürünleri belirleyen 2/95 sayılı Karar,

Türk ekonomisinin Gümrük Birliğine bağlı olarak geçireceği değişiklikler esnasında ihtiyaç duyacağı mali yardım ve iş birliğinin çerçevesini belirleyen Topluluk Deklarasyonu.

1/95 sayılı OKK, 66 madde, bazı maddelere ilişkin ortak ya da tek taraflı 17 bildiri ve 10 ekten oluşmaktadır. Karar, Gümrük Birliğinin tamamlanması ve işleyişine ilişkin olarak başlıca şu konularda hükümler içermektedir:

Malların serbest dolaşımı (taraflar arasında gümrük vergisi ve miktar kısıtlamalarının kaldırılması ve Topluluğun ortak gümrük tarifesine uyum), Topluluğun teknik mevzuatına uyum, Topluluğun ortak ticaret politikasına uyum, Topluluğun tercihli gümrük rejimlerinin üstlenilmesi,

Topluluğun ortak tarım politikasına uyum ve tarım ürünleri ticaretinde uygulanacak tercihli rejim, Topluluk Gümrük Koduna uyum ve karşılıklı idari iş

birliği,

Mevzuat yakınlaştırılması (fıkrî, sınai ve ticari mülkiyetin korunması; Gümrük Birliğinin rekabet kuralları; ticari korunma araçları; kamu alımları; vergilendirme), Kurumsal hükümler (Gümrük Birliği Ortak Komitesi; danışma ve karar usulleri; uyuşmazlıkların çözümü; korunma tedbirleri). Gümrük Birliği sadece sanayi mallarının ve işlenmiş tarım ürünlerinin ticaretini kapsamaktadır. İşlenmemiş tarım ürünlerinin serbest dolaşımı, Ankara Anlaşması'nın temel amaçlarından biri olmakla beraber Türkiye'nin Topluluğun (Birliğin) ortak tarım politikasına uyum sağlayamamış olması nedeniyle Gümrük Birliğinin kapsamı dışında tutulmuştur. Kömür ve çelik ürünleri ise 1 Ağustos 1996 tarihinde yürürlüğe giren Serbest Ticaret Anlaşması kapsamında işlem görmektedir.

Tercihli Ticaret Rejimi: Anlaşmaya taraf ülkelerin tek yanlı veya karşılıklı olarak belirli mallar üzerindeki gümrük tarifelerinde indirimde bulunmalarına dayanan en dar kapsamlı iktisadi bütünleşme aşamalarından biri çerçevesinde uygulanan rejimdir.

Serbest Ticaret Anlaşması: Taraflar arasında ticareti kısıtlayan veya engelleyen gümrük vergileri ve tarife dışı engellerin kaldırılarak bir ticaret alanı oluşturulmasını sağlayan, ancak üçüncü ülkelere ortak bir tarife uygulama yükümlülüğünü içermeyen bir anlaşmadır.

1/95 sayılı OKK ile Türkiye'nin Avrupa Topluluğu/Birliği iç pazarında Gümrük Birliği temelinde işleyen malların serbest dolaşımına sadece "pasif" bir şekilde katılımını sağlamıştır.

Gümrük Birliğinin kurulma sürecinin tamamlanması ile beraber, Türkiye ile Topluluk arasında sanayi ürünleri ticaretinde gümrük vergileri, miktar kısıtlamaları ve eş etkili önlemler kaldırılmış, Türkiye üçüncü ülkelere karşı Topluluğun ortak gümrük tarifesini (OGT) uygulamaya başlamıştır. Bu durumun tek istisnası, 1996 yılında başlayan ve 2000 yılı sonuna kadar süren beş yıllık geçiş döneminde, otomobiller, ayakkabılar, deriden mamul ürünler ve mobilyalar gibi kısıtlı sayıdaki hassas ürün için üçüncü ülkelere karşı OGT hadlerinden daha yüksek gümrük vergilerinin uygulanması olmuştur. Ancak 2001 yılından itibaren bu konudaki geçiş süreci de sona ermiş. Sanayi ürünleri itibarıyla üçüncü ülkeler için Gümrük Birliği öncesinde % 16 seviyesinde olan ortalama koruma oranı 2011 yılı ithalat rejimi kapsamında % 4,2 seviyesine

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

gerilemiştir. Bu çerçevede, Gümrük Birliğinin düzgün işleyişini sağlamak ve ortak ticaret politikasını uygulamak üzere, ithalat ve ihracata ilişkin kurallar, kotaların yönetimi, dampingli veya sübvansiyonlu ithalata karşı koruma, tekstil ithalatına ilişkin otonom düzenlemeler, dâhilde ve hariçte işleme rejimleri Topluluk mevzuatıyla uyumlu hâle getirilmiştir.

Sübvansiyon (Destekleme) , devletin kişi ya da kurumlara mal, para veya hizmet biçiminde yaptığı karşılıksız yardımları ifade eder.

Dahilde İşleme Rejimi: İhracata yönelik önemli mevzuatlardan biri olup, ihraç ürünleri üretmek için gerekli olan ve dışarıdan ithal edilen, bu yüzden de ithali gümrük vergisine tabi ara mallara ya da girdilere gümrük muafiyeti getiren bir ihracatı teşvik sistemidir.

Hariçte İşleme Rejimi: Serbest dolaşımdaki eşyanın hariçte işleme faaliyetlerine tabi tutulmak üzere Türkiye Gümrük Bölgesinden geçici olarak ihracı ve bu faaliyetler sonucunda elde edilen ürünlerin ithal vergilerinden tam ve kısmi muafiyet suretiyle yeniden serbest dolaşıma girişine ilişkin hükümlerin uygulandığı rejimdir.

Birliğin tercihli ve otonom rejimlerine uyum devam etmektedir. Bu itibarla Türkiye, şimdiye kadar 16'sı

yürürlükte olmak üzere toplam 28 serbest ticaret anlaşması imzalamıştır. Ayrıca, Birliğin gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelere uyguladığı otonom tarifeler ve az gelişmiş ülkelere uyguladığı otonom tarifeler içeren Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi'ne uyum, Gümrük Birliği kapsamındaki ürünler itibarıyla 1 Ocak 2008 tarihinde tamamlanmıştır.

Ticarette teknik engellerin kaldırılması, test ve belgelendirme alanında alt yapı düzenlemelerinin geliştirilmesi amacıyla Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) 1999'da kurularak faaliyete geçirilmiştir. Bu alanda Topluluk direktiflerine uyumun hukuki dayanağını teşkil eden "Ürünlerle İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun", kısa adıyla "Çerçeve Kanun", 11 Temmuz 2001 tarih ve 24459 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 11 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Avrupa Birliği son yıllarda akdettiği yeni nesil STA'lar kapsamında tarım, hizmetler, yatırımlar ve kamu alımları gibi alanlarda üçüncü ülkelerle, Türkiye ile olan ortaklık ilişkisinden daha kapsamlı

tercihli düzenlemeler gerçekleştirmektedir.

Öte yandan, Türkiye'nin Avrupa Birliği ve ABD arasında müzakere edilen Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP) sonucu ortaya çıkacak ekonomik blok içinde yer alma hedefi gümrük birliğinin güncellenmesi sürecine aciliyet katmıştır.

Gümrük birliğinin güncellenmesine ilişkin Avrupa Komisyonu ile 27 Nisan 2015 tarihinde Brüksel'de mutabakat zaptı imzalanmıştır.

Ortaklık rejiminin düzgün şekilde işletilmemesinin önemli bir nedeni, anlaşmanın yorum ve uygulanmasında taraflar arasında ortaya çıkacak uyuşmazlıkları çözecek kurumsal bir yapılanmanın yokluğudur.

Avrupa Birliği yargısı (özellikle de Adalet Divanı), bu boşluğu bir ölçüde doldurmuştur. Adalet Divanı, ortaklığın bir organı olmamakla birlikte, aralıksız olarak ortaklık kuralları ile sorunları ele almış ve önemli kararlara imza atmıştır.

Önkarar: Üye devletlerin ulusal mahkemelerinin, Birlik hukukunu ilgilendiren bir davayı sonuçlandırabilmeleri için Adalet Divanından talep ettikleri tespit niteliğindeki karardır.

Türk girişimcilerin başlıca engeller şunlardır:

Avrupa Birliği'nin mali, teknik ve güvenlik standartlarından kaynaklanan engeller, Türk menşeli malların Avrupa Birliği'nin iç pazarına taşınmasına getirilen engeller (kotalar, araç sürücülerine giriş vizesi verilmemesi gibi) Küçük ve orta ölçekli işletme sahiplerine veya görevlilerine fuar, ihale, iş görüşmesi, yer kiralama vs. amaçlı olarak Avrupa'ya gidişlerine getirilen vize engelleri

Ankara Anlaşması'nın Nihai Amacı Olarak Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Tam Üyeliği

Hukuki Çerçeve

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliği Ankara Anlaşması'nın 28. Maddesinde hükme bağlanmıştır. Maddenin metni aynen şöyledir:

"Anlaşmanın işleyişi, Topluluğu Kuran Antlaşma'dan doğan yükümlerin tümünün Türkiye tarafından üstlenebileceğini gösterdiğinde, Akit Taraflar, Türkiye'nin Topluluğa katılması olanağını incelerler."

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

Ortaklığın son dönemine girilmiş olduğundan artık Türkiye'nin tam üyeliği meselesinin ele alınması noktasında iki soru ortaya çıkmaktadır. Birinci soru 28. maddede öngörülen üyelik perspektifinin bağlayıcı olup olmadığıdır. İkinci soru ise Avrupa (Ekonomik) Topluluğu üyeliğine ilişkin olarak çizilen perspektifin Avrupa Birliği üyeliği için de geçerli olup olamayacağıdır.

Avrupa (Ekonomik) Topluluğu üyeliğine ilişkin olarak çizilen perspektif Avrupa Birliği üyeliği için de geçerli olmalıdır. Çünkü 2007 tarihli Lizbon Antlaşması uyarınca Avrupa Birliği, Avrupa Topluluğunun yerine geçmiş ve böylece Ankara Anlaşması'nın tarafı olmuştur.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Süreci

Gümrük Birliğinin kurulması sürecinin 1996 yılında tamamlanmasıyla Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sürecinin hızlanacağı yönünde beklentiler oluşmuş. Ancak bu beklenti ve tezlerin çok da doğru olmadığı 16 Temmuz 1997'de yayımlanan "Gündem 2000" Raporu'ndan anlaşılmıştır. 12 - 13 Aralık 1997 tarihlerinde gerçekleşen Lüksemburg Zirvesi'nde ise Türkiye, tam üyeliğe ehil olduğu teyit edilmiş olsa da aday ülkeler arasında zikredilmemiştir.

Bu dönemde Avrupa Birliği'nde Türkiye'ye yönelik bir tutum değişikliğinin nedenleri nelerdir:

1999 yılında Kosova'ya gerçekleştirilen uluslararası müdahale ve Kafkaslardaki enerji kaynaklarının güvenliği çerçevesinde Türkiye'nin stratejik konumu Türkiye'nin askerî bir güç olarak vazgeçilemezliği ABD'nin girişimleri Bazı üye devletlerde iktidar değişiklikleri Yunanistan'da dönemin Simitis Hükûmeti'nin Türkiye'ye karşı ılımlı bir tutum izlemesi. 1999'a gelindiğinde özellikle Türkiye'de meydana gelen 17 Ağustos Marmara depremi sonrası Yunanistan ile ilişkilerde oluşan yumuşama havasının sonucunda Türkiye, 10-11 1999'da Helsinki'de yapılan Avrupa Birliği Devlet ve Hükûmet Başkanları Zirvesi'nde Avrupa Birliği'ne "aday ülke" olarak kabul edilmiştir.

Kopenhag Kriterleri: Haziran 1993 tarihli Kopenhag Zirvesi'nde kararlaştırılan ve aday ülkelerin Birliğe üye olabilmek için yerine getirmeleri gereken kriterlerdir. Bu

kriterler şunlardır: Demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ile azınlık haklarını gözetecek ve

koruyacak kurumların varlığı ve istikrarlı işleyişi; pazar ekonomisinin varlığı ve Birlik içi rekabet baskısına ve pazar güçlerine dayanabilme yeteneği; siyasi, ekonomik ve parasal birlik hedefleri de dahil olmak üzere, üyelik yükümlülüklerini yerine getirebilme gücü.

Avrupa Birliği Konseyi, 8 Mart 2001'de Türkiye'nin Kopenhag Kriterleri'ne uyum sağlaması için yapılması gerekenlerin somut olarak belirtildiği ve insan hakları alanında kısa ve orta vade hedeflerin sıralandığı bir Katılım Ortaklığı Belgesi'ni kabul etmiştir. Türkiye, 19 Mart 2001'de bu belgede yer alan önceliklerin hayata geçirilmesine yönelik program ve takvimi içeren bir ulusal program açıklamıştır..

Katılım Ortaklığı Belgesi: Avrupa Birliği'ne aday ülkeler için, AB Komisyonu tarafından hazırlanan ve AB Konseyi tarafından kabul edilen, her bir aday ülkenin AB'ye katılım yönünde gelişme kaydetmesi öngörülen öncelikli alanların değerlendirildiği belgedir.

Ulusal Program: Avrupa Birliği'ne aday ülkeler tarafından hazırlanarak Birliğe sunulan ve Katılım Ortaklığı Belgesi'nde yer alan önceliklerin ne şekilde yerine getirileceğine ilişkin belgedir.

17 Aralık 2004'te Brüksel'de gerçekleştirilen Avrupa Birliği Devlet ve Hükûmet Başkanları Zirvesi'nde, 1999 Helsinki Zirvesi ve 2002 Kopenhag Zirvesi'nde alınan kararlar teyit edilmiş ve Türkiye'nin reform sürecinde atmış olduğu kararlı adımların memnuniyetle karşılandığı belirtilerek, Türkiye ile üyelik müzakerelerinin -Zirve sonuç metninin 23. maddesinde öngörülen çerçeve dâhilinde- 3 Ekim 2005 tarihinde başlatılması kararlaştırılmıştır.

Bu Zirve'de, Komisyona iki temel belgeyi hazırlama göre-vi verilmiştir. Söz konusu belgelerden biri, müzakerelerin esaslarını belirleyen "Çerçeve Belge"dir. Diğer ise 2001'de hazırlanan "Katılım Ortaklığı Belgesi"nin revize edilmesi, yani ikinci bir "Katılım Ortaklığı Belgesi"nin hazırlanmasıdır. Bu iki belgenin hazırlanmasına ek olarak Komisyon, Türkiye'nin üye devletlerde ve AB'nin Türkiye'de karşılıklı olarak daha iyi tanıtılmasına yönelik olarak sivil toplum örgütleri aracılığıyla yürütülecek faaliyetleri içerecek olan "Sivil Toplum Diyalogu" başlıklı bir çalışma hazırlamakla görevlendirilmiştir. Nihayet 3 Ekim 2005'te tam üyelik müzakereleri başlamıştır.

Zirve: Avrupa Birliği üyesi ülkelerin devlet ve

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

hükûmet başkanlarının belirli aralıklarla bir araya geldiği toplantılardır. Üye devlet liderlerinin 1974 yılında Paris’te yapılan zirve toplantısında aldıkları karar uyarınca 1975 yılından itibaren Avrupa Konseyi adı altında düzenli olarak yapılan bu toplantılar, 1986 yılında imzalanan Avrupa Tek Senedi’nde yer alan bir hüküm ile hukuki temel kazanmıştır. Yılda en az iki kez toplanmasını öngörmektedir.

Bela Balassa Uluslararası Ekonomik bütünleşmeyi, “bir süreç olarak, farklı ulusal devletlere ait ekonomik birimler arasındaki ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik önlemler alınması; bir durum olarak ise ulusal ekonomiler arasında ayrımcılığın olmaması” şeklinde tanımlamaktadır.

Temelde uluslararası ekonomik bütünleşmenin beş kuramsal aşaması bulunmaktadır. İlk ve en sık bütünleşme aşaması “Serbest Ticaret Bölgesi”dir. Serbest ticaret bölgesinde ülkeler kendi aralarında mal ticaretine yönelik tarifeleri, miktar kısıtlamalarını ve diğer gümrük engellerini kaldırmaktadırlar. Serbest ticaret bölgesine üye olan her ülke, üçüncü ülkelere gelen mallara karşı kendi özel tarifelerini uygulayabilir. Gümrük birliğinde bu özelliklere ek olarak, üçüncü ülkelere gelen ithal mallara karşı üyelerin ortak gümrük tarifesi uygulaması söz konusudur. Demek ki, “Gümrük Birliği” (GB), üye ülkeler tarafından karşılıklı ticaretleri üzerindeki gümrük tarifeleri, kotalar gibi her türlü engel veya kısıtlamaların kaldırıldığı ve üçüncü ülkelere karşı ortak gümrük tarifesinin (OGT) uygulandığı bir bütünleşme biçimidir. Dolayısıyla bu bütünleşme biçiminde devlet açısından gümrüklerin tek başına belirleyemediği için bir yetki kaybı söz konusudur. Gümrük Birliğinden sonraki aşama ise “Ortak Pazar”dır. Ortak pazarda, gümrük birliğinin unsurlarının yanı sıra üretim faktörlerinin (sermaye, girişimci, emek) serbest dolaşımı da söz konusudur. Dördüncü aşama “Ekonomik Birlik”tir. Ekonomik birlikte, ortak pazarın tüm özelliklerinin mevcut olmasının yanı sıra, üyeler arasında diğer politika alanlarında uyumlaştırmaya gidilmesi söz konusudur. Eğer ekonomik birlik aşamasında parasal birlik de kurulursa, o zaman ortak para politikası otomatik olarak, ortak parayı ve ulus üstü bir merkez bankasını da beraberinde getirmektedir. Uluslar arası ekonomik bütünleşmenin son aşaması olan “Tam Ekonomik Bütünleşme”de para politikasının yanı sıra mali ve sosyal politikalar da bütünleştirilmektedir.

Gümrük Birliğinin kurulması, üye ülkelerdeki göreceli

fiyat yapısını değiştirir ve bu değişimin etkisi üretim, tüketim ve ticaret akımları üzerinde görülür. GB’ye üye ülkeler arasında herhangi bir ayrımcılığın ortaya çıkmasını önlemek amacıyla ortak ticaret politikası ile ortak rekabet kurallarının da geliştirilmesi gerekmektedir

Gümrük Birliğinin Ekonomik Etkileri

Gümrük Birliği (GB), üye ülkeler arasındaki ticari engellerin kaldırılması, dünya ticaretinin serbestleşmesi ve küreselleşme yolunda atılan önemli bir adımdır

Viner ticaret saptırıcı etkileri tanımlayarak, gümrük birliğinin serbestleştirici yönünün yanı sıra, korumacı bir yapı da teşkil edebileceğini göstermiştir. Ancak Viner modelinin sınırları vardır. Model iki mallıdır, tüketimde sabit katsayılar ve sabit üretim maliyetleri varsayımlarına dayalıdır ve dolayısıyla aslında gerçekten uzak bir durumu ele almaktadır Viner modeli üretime odaklanmakta ve tüketimi göz ardı etmektedir. Bu etkileri James Meade ve Richard G. Lipsey ele almışlardır. Lipsey’ye göre gümrük birliği üye ülkelerdeki fiyat farkları aracılığıyla tüketim desenlerinde birtakım değişikliklere de neden olacaktır. Zira gümrük birliğinin kurulmasıyla gerçekleşecek fiyat azalışları talep artışlarını beraberinde getirecektir. Lipsey ve Lancaster’ın “ikinci en iyi kuramı”nı (the theory of second best) ortaya koyduğu ortak çalışmasına göre dünya refahı açısından birinci en iyi politika tam rekabet ortamı ve tamamıyla serbest ticarettir ancak bunların sağlanamadığı durumda, ikinci en iyi politika üyelerin arasında ticaretin serbestleştirildiği ve üçüncü ülkelere karşı ortak gümrük tarifesi uygulanan gümrük birlikleridir.

Gümrük Birliğinin Kısa Dönemli Etkileri: Statik Etkiler

Statik etkiler, kısa vadede gerçekleşen etkiler olup, ticaret hadleri ve kaynak dağılımı etkilerinden oluşmaktadır. Kaynak dağılımı etkisi ise üretim ve tüketim etkisi olarak ikiye ayrılır. Üretim etkisi de ticaret yaratıcı etki ve ticaret saptırıcı etki olarak iki şekilde görülür. Kısa dönemli etkiler altında kamu gelirleri etkisi ve işlem maliyetleri etkisi de incelenir.

Ticaret Yaratıcı Etki: GB öncesi gümrük vergilerinin yüksekliği nedeniyle ülkenin kendisinin ürettiği bir malı, GB’nin kurulması sonrasında kendisinden daha etkin (düşük maliyetle) üreten GB üyesi ülkeden ithal etmesidir.

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

Ticaret Saptırıcı Etki: GB öncesinde ithalat malın en ucuz üreticisinden yapılırken Birlik sonrası üçüncü ülke mallarına karşı konan ortak tarife sonucu bu ülkelerin mallarının pahalı hâle gelmesi, ticaretin Birlik içine kaymasına neden olur. En verimli ve ucuz üreticinin Birlik içinde yer alması durumunda ticaret saptırıcı etki olmaz ve refah düşüşü yaşanmaz.

Ticaret saptırıcı etki, pahalı üretim yapan sektörlerle kaynak aktarımına neden olur ve refahı azaltır. Ticareti Birlik dışından Birlik içine kaydırıldığı için Birlik dışında kalan ülkelerle yapılan ticaret hacminde daralma olur.

Tüketim Etkisi: GB sonucu Birlik içinde pahalıya üreten üye ülkeden ve Ortak Gümrük Tarifesi sonucu ürünleri pahalı hâle gelen Birlik dışı ülkelere yapılan ithalat ve buna bağlı üretim ve tüketim azalırken, Birlik içinde ucuza üreten ülkenin vatandaşlarının satın alma güçleri artacağından Birlik içi tüketim ve ithalat artacaktır.

Diğer Statik Etkiler: GB nedeniyle meydana gelecek değişimlerin yol açtığı diğer önemli kısa dönemli etki ise ticaret hadleri üzerinde görülür. Ayrıca, kamu gelirleri ve işlem maliyetleri ile ilgili etki de ekonomik açıdan diğerleri kadar önemli değişim yaratmasa da incelenir.

Ticaret Hadlerine Etkisi: Ticaret hadleri ihracat fiyatları ile ithalat fiyatlarının birbirine oranıdır. Ticaret hadleri, Birliğe üye ülkeler arasındaki iş bölümünün doğuracağı refah artışından her ülkenin alacağı payı belirler. GB sonucu Birlik içinde ucuza üreten üye ülkenin üretim ve geliri artarken pahalıya üreten ülkenin üretim ve geliri de azalmaktadır.

Kamu Gelirleri Etkisi: Birliğe üye ülkeler arasında tarifelerin sıfırlanması üye ülkelerin gümrük vergisi kaybını doğurur. Ayrıca üçüncü ülkelere karşı uygulanan ortak tarife de Birliğe üye olunmadan önceki tarifeden genelde küçük olur, bu durumda da vergi kaybı ortaya çıkar.

İşlem Maliyetleri Etkisi: Gümrüklerin birleşmesinden sonra tarife ve kotaların uygulanmaması nedeniyle bürokratik engeller, gümrüklerde çalışan personel sayısı ve gümrükleme giderleri azalacaktır.

Gümrük Birliğinin Orta ve Uzun Dönemli Etkileri: Dinamik Etkiler

GB'nin dinamik etkileri orta veya uzun dönemli olup

verimlilik ile büyüme üzerinde görülür. Bu etkiler, ekonomik yapıda, orta ve uzun dönemde, üretim kapasitesinde, teknolojik yapıda ortaya çıkan değişimler nedeniyle görülür. Dinamik etkileri kısaca, rekabet etkisi, ölçek ekonomileri etkisi, dışsal ekonomi etkisi, teknolojik ilerleme etkisi, yatırımları özendirme ve sermaye etkisi olarak tanımlayabiliriz.

Teknolojik İlerleme Etkisi: GB ile birlikte tarifelerin kaldırılması üye ülkeler için geniş bir pazar yaratır, yerli üreticileri Birlik içi rekabete açmış olur, geniş bir piyasa büyük işletmelerin kurulmasına yol açar.

Ölçek Ekonomileri Etkisi: Firma sayısı arttıkça ortaya çıkan rekabet, daha etkin üretim yöntemleri kullanılmasına yol açarak maliyetlerde düşüşlerle birlikte üretimi artırır, ürün kalitesinde iyileşme sağlar ve refah ve gelir düzeyinde olumlu etki yaratır.

Dışsal Ekonomiler Etkisi: Bir üreticinin kendi faaliyetlerinin dışında herhangi bir maliyete katlanmadan başka ekonomik faaliyetler sonucu birtakım yararlar sağlamasına dışsal ekonomiler adı verilmektedir.

Yatırımları Özendirici Etki: Ölçek ekonomilerinden yararlanılması, belirsizliklerin azalması ve yoğunlaşan rekabet, verimliliği artıracak ve yatırımları özendirici etki yaratacaktır.

Gümrük Birliğinin En Başarılı Örneği Avrupa Birliği

Uluslararası ekonomik bütünleşmeler açısından gümrük birlikleri, serbest ticaret bölgeleri kadar olmasa da en sık görülen bütünleşme türlerinden biridir. 1789 yılında ABD'de 13 eyaletin gümrük tarifelerini kaldırması, Avusturya'nın 1775 yılında kendi içindeki ticaretten alınan vergileri sıfırlaması, 1834'te Zollverein adı verilen Alman Gümrük Birliği, bu ülkelerin bütünleşmeleri yolunda önemli bir rol oynamıştır.

Alman gümrük birliğinin fikir babası Alman iktisatçı Friedrich List'tir. Alman gümrük birliği, Prusya'nın siyasi ve ekonomik emelleri üzerine kurulmuştur. Zollverein, Otto Von Bismarck'ın Alman siyasi birliğini sağlamasıyla sona ermiştir. Bir diğer tarihi örnek ise 1847'de Eflak ve Moldavya arasında kurulan gümrük birliğidir. Eflak-Moldavya gümrük birliği de, Zollverein model alınarak oluşturulmuştur.

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

Belçika, Hollanda, Lüksemburg 1932 yılında Benelüks olarak bilinen bölgesel bütünleşmeyi oluşturmuşlar.

Avrupa Bütünleşmesi ve Gümrük Birliği

İlk olarak 1951 Paris Sözleşmesiyle Fransa, Almanya, Belçika, Hollanda, İtalya ve Lüksemburg arasında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu kurulmuştur. 25 Mart 1957 tarihinde imzalanan Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve atom enerjisinin barışçıl amaçlarla kullanımını öngören Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM) kurulmuştur. 1 Ocak 1958 tarihinde yürürlüğe giren Roma Antlaşması üye ülkeler arasında tek pazarı hedeflemiş ve ilk adım olarak gümrük birliğini öngörmüştür.

Roma Antlaşması üç aşama belirleyerek, gümrük birliğini gerçekleştirecek bir yol haritası ortaya koymuştur. Birinci aşamada, antlaşma yürürlüğe girmesinden bir yıl sonra, 18 ay sonra ve dört yıl sonra olmak üzere üç tarife indirimi öngörülmüştür. İkinci aşamada ise yine benzer şekilde üç kademeli tarife indirimi söz konusudur. Kalan tarifelerin de, üçüncü aşamada indirilmesi kararlaştırılmıştır. Ancak indirimlerin ve diğer çabaların başarıyla ilerlemesi üzerine, sürecin uzamasına gerek olmadığı anlaşılmış ve 1 Temmuz 1968'de Gümrük Birliği yürürlüğe girmiştir.

Dünyadan Gümrük Birliği Örnekleri

Küresel sistemde çeşitli gümrük birliği girişimleri birkaç örnek; Andean Topluluğu 1988, Doğu Afrika Topluluğu 2005, Beyaz Rusya, Kazakistan ve Rusya Gümrük Birliği

2010, AB-Andora 1991, AB-San Marino 2002, AB-Türkiye 1996, Güney Afrika Gümrük Birliği 1910, İsviçre-Lihtenştayn 1924. Karayipler Birliği (CARICOM) 1973, Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi (GCC) 2003 ve daha birçok başarılı veya başarısız deneyim vardır.

Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Çerçevesinde Gümrük Birliği

1959 yılında AET'ye katılmak için başvuran Türkiye, tam üyeliği öngören Ortaklık Anlaşmasını 12 Eylül 1963 yılında Ankara'da imzalanmıştır.

Antlaşma hazırlık dönemi, geçiş dönemi ve son dönem olmak üzere üç dönemi öngörmüştür. 5 yıl olarak öngörülen hazırlık döneminde taraflar arasındaki ekonomik farklılıkların azaltılması amaçlanmıştır. Geçiş Dönemi'nin tamamlanmasını izleyen dönem "Son Dönem"dir. Ankara Anlaşması, son dönem ile ilgili bir süre saptamamış, bunu madde 28 ile taraflara bırakmıştır.

Katma Protokol'ün 1 Ocak 1973 tarihinde yürürlüğe girmesiyle toplam 22 yıl sürecek olan "Geçiş Dönemi", diğer bir ifadeyle Gümrük Birliği süreci başlamıştır. AB Geçiş Dönemi'nin hukuken yürürlüğe girmesinden önce, 1971 yılından itibaren, tek taraflı olarak, bazı petrol ve tekstil ürünleri dışında Türkiye'den ithal ettiği tüm sanayi mallarına uyguladığı gümrük vergileri ve miktar kısıtlamalarını sıfırlamıştır.

Miktar Kısıtlamalarının Kaldırılması

Katma Protokol'ün yürürlüğe girdiği tarihte, 1967 yılında Topluluktan yaptığı ithalatın ancak %35'i için geçerli olacak ve konsolide liberasyon oranı 1976, 1981, 1986 ve 1991 yılında sırasıyla %40, 45, 60 ve 80'e yükseltilecek, 1995 yılında da Topluluk çıkışı ithalata %100 liberasyon uygulanacaktı. Topluluk ise Katma Protokol'ün yürürlüğe girmesinden önce ipek böceği kozası ve ham ipek dışında Türk sanayi ürünlerine uyguladığı bütün kotaları kaldırmıştır.

Türkiye, Katma Protokolün 1 Ocak 1973 tarihinde yürürlüğe girmesiyle Topluluk ithalatında uyguladığı gümrük vergilerini indirmeye başlamıştır. İkinci indirim, 1 Ocak 1976'da gerçekleşmiş ve böylece tarife indirimleri 12 yıllık listede toplam %20'e, 22 yıllık listede ise %10'a ulaşmıştır. Konsolide liberasyon oranı da %40 olmuştur.

Türkiye Yükümlülüklerini Neden Yerine Getiremedi?

Geçiş dönemi takvimi, iki petrol krizi ve 1970'li yılların ortalarında gerçekleşen küresel durgunluk sebebiyle alt üst olmuştu. İlk hayal kırıklığı, Petrol Krizinden hemen sonra Avrupa'da artan işsizlik oranlarının Türkiye'den yapılan işçi alımını etkilemesi ile yaşanmıştır. Ayrıca, Topluluğun diğer gelişmekte olan ülkelere verdiği ticari imtiyazların genişletilmesi Türkiye'ye verilmiş olan imtiyazları aşındırmıştır. Türkiye'nin tekstil ürünleri ihracatına konulan kotalar da ilişkileri gerginleştiren bir başka faktördür.

Petrol krizleri sonrası ödemeler dengesi sorunu ile boğuşan Türkiye ekonomisini canlandırmak için bir yardım paketi istemiştir. Birlikten olumlu bir yanıt alamaması üzerine Katma Protokol'ün 60. maddesine dayanarak 25 Aralık 1976'da tek yanlı bir kararla tüm yükümlülüklerini dondurmıştır. 12 Eylül 1980 askerî darbesinin ardından ilişkiler 22 Ocak 1982 tarihinde Birlik tarafından da resmen askıya alınmıştır.

İlişkilerin normalleşmesi 1984 yerel seçimleri sonrası gerçekleşmiş ve Ortaklık Konseyi ilk kez 1986 yılında toplanabilmiştir. 1 Aralık 1986'da Topluluk, Türkiye'nin Katma Protokol hükümlerinden doğan iş gücünün serbest dolaşım hakkının yürürlüğe girmesini durdurmuştur. Ayrıca, Ortaklık Konseyi Kararının hükümlerine rağmen, 1982 yılında AB ve Türk ihracatçıları arasında tekstil sektörünü kapsayan gönüllü kısıtlama anlaşması imzalanmıştır. Türk hükümeti yalnızca anlaşmanın denetlenmesi konusunda işbirliğini taahhüt etmiştir. Benzer bir anlaşma 1986 yılında AB ile Türk giyim ihracatçıları arasında da imzalanmıştır. 1980'lerde Türkiye'nin dışa açılma politikasına yönelmesiyle birlikte AB'ye üyelik önem kazanmış ve Türkiye 14 Nisan 1987 tarihinde, Ankara Anlaşması'nda öngörülen dönemlerin tamamlanmasını beklemeden, Roma Antlaşması madde 237, AKÇT Antlaşması'nın 98. ve EURATOM Antlaşması'nın 205. Maddelerine dayanarak üyelik başvurusunda bulunmuştur.

AB, bu başvuru ile ilgili görüşünü 18 Aralık 1989'da açıklamış, hem kendi iç Pazar bütünleşmesini tamamlamadan Topluluğun yeni bir üyeyi kabul edemeyeceğini belirtmiştir.

Ortaklık Konseyinin 6 Mart 1995 tarihinde yapılan 36. toplantısında alınan "Gümrük Birliği Kararı" Gümrük Birliğinin son döneminin uygulamaya konulmasına ilişkin koşulları belirlemektedir. Avrupa Parlamentosu da 23 Kasım 1995'te 1/95 Sayılı AT-Türkiye Ortaklık Konseyi Kararı'nı onaylayarak GB'nin yolunu açmıştır.

Gümrük Birliğinin Kapsamı

Türkiye-AB Gümrük Birliği, sanayi ürünlerini ve işlenmiş tarım ürünlerini kapsamaktadır. İşlenmiş tarım ürünlerinde gümrük vergileri tespit edilirken, tarım payı ile sanayi payı ayrılmakta ve sadece sanayi payı vergi muafiyetine tabi tutulmaktadır. Türkiye üçüncü ülkelere karşı ise AB'nin sanayi payını uygularken tarım payını ise kendi mevcut

koruması ve temel ürünün dünya fiyatı ile iç piyasa fiyatı arasındaki farkı esas alarak hesaplama yapacaktır.

Tarım ürünlerinin serbest dolaşımı için Türkiye'nin Topluluğun Ortak Tarım Politikasına uyumu 22 yıllık sürenin ötesinde ek bir süreç içinde sağlanması öngörülmüştür. Tarım sektörünün yanı sıra GB, Türkiye'nin AB içinde rekabetçi konuma geldiği hizmetler sektörünü de kapsamamaktadır.

Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'na dahil olan ürünler ise 1 Ağustos 1996 tarihinde yürürlüğe girmiş olan bir serbest ticaret anlaşması yoluyla işlem görmektedir.

Ticaret Politikasına ve Ortak Gümrük Tarifesine Uyum

GB ile Türkiye ile AB arasında sanayi ürünleri ticaretinde gümrük vergileri, miktar kısıtlamaları ve eş etkili tedbirler kaldırılmış, Türkiye üçüncü ülkelere karşı Ortak Gümrük Tarifesi (OGT) uygulamaya başlamıştır. Bu durumun tek istisnası, 1996 yılında başlayan ve 2000 yılı sonuna kadar süren beş yıllık geçiş döneminde, otomobiller, ayakkabılar, deriden mamuller ve mobilyalar gibi kısıtlı sayıdaki hassas ürüne Ortak Gümrük Tarifesi (OGT) hadlerinden daha yüksek gümrük vergileri tatbik edilmesi olmuştur. 2001 yılından itibaren bu konudaki geçiş süreci de sona ermiştir.

Ortak Ticaret Politikasına ilişkin düzenlemelerin yanı sıra dampingli veya sübvansiyonlu ithalata karşı koruma, tekstil ithalatına ilişkin otonom düzenlemeler, dâhilde ve hariçte işleme rejimleri de AB ile uyumlu hâle getirilmiştir. Ayrıca, her iki tarafın pazarları arasında bütünleşmenin sağlanabilmesi için diğer alanlarda da uyumlaştırmaya gidilmiştir. Bunlar Ticarete Teknik Engellerin Kaldırılması, Rekabet hukuku düzenlemeleri, Fikri ve Sınai Mülkiyetin Korunması Düzenlemeleri, kamu alımları, devlet yardımları ve ticari nitelikli devlet tekelleri gibi alanlardır. Sonuç olarak, AB ile olan GB, tipik bir gümrük birliğinin ötesine geçmiştir. Bu şekilde "Gümrük Birliği Artı" kavramı olarak adlandırılmaktadır.

Topluluğun Tercihli Rejimlerinin Türkiye Tarafından Üstlenilmesi

Bu kapsamda, Türkiye'nin, Kararın yürürlüğe girmesinden itibaren beş yıl içinde Topluluğun otonom ya da tercihli gümrük rejimine ilişkin

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

anlaşmalarına, üçüncü ülkelerle karşılıklı yarar temelinde yapacağı müzakereler sonucunda aşamalı olarak uyum sağlaması öngörülmüştür. Topluluğa üçüncü ülkelerden tercihli rejimle giren ürünlerin Türkiye'ye ithalatında, bu mallarla ilgili önemli bir trafik sapması gözlenmişse ve Türkiye'de ödenecek vergi Toplulukta uygulanan vergiden en az yüzde 5 puan daha fazlaysa, Topluluk telafi edici vergi uygulayacaktır.

Otonom rejimler şunlardır: Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi, İşgal Altındaki Topraklar menşeli mallara ilişkin rejim, Ceuta ve Melilla menşeli mallara ilişkin rejim, Bosna-Hersek, Hırvatistan ve Slovenya Cumhuriyetleri ve Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti menşeli mallara ilişkin rejim.

Tercihli anlaşmalar ise şunlardır: Bulgaristan, Macaristan, Polonya, Romanya, Slovakya, Çek Cumhuriyeti ile akdedilen Avrupa Anlaşmaları, Faroe Adaları ile akdedilen Serbest Ticaret Anlaşması, Kıbrıs ve Malta ile akdedilen Ortaklık Anlaşmaları, Estonya, Letonya ve Litvanya ile akdedilen Serbest Ticaret Anlaşmaları, İsrail ile akdedilen Anlaşma, Cezayir, Fas ve Tunus ile akdedilen Anlaşmalar, Mısır, Ürdün, Lübnan ve Suriye ile akdedilen Anlaşmalar, İsviçre ve Lihtenştayn ile akdedilen Serbest Ticaret Anlaşması ve Avrupa Ekonomik Alanı Anlaşması. Dünya Bankası (2014:25) raporuna göre AB 48 ülke ile STA yapmış, Türkiye ise bu ülkelerden sadece 19'u ile STA imzalamış, bunlardan Suriye ve Gürcistan AB'nin imzaladığı ülkeler değildir.

Türkiye-AB Gümrük Birliğinin Organları

GB'nin oluşumu ile birlikte Türkiye ve Topluluk arasında, GB'ye ilişkin yeni bir kurumsal işbirliği geliştirilmesi için Gümrük İşbirliği Komitesi ve Gümrük Birliği Ortak Komitelerini kurmuştur.

Gümrük İşbirliği Komitesi

İlk toplantısını 28.10.1979 tarihinde gerçekleştiren ve 12.11.1982 tarihinde yaptığı 9'uncu toplantısından sonra 10 yıl süre ile toplanamayan Komite, 3 Aralık 1992 tarihinde gerçekleştirdiği 10'uncu toplantısından itibaren düzenli işlemiş ve gümrük birliğinin tamamlanması sürecinde gümrüklerle ilgili teknik hususları ele alarak Ortaklık Konseyine önemli ölçüde yardım sağlamıştır.

Gümrük Birliği Ortak Komitesi

Ortaklık Konseyi, gümrük birliğinin işleyişiyle

doğrudan ilgili alanlarda, Türk mevzuatının Topluluk mevzuatıyla sürekli uyumu ilkesini getirmiş ve bu ilkeyi hayata geçirmek için de "Gümrük Birliği Ortak Komitesi" adı altında yeni bir organ tesis etmiştir.

Ortaklık Konseyi Başkanlığı, altışar aylık süreler için Türkiye ile Topluluk temsilcilerinden biri tarafından, sıra ile yürütülür. Karma Parlamento Komisyonu, Ortaklığın "demokratik" denetim organıdır. Ortaklık Konseyince hazırlanan yıllık faaliyet raporlarını inceler ve ortaklığa ilişkin konularda tavsiyelerde bulunur.

Gümrük Birliği Öncesi ve Sonrası Mali İşbirliği

GB'nin yol açacağı yeni rekabet ortamına Türk sanayi sektörünün uyum sağlaması, Topluluk Türkiye'ye 5 yıllık süre içinde 2 milyar 246 milyon Euro mali yardım sağlamayı üstlenmiştir. Görüleceği gibi GB öncesi ve sonrası AB tarafından verilen taahhütlerin uygulama oranı çok düşük kalmıştır. (kitabın 38. Sayfasındaki şekil 2.1 gösterildiği gibi)

Gümrük Birliği: AB Karşıtları İçin Bir Günah Keçisi mi?

GB zamanlaması Türk ekonomisi açısından çok doğru bir dönem olmamıştır. 5 Nisan 1994 ekonomik krizini takiben yaşanan devalüasyonlar, 1997 Asya ve 1998 Rusya krizleri, Mart 1998 sonrası Türkiye ekonomisinde yaşanan ciddi durgunluk, 1999 deprem felaketi, 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan ekonomik ve mali krizlerinden kaynaklanan tüm sorunlar, ekonomiyi olumsuz etkilemiştir.

12-13 Aralık 2002 tarihlerinde gerçekleştirilen Kopenhag Zirvesi'nde, Aralık 2004'te yapılacak Zirve'de Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini karşıladığına karar verilmesi hâlinde, üyelik müzakerelerinin gecikmek sizin başlatılması kararlaştırılmıştır.

Gümrük Birliğinin Türkiye Ekonomisine Etkileri

Andora, Monaco, San Marino gibi çok ufak ülkelerin yanı sıra Türkiye, Birlik üyesi olmadan Avrupa Birliği ile GB'ne girmiş tek büyük ülkedir. GB uyumu için gerekli fonların verilmemesine rağmen, Türkiye bu sınavı başarıyla vermiştir.

Türkiye, AB'nin 2016 yılında dünyadan yaptığı

ithalat hacmi bakımından yedinci, ihracat hacmi bakımından ise beşinci en büyük ticaret ortağı konumundadır. Ayrıca 2002 sonrası uygulanan maliye politikaları ve yapısal reformların da bu dönüşümü hızlandırmasıyla Türkiye Avro'ya geçiş koşulu olan Maastricht kriterlerini bile karşılamıştır.

Gümrük Birliğinin Statik Etkileri: Dış Ticaret Üzerindeki Etki

Ankara Antlaşması öncesi 1963 yılında Türkiye'nin Toplulukla olan ticareti toplam ihracatının % 38'ini ve toplam ithalatının % 28,5'ini oluşturmaktadır. 1995 yılında ise AB'nin ithalat içindeki payı % 47,2 iken ihracat içindeki payı % 51,2 olmuştur. Ticaret hacmi 1963 yılında 336 milyon \$ iken 1995 yılında 28 milyar \$'a yükselmiştir. Bu rakamlar, Türkiye'nin GB öncesinde de en önemli dış ticaret ortağının AB olduğunu göstermektedir. AB'nin Türkiye'nin toplam dış ticaret hacmindeki ortalama %45 olan payının GB sonrası 1996-2000 döneminde ortalama %51 düzeyine yükseldiği, fakat daha sonra bir miktar azaldığı görülmektedir. Ticaret hacmi büyürken, Topluluk ile olan dış ticaret açığı da yükselmiştir. GB ilk yıllarında AB'den ithalatın, AB'ye ihracata oranla daha hızlı artış göstermesinin nedeni, Topluluğun ülkemiz menşei taşıyan sanayi ürünlerine uyguladığı vergileri 1971'de kaldırmış olmasına karşın, Türkiye'nin Topluluk mallarına yönelik vergilerini, ancak GB ile sıfırlamasıdır. Dış ticaret açığı süreç içinde azalmış ve AB ile ticarete 1995 de ihracatın ithalatı % 66 olan karşılama oranı 2003 yılında % 77, 2010 yılında % 72, 2016 yılında da %88 oranında olmuştur. Türkiye ve AB arasında Gümrük Birliği kurulmasından sonraki dönemde ticaretin yapısının incelenmesi aşamasında dikkatle irdelenmesi gereken iki önemli kırılma noktası, AB'ye yeni üye ülkelerin katılımının gerçekleştiği 2004 ve 2007 yılları olmuştur. 2004 yılında Polonya, Malta, Çek Cumhuriyeti, Slovenya, Slovakya, Macaristan, Litvanya, Estonya, Letonya ve Güney Kıbrıs, 2007 yılında ise Romanya ve Bulgaristan AB'ye tam üyelik hakkı kazanmıştır.

1995'den 2016'ya gelindiğinde Türkiye'nin toplam ihracatında AB'nin payı %51.2'den %48'e, Türkiye'nin toplam ithalatında AB'nin payı %47.2'den %39'a, Türkiye'nin toplam ticaretinde AB'nin payı %48.7'den %42.8'e gerilemiştir. GB kapsamında üstlenilen tek taraflı yükümlülüklerin üçüncü ülke pazarlarına girme konusunda Türkiye önünde birçok durumda engel oluşturmalarına rağmen, AB yerine düşük maliyetli üçüncü ülkelerden yapılan ithalatın giderek artması, GB'nin ticaret sapırtıcı etkisinin azaltılmasında önemli bir etken olmuştur. (kitabın 40. sayfasındaki şekil 2.2'de

gösterildiği gibi) (kitabın 41. sayfasındaki şekil 2.3'de gösterildiği gibi)

1995-2016 döneminde Türkiye'nin AB ithalatındaki payı %1.7'den %3.9'a; ihracattaki payı ise %2.36'dan %4.5'a çıkmıştır. Tarımın ve hizmetler sektörünün GB dışında tutulmuş olması Türkiye açısından AB pazarında önemli bir kayba neden olmaktadır. (kitabın 41. Sayfasındaki şekil 2.4'de gösterildiği gibi) (kitabın 42. Sayfasındaki şekil 2.5'de gösterildiği gibi)

Dış ticaretin ana mal gruplarına göre dağılımına baktığımızda Türkiye'nin ithalatında tüketim mallarının oranı 1996 öncesi dönemdeki ortalaması olan % 8'den, GB sonrası % 12 ile % 18 arasına çıktığı görülür. GB'nin ilk yıllarında tüketim malları ithalatının artmış olması doğaldır. Çünkü AB'den ithal edilen tüketim mallarında gümrükler, 1996 yılında GB'nin tamamlanması ile kaldırılmıştır.

İhracatın ana mal gruplarına göre dağılımına baktığımızda Türkiye'nin yatırım malları ihracatının arttığı, ara malları ihracatında bir miktar artış olduğu ve tüketim malları ihracatında kademeli bir düşüş yaşandığı gözlenmiştir.

1995'de Türkiye'nin AB'ye ihracatında sermaye mallarının payı %2.9 iken, 2016'da %11.7 olmuştur. Ara mallarının 1995'deki payı %31.8'den 2016'da % 41.8'ye yükselirken, tüketim mallarının payı aynı dönemde %65.3'den %45.8'e gerilemiştir.

Ortak Ticaret Politikası ile Uyumun Yarattığı Etkiler: Türkiye GB ile Avrupa Birliği'nin Ortak Gümrük Tarifesi ve Ticaret Politikasını da benimsemekle yükümlüdür. Bu uygulama, üçüncü ülkelerden yapılan ithalata yönelik uygulanan tarifelerin azaltılmasını gerektirmiştir. Türkiye'nin, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelere AB'nin uyguladığı otonom tarife tavizlerini içeren Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi'ne (GTS) uyumu da GB kapsamındaki ürünler itibarıyla 1 Ocak 2008 tarihinde tamamlanmıştır.

1 Ocak 1996 tarihi itibarıyla Türkiye tekstil ve hazır giyim ürünlerinde AB'nin uyguladığı miktar kısıtlamaları ve gözetim önlemlerine benzer önlemler almaya başlamış, önlemlerin çoğu AB ile paralel olarak 2005 yılında kaldırılmıştır. Son on yılda, AB, küresel piyasalardaki payını kaybetmemek adına geliştirdiği yeni ticaret stratejisinde birçok ülke ile ikili serbest ticaret anlaşması yapmakta veya bu ülkelere ticari tercihler sağlamaktadır. Ortak gümrük tarifesi uygulaması, Türkiye'yi de kendi

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

pazarını AB'nin tercihli erişim izni verdiği bu ülkelere açmak zorunda bırakmaktadır. AB'nin ticari politikalarında yapılan Türkiye AB'nin üçüncü ülkelerle yaptığı anlaşmalarda söz sahibi değildir. Buna rağmen, Türkiye-AB Gümrük Birliği kapıları üçüncü ülkelere açarken üçüncü ülkeler tarafından verilen imtiyazlar yalnızca AB ülkeleri kaynaklı ihracatı kapsamaktadır. Türkiye tam üye olmadığı için bu imtiyazlardan yararlanamamaktadır. Bunun yanı sıra Türkiye, uyum sağlaması gereken bu anlaşmalar nedeniyle üçüncü ülke ürünleri ithalatından elde ettiği gümrük gelirlerini de kaybetmektedir.

Doğrudan Yabancı Yatırım Etkisi: GB'yi takip eden süreç içinde yabancı sermayeyi olumlu etkileyecek bazı değişiklikler olmuştur. 2001 yılında yürürlüğe koyulan Uluslararası Tahkim Yasası ve 2003 tarihinde yürürlüğe giren 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu ile Türkiye'de yabancı sermaye için daha güvenli bir ortam yaratılmıştır. GB üyeliğinin ardından AB'nin Türkiye'deki yabancı yatırımlardaki payının 2000 yılına kadar yaklaşık ortalama % 60-65 civarında seyrettiği, fakat 1999 Helsinki'de adaylık statüsünün verilmesi ve mevzuat uyumunun da etkisiyle 2000 sonrası bu payın arttığı görülmektedir. (kitabın 44. Sayfasındaki şekil 2.6'de gösterildiği gibi)

Kamu Gelirleri Etkisi: Gümrük Birliği sonrasında Türkiye, AB'nin ortak dış gümrük tarifelerini temel alarak uyguladığı vergiler ortalama %4,8 seviyesine kadar düşerken, bu kalemdeki vergi gelirlerinin de azalmasına neden olmuştur. Süreç içinde, vergi tabanının genişlemesi sonucunda vergi gelirlerindeki artış ithalata uygulanan gümrük vergilerindeki azalmayı karşılamış, hatta bunun ötesine geçmiştir. Toplu Konut Fonu kesintisinin iptali ve gümrük vergilerinin kaldırılması nedeniyle azalan kamu geliri Dünya Bankası'nın tahminine göre, GSYİH'nin % 1,4 'üne eşit olmasına rağmen, GB'nin yarattığı GSMH artışı % 1 ile 1,5 arasındadır.

İşlem Maliyetine Etkisi: Gümrük Birliğinin işlem maliyetlerini azaltıcı etkisi vardır. Türkiye'de bu durum görülmüşse de rakamsal bir hesaplama rastlanmamıştır.

Gümrük Birliğinin Dinamik Etkileri: Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etki
GB'nin yürürlüğe girdiği 1996 yılında GSMH artış hızı % 7,1 gerçekleşmiştir. Ancak bu hızlı büyüme performansı ilerleyen yıllarda devam ettirilememiş, 1998'de % 3,9'a gerilemiş; 1999 yılında deprem, 2001 yılında da kriz nedeniyle önemli ölçüde küçülme

yaşanmıştır. 2002 sonrasında ise ekonominin istikrarına yönelik reform programı nedeniyle büyüme rakamı pozitif seyretilmiştir.

Tam üyelik müzakerelerinde en kolay geçileceği düşünülen GB faslı, maalesef, AB tarafından Türkiye'ye ilişkin olarak 11 Aralık 2006 tarihinde kabul edilen kararda yer verilen 8 fasıldan biridir. Bu karara göre, Kıbrıs'ta kayıtlı veya son kalkış noktası Kıbrıs olan gemilerin ve uçakların taşıdığı eşyanın serbest dolaşımına dair kısıtlamalara devam ettiği sürece Türkiye, bu Fasla ilişkin müktesebatı tam olarak uygulayabilecek bir durumda olmayacaktır.

GB Anlaşması sürdürülebilir olması için AB'nin de Ankara Antlaşması'nın işçilerin serbest dolaşımı, yerleşme serbestisi ve hizmet edimi serbestisi gibi hükümlerine uymak konusunda Avrupa Adalet Divanı kararlarını dikkate alması gerekmektedir. Türkiye'nin rekabet gücünün bulunduğu tarım sektörü ve hizmetler sektörü de GB kapsamına alınmadır. Ayrıca, AB'nin Türkiye ve Türk firmalarına karşı uyguladığı anti-damping ve telafi edici vergi gibi korunma önlemleri de GB'nin ruhuna uymamaktadır. AB'nin Türkiye'nin ekonomik hassasiyetlerini göz önünde tutmadan üçüncü ülkelerle yaptığı serbest ticaret anlaşmaları da bugünkü uygulama biçimiyle Türkiye'nin lehine değildir. AB yetkilileri ile Türkiye'nin mevcut duruma uygun yeni bir yol haritası çizilmesi gereklidir.

Türkiye-AB Gümrük Birliği Yeni Nesil Serbest Ticaret Anlaşmalarından Olumsuz Etkileniyor
2000'li yılların başında küresel ekonomide meydana gelişen değişiklikler Gümrük Birliği yapısındaki sorunları açığa çıkarmıştır. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) çatısı altındaki Doha Kalkınma Gündemi müzakerelerinin yavaş ilerlemesi AB'nin ticaret ve yatırım gündemini ikili serbest ticaret anlaşmaları (STA) yoluyla gerçekleştirmesine neden olmuştur. AB de, 2006 yılında Küresel Avrupa (Global Europe) stratejisi ile daha rekabetçi ve Avrupalı ihracatçılar için Pazar açmaya odaklanan politikaya yönelince, bu politikanın en önemli aracı derin ve kapsamlı "Serbest Ticaret Anlaşmaları" (STA) olmuştur. Müzakereleri tamamlanan AB-Kanada Kapsamlı Ekonomi ve Ticaret Anlaşması (Comprehensive Economic and Trade Agreement-CETA) ve AB-Singapur Serbest Ticaret Anlaşması bu tipin örnekleridir.

İkili STA'lara dayanan yeni küresel ticari düzen, Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin Türkiye açısından

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

var olan dezavantajlarının etkisini artırmıştır. Bu dezavantajlardan en önemlilerinden biri AB'nin üçüncü ülkelerle imzaladığı STA'ların Türkiye açısından bağlayıcı olmasıdır, yani AB'nin anlaşma akdettiği söz konusu üçüncü ülkelerin malları Türkiye'ye gümrüksüz girebilmekte, fakat bu ülkeler Türkiye'ye aynı imtiyazı tanıyan anlaşma imzalamakta isteksiz davranabilmektedirler. Bu nedenle de Türk şirketler bu ülke pazarlarına gümrük vergisinden muaf bir şekilde girememektedir. Gümrük Birliğinin, AB ve Türkiye arasındaki ticarete menşe kuralları uygulama gereğini ortadan kaldırmış olması da bu sorunu arttırmaktadır.

AB, Türkiye'nin katılımı olmadan STA'lar imzalamasının yarattığı sorunları azaltmak amacıyla. STA'lara "Türkiye paragrafı"nı eklemektedir.

Gümrük Birliği'nin Modernizasyonu
Avrupa Komisyonu'nun talebi üzerine hazırlanan Dünya Bankası'nın 28 Mart 2014 tarihli raporu Gümrük Birliği'nin tarım ve hizmetleri kapsayacak şekilde genişletilmesinin her iki tarafa önemli faydalar sağlayacağına dikkat çekilmiştir.

Türkiye ve AB, bahsedilen bu sorunları aşmak için bir araya gelmiş ve Gümrük Birliği'nin güncellenmesi ilişkin teknik müzakerelere başlamışlardır. 27 Nisan 2015'te sona eren bu çalışmaların sonucunda ortaya çıkan mutabakat zaptında taraflar; Türkiye'nin AB'nin akdettiği STA'lardan yararlanabilmesi için hukuki bir düzenleme geliştirme, ortak karar alma mekanizmasını geliştirmek ve özellikle Gümrük Birliği'nin işleyişini etkileyecek düzenlemeler öncesinde yapılacak danışmalarla iyileştirmeler yapmak, Türkiye'nin Gümrük Birliği'yle ilgili AB'nin komiteleri ve uzmanlaşmış ajanslarına katılımının sağlanması ve Gümrük Birliği'nin güncel ticaret konularını içerecek biçimde genişletilmesi gibi konular üzerinde çalışılmak üzere anlaşmaya varmışlardır.

Türkiye ile AET arasında 1963 yılında imzalanan Ankara Anlaşması ile kurulan ortaklık ilişkisini kavrayabilmenin bir boyutunu da bu ilişkinin kurumsal yapısı oluşturmaktadır. Bu nedenle bu bölümde ortaklık ilişkisinin içeriği ve Türkiye-AB arasındaki ortaklığın kurumsal yapısı ile diğer önemli kurumların görev ve yetkileri açıklanacaktır.

Ortaklık İlişkisi

Avrupa Birliğinin (AB) diğer ülkelerle kurduğu

ilişkiler uluslararası anlaşmalara dayanmaktadır. Ortaklık anlaşmaları olarak tanımlanan bu uluslararası anlaşmalar, katılım sürecine temel oluşturan kapsayıcı çerçeve anlaşmalardır. AB'nin imzaladığı bazı ortaklık anlaşmaları, ortaklık ilişkisi kurma yoluyla ülkeleri AB üyeliğine hazırlamak amacıyla yapılmıştır. Yunanistan ile yapılan Atina Anlaşması ile Türkiye ile yapılan Ankara Anlaşması bu ilişki biçiminin örnekleridir. AB'nin Avrupa kıtasında olmayan ülkelerle de ortaklık ilişkisi kurduğunu görüyoruz Kurucu anlaşmalardaki hükümlere göre Avrupalı olmayan bu ülkelerin üyeliğe uzanacak bir ortaklık kurmaları mümkün değildir. Bu tip ortaklık anlaşmaları genelde taraflar arasındaki ticaretin serbestleştirilmesi ilkesi üzerine kurulmaktadır. Bu anlaşmalar karşılıklı çıkar alanlarını - savunma ve güvenlik, göç, çevre koruma ve enerji, bilim ve eğitim gibi - daha geniş ekonomik ve politik işbirliği oluşturmayı da içerebilir. Bu anlaşmalar, AET'nin kurucu ülkelerinin, daha önce sömürgeleri olan ülkelerle ortak ticaret politikasının koyduğu sınırların dışında ticari ilişkilerini sürdürme gayretiyle oluşturulmuştur. Bazı anlaşmalar ise ekonomik işbirliği ve kalkınma amaçlarıyla yapılmıştır. Lome Anlaşmaları, Fas, Tunus ve Cezayir'le yapılan anlaşmalar bu tür anlaşmalara örnek olarak gösterilebilir. Bir diğer özel anlaşma AET ile 3 Mayıs 1960 yılında kurulan Avrupa Serbest Ticaret Alanı (EFTA) üyesi ülkeler arasında imzalanan serbest ticaret anlaşmasıdır. AB'nin ortaklık anlaşmalarının temel özellikleri şunlardır:

Roma Anlaşmasının 238. maddesine dayanır, Yakın bir ekonomik ve siyasi işbirliği niyeti taşır, Ortaklık ilişkisini yöneten, tarafların temsil edildiği organlar yaratır, En çok kayırlan ülke uygulaması yaratır, Taraf olan ülke ile AB arasında ayrıcalıklı bir ilişki yaratır, Özellikle 1994 yılından itibaren insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü gibi temel değerlere saygı koşullarını içerir, Taraflar arasında işbirliği anlaşmalarının ötesinde bir ortaklık kurmayı hedeflemektedir. AB'nin ortaklık ilişkisi kurduğu ülkeler AB'nin kurumsal yapısı içinde temsil edilmemekte, Birlik'in karar alma süreçlerinde yer almamaktadır. Ortaklık anlaşmalarını temel alarak kurulan organlarda taraflar eşit şekilde temsil edilmektedir. Bir tarafta AB ve AB üyesi ülkeler, diğer

tarafta da ortaklık ilişkisi kurulan ülke veya ülkeler bulunmaktadır. Ortaklık anlaşmasına dayanarak kurulan ortaklık organlarının yönetiminde kararlar

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

her iki tarafın da onayı ile alınmaktadır. Bu nedenle ortaklık ilişkisinin organları “karşılıklılık (bilateralism)” ilkesine uygun olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Ortaklık ilişkisinde temel nokta AB ve AB üyesi ülkelerin ilişki kurduğu ülkenin bir “üye ülke” olmamasıdır. AB’nin kurumları ile ortaklık ilişkisinin kuramları birbirinden ayrılmıştır. Bu nedenle örneğin Yunanistan ile ortaklık ilişkisini kuran Atina Anlaşması hazırlanırken, AET’nin kurumsal yapısında Yunanistan’ın da temsil edilmesi için talepte bulunmuştur. AET, Yunanistan’ın henüz Topluluklara üye olmadığını, ortaklığın buna imkân vermediği gerekçesiyle bu talebi reddetmiştir. Ortaklık ilişkisinin bu özelliği de “kurumsal yapının özerkliği” olarak ifade edilir.

Türkiye-AB Ortaklık İlişkisinin Temel Organı: Ortaklık Konseyi

Türkiye ile AET Arasında Bir Ortaklık Yaratan Anlaşma 12 Eylül 1963 tarihinde Ankara’da imzalanmıştır. Bu nedenle Ankara Anlaşması olarak anılmaktadır. İmzalanan Anlaşma Avrupa Toplulukları, üye ülkeler ve TBMM’nin onay sürecinden geçerek 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe girmiştir. . Ortaklık ilişkisinin birincil hukuk kaynakları şu unsurlardan oluşur:

Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında bir ortaklık yaratan Anlaşma ve Ekleri Katma Protokol ve Ekleri Tamamlayıcı/Uyum Protokolleri Ankara Anlaşmasının 6. maddesinde, Türkiye ile AT arasındaki ortaklık rejiminin uygulanması ve geliştirilmesini sağlamak üzere tarafların bir Ortaklık Konseyi oluşturmaları öngörülmüştür. Anlaşmanın 23. ve 24. maddeleri Ortaklık Konseyinin yapısı ve işleyişi hakkında hükümler içermektedir. Buna göre;

Ortaklık Konseyini, bir yandan Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinden üyeler, öte yandan Topluluk üyesi Devletler Hükümetlerinden, Konseyinden ve Komisyonundan üyeler meydana getirir. Ortaklık Konseyi iç tüzüğünü yapar. Ortaklık Konseyi üyeleri, iç tüzüğün öngördüğü şartlarla kendilerini temsil ettirebilirler. Ortaklık Konseyi, kararlarını oy birliği ile alır. Ortaklık Konseyi başkanlığı, altışar aylık süreler için Türkiye ile Topluluk temsilcilerinden biri tarafından, sıra ile yapılır. İlk başkanlık süresi Ortaklık Konseyi kararı ile kısaltılabilir. Ortaklık Konseyi, görevlerinde kendisine yardım

edebilecek her komiteyi ve özellikle Anlaşmanın iyi yürütülmesi için gerekli işbirliği devamlılığını sağlayacak bir komite kurmaya karar verebilir. Ortaklık Konseyi bu komitelerin görev ve yetkilerini belirtir.

Ortaklık Konseyinin çalışma yöntemi ve koşulları Brüksel’de 1 Aralık 1964 tarihinde gerçekleştirilen toplantıda kabul edilen İç Tüzük ile belirlenmiştir. İç Tüzüğe göre Ortaklık Konseyi, en az altı ayda bir Bakanlar düzeyinde toplanmakta ve dönem başkanlığı altı aylık sürelerle, bir AB temsilcisi ve bir Türk temsilci tarafından sırayla yapılmaktadır. Ortaklık Konseyinde Türkiye’nin bir oyu ve AB tarafının bir oyu vardır. Kararlar oybirliği ile alınır. Ortaklık Konseyi’nde, her iki tarafın olumlu oyu olmadan hiçbir kararın alınmasına imkân yoktur.

Ortaklık Konseyi kararları, tarafları bağlayıcı niteliği nedeniyle ikincil hukuk kaynağı olarak tanımlanabilir. Ortaklık Konseyi toplantısı sonucunda bir karar alınabileceği gibi Ankara Anlaşmasının 22. maddesinin öngördüğü gibi “taraflara yararlı tavsiyelerde de bulunulabilir”. Tavsiye kararları, taraflar üzerinde bağlayıcı değildir. Ortaklık Konseyinin özerk bir bütçesi yoktur. İç Tüzüğün 15. maddesi tarafların kendi masraflarını karşılamasını, Türkçe dışındaki dillere yapılacak tercüme ve toplantının organizasyon masraflarının ise Avrupa Komisyonu tarafından karşılanacağını belirtmektedir. Ortaklık Konseyi, Ankara Anlaşması’nın uygulanması için karar alır ve uygulanmasını sağlar. Bu nedenle yetkilerinden ilki karar yetkisidir. Ortaklık Konseyinin yetkilerinin sınırı ise Ankara Anlaşması ve eki niteliğindeki protokollerle çizilmiştir. Ortaklık Konseyi taraflar arasında uyuşmazlıkların çözümü bakımından da Ankara Anlaşması’nda yetkili kılınmıştır. Dolayısıyla Ortaklık Konseyi’nin yargı yetkileri ile donatıldığı söylenebilir. Anlaşma’nın taraflarınca Ortaklık Konseyine getirilen ve Anlaşma’nın uygulanması ve yorumlanması ile ilgili olarak Türkiye’yi, AB’yi veya AB üyesi bir devleti ilgilendiren her uyuşmazlık hakkında Ortaklık Konseyi kendisi karar verebilir veya uyuşmazlığı AB Adalet Divanı (ABAD) veya başka bir yargı merciine götürmeyi kararlaştırabilir. Ortaklık Konseyi, her yıl faaliyetleri hakkında hazırladığı raporu Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu’na sunar. Sayılan görevlerinden de anlaşılacağı üzere, Türkiye - AB ortaklığının en önemli organı olan Ortaklık Konseyinin etkin biçimde işlemesi, ortaklık ilişkilerinin geliştirilmesinde son derece önemlidir.

Ortaklık İlişkisinin Yardımcı Organları

Ankara Anlaşması'nda ifade edilen asıl organ Ortaklık Konseyidir. Ankara Anlaşması'nın 24. Maddesi Ortaklık Konseyi'ne faaliyetlerinde yardımcı olması amacıyla “yardımcı organlar” kurma yetkisi tanınmıştır. Bu yardımcı organlar ise; Ortaklık Komitesi, Karma Parlamento Komisyonu, Türkiye-AB Karma İstişare Komitesi, Gümrük İşbirliği Komitesi ve Gümrük Birliği Ortak Komitesi'nden oluşmaktadır.

Ortaklık Komitesi

Ortaklık Komitesi Ankara Anlaşmasının 24'üncü mad-desinin verdiği yetkiye dayanarak Ortaklık Konseyinin 3/64 sayılı Kararıyla, 1964 yılında kurduğu yardımcı bir organdır. Kuruluş amacı Ortaklık Konseyine görevlerini düzenli ve sürekli biçimde yerine getirmesinde yardımcı olmak, Ortaklık Konseyi toplantılarının gündemini hazırlamak ve Ortaklık Konseyinin vereceği talimatlara uygun olarak, ortaklık ilişkisiyle ilgili teknik sorunlar üzerinde incelemeler yapmaktır. Ortaklık Komitesinin yapısı da Ortaklık Konseyine benzemektedir. Bu nedenle Komitede bir tarafta AB, diğer tarafta da Türkiye yer almaktadır. Komitenin çalışmaları, tarafların Brüksel'deki sürekli temsilcileri tarafından yürütülür. Komitenin başkanlık ve sekreteryaya görevlerini de Ortaklık Konseyi Başkanlığı görevini yüklenen taraf sürdürmektedir. 11-12 Aralık 1999 tarihlerinde gerçekleşen Helsinki Zirvesinde Türkiye “aday ülke” olarak kabul edilmesiyle diğer aday ülkeler için olduğu gibi Türkiye için de Katılım Ortaklığı Belgesi hazırlanması amacıyla Komisyon görevlendirilmiş-tir Türkiye için hazırlanan ilk Katılım Ortaklığı Belgesi 8 Mart 2001 tarihinde AB Bakanlar Konseyi tarafından onaylanmıştır. Ortaklık Konseyi 11 Nisan 2000 tarihinde aldığı 3/2000 sayılı karar ile AB müktesebatının analitik incelemesini gerçekleştirmek üzere Ortaklık Komitesine bağlı 8 alt komite kurulmuştur. Alt komiteler, görev alanına giren konularda, öncelikle AB müktesebatı ile Türkiye mevzuatının karşılaştırılmasını yapar. Alt komiteler ayrıca Katılım Ortaklığı Belgesinin ortaya koyduğu önceliklere bağlı olarak yasal uyum, uygulama ve yürütme ile ilgili ilerlemeyi değerlendirir. Alt komiteler, belirlenen sektörlerdeki ortaya çıkabilecek her sorunu gözden geçirir ve atılabilecek olası adımlara ilişkin önerilerde bulunur. Alt Komite çalışmaları sayesinde Türkiye'deki kurumlar AB müktesebatı hakkında doğrudan bilgiye ulaşabilmektedir Bu nedenle Alt Komite çalışmaları Türkiye'nin AB müktesebatına uyumu konusunda müzakere sürecinde önemli görevler yüklenmiştir.

Karma Parlamento Komisyonu

Karma Parlamento Komisyonu (KPK) Ankara Anlaşmasının 27. maddesine dayanarak, 1/65 Sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile 17 Eylül 1965 tarihinde kurulmuştur. KPK'nın İç Tüzüğü, Avrupa Parlamentosu tarafından 1966 yılında, TBMM ve Cumhuriyet Senatosu tarafından ise 1967 yılında kabul edilmiştir. Ortaklık Konseyi Kararında TBMM ve Avrupa Parlamentosundan seçilecek 15 er parlamenterden oluşmasına karar verilmiş olsa da günümüzde taraflar KPK'nda 25 er parlamenter ile temsil edilmektedir. KPK; Ortaklık Anlaşmasının uygulanması çerçevesinde danışma ve demokratik denetim görevini yerine getirir. Ortaklık Konseyinin kendisine sunduğu yıllık faaliyet raporunu inceler. Ayrıca TBMM ve Avrupa Parlamentosu tarafından verilen yetki dahilinde her konuyu inceleyebilir. TBMM'ye ve Avrupa Parlamentosuna tavsiye kararları sunabilir. KPK, eş başkanlık esasına göre yönetilir. TBMM ve Avrupa Parlamentosu tarafları kendi başkanlarını seçerler. Her iki tarafın başkanları ve ikiye başkan yardımcıları ile birlikte başkanlık divanını oluştururlar. KPK toplantılarında kararlar oy çokluğuyla alınmaktadır.

Karma İstişare Komitesi

AB'nin kurumsal yapısı içinde danışma organı niteliğinde görev yapan Ekonomik ve Sosyal Komite ve Bölgeler Komitesi bulunmaktadır. Benzer bir danışma organının Türkiye ile ortaklık ilişkisi sürecinde de oluşturulması amacıyla, yine Ankara Anlaşmasının 27. maddesine dayanarak Karma İstişare Komitesi (KİK), 16 Kasım 1995 tarihinde Avrupa Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından oluşturulmuştur. AB-Türkiye Karma İstişare Komitesi, Avrupa Ekonomik Sosyal Komite (EESC)den 18 üye ile Türkiye'deki örgütlü sivil toplumu temsil eden 18 üyeden oluşur. Komitenin Türkiye kanadı sekreteryası Türkiye Odalar Borsalar Birliği (TOBB) tarafından yürütülmektedir. Türkiye tarafından Komiteye katkı TOBB, TİSK, Türk-İş, Hak-İş, Kamu-Sen, TZOB, TESK tarafından sağlanmaktadır. AB ve Türkiye tarafının be-lirlediği 2 Eş Başkan Komiteye başkanlık eder. Üyelerin görev süresi 2 yıldır. Türkiye için Komitenin amacı sivil toplum temsilcilerinin müzakerelere katkı sağlaması ve müktesebata uyumun ekonomik ve sosyal sonuçları hakkında analizlerde bulunmak, görüş bildirmektir. KİK, AB üyeliğinin hakları ve yükümlülükleri konusunda kamuoyunu aydınlatmak ve sivil toplum diyalogunu güçlendirmek hedeflerine de katkı sağlamaktadır. Bu kapsamda Komite, Avrupa Komisyonunun 2005 yılında başlattığı “Sivil Toplum Diyalogu”nda da yer almaktadır.

Gümrük İşbirliği Komitesi

Gümrük İşbirliği Komitesi, Ankara Anlaşmasının, Ortaklık Konseyini, görevlerinde kendisine yardımcı olabilecek her Komiteyi kurmaya yetkili kılan 24'üncü maddesine dayanarak 15 Aralık 1969 tarihli 2/69 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile kurulmuştur. Görev alanı Ankara Anlaşmasının gümrüklerle ilgili kısmıyla sınırlandırılmış olan, “teknik” bir komitedir. Üye devletlerin gümrük uzmanları, Avrupa Komisyonu birimlerinin gümrük sorunları ile ilgili memurları ile Türkiye gümrük uzmanlarından oluşan Gümrük İşbirliği Komitesinin karar alma yetkisi bulunmamaktadır. Taraflar arasında idari işbirliğini sağlamak ve Ortaklık Komitesinin gümrük alanında kendisine vereceği her türlü diğer görevi yürütmekle yükümlüdür. Gümrük İşbirliği Komitesi bütün çalışmaları hakkında Ortaklık Komitesini düzenli olarak bilgilendirir.

Gümrük Birliği Ortak Komitesi

Türkiye ile AB arasında kurulan Gümrük Birliğinin uygulama koşulları 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararında belirtilmiştir. Bilindiği gibi Gümrük Birliği kapsamında taraflar dış ticarette gümrük vergisi ile eş etkili vergi ve önlemleri tamamen kaldırmış ve AB'nin Ortak Gümrük Tarifesine uyum sağlamıştır. Böylece Türkiye AB'nin Ortak Ticaret Politikasına uyum sağlamanın yanında;

Fikrî, Sınai ve Ticari mülkiyetin korunması, Rekabet, Devlet yardımları ve kamu tekelleri, Ticari korunma araçları, Kamu ihaleleri gibi alanlarda da AB mevzuatına uyum yükümlülüğü altına girmiştir. Bu nedenle Türkiye mevzuatının yukarıda belirtilen alanlarda AB mevzuatıyla sürekli uyumlaştırılması amacıyla Gümrük Birliği Ortak Komitesi (GBOK) (Customs Cooperation Committee) adında yeni bir yardımcı organ kurulmuştur.

Komite, taraflar arasında bilgi ve görüş alışverişini yürütür, Ortaklık Konseyine tavsiye kararları hazırlar, Gümrük Birliğinin düzgün işlemlerini sağlamak amacıyla görüş bildirir, kendi iç tüzüğünü hazırlar ve görevlerini yerine getirmede kendisine yardımcı olacak alt komiteler veya çalışma grupları kurabilir. Gümrük Birliği Ortak Komitesi (GBOK) Anlaşma taraflarının bürokratik temsilcilerinden meydana gelir. Türkiye, AB üyesi olmadan Gümrük Birliğini gerçekleştirdiği için AB'nin Ortak Ticaret Politikasının belirlendiği karar alma süreçlerinde temsil edilememektedir. Üstelik gümrük birliğinin işleyişiyle doğrudan ilgili alanlarda Türkiye

mevzuatını AB mevzuatı ile uyumlu hâle getirme yükümlülüğü altındadır. Gümrük Birliği nedeniyle Türkiye AB ülkeleriyle birlikte Avrupa Gümrük Alanı içinde yer almaktadır. Bu nedenle, AB'nin üçüncü ülkelerle imzaladığı serbest ticaret anlaşmaları (STA), Türkiye'nin de içinde yer aldığı gümrük alanını ve AB'yi kapsamaktadır. AB ile STA imzalayan üçüncü ülkeler, AB'ne gümrük tarifesi ve tarife dışı engellerde tavizler tanımaktadır. Ancak AB üyesi olmaması nedeniyle

Türkiye anlaşmanın sağladığı avantajlardan yararlanamamaktadır. Bunun için Türkiye'nin de eş zamanlı olarak bu ülkelerle STA imzalaması gerekmektedir. Türkiye, Gümrük Birliği ile bağımsız bir dış ticaret politikası izleme hakkından vazgeçmiş, bu alandaki egemenlik yetkilerini AB mevzuatına bağımlı hâle getir-miştir. 1 Ocak 1996 tarihinden itibaren tamamlanan gümrük birliği süreci ile artık Ankara Anlaşması'nın öngördüğü “son dönem” başlamıştır. Oldukça önemli olan Türkiye'nin temsil sorununun yanında yirmi yılı aşkın süredir yürürlükte olan Gümrük Birliği'nin içeriğinin de güncellenmesi ihtiyacı doğmuştur. Bu kapsamda 2014 yılında Avrupa Komisyonunun talebi doğrultusunda Dünya Bankası tarafından AB-Türkiye Gümrük Birliği Değerlendirmesi başlıklı bir rapor yayımlanmıştır. Raporda Türkiye'nin üzerinde durduğu taşıma kotaları, vizeler ve serbest ticaret anlaşmaları konularındaki sorunlar dikkate alınarak Gümrük Birliği'nin kapsamının tarım ve hizmetler sektörleri ile kamu alımlarını da kapsayacak şekilde genişletilmesi önerilmiştir.

Diğer Kurumlar

Ankara Anlaşmasına dayanarak iki taraf arasındaki ortaklık ilişkisinin kurumsal yapısı dışında Türkiye AB ilişkilerinde izlenmesi gereken iki önemli idari organ bulunmaktadır. Bu organlardan Türkiye'nin merkezi yönetim yapısı içinde yer alan Avrupa Birliği Başkanlığı, AB'nin idari yapılanması içinde de Diplomatik misyon olarak görev yapan Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu'dur.

Türkiye İdari Yapısı İçinde AB ile İlgili Yapılanma Türkiye'nin 12 Eylül 1963 tarihinde imzalanan ve 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Anlaşması ile AET ile kurduğu ilişkilerde Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Hükümetini yabancı devletler ve uluslararası kuruluşlar nezdinde temsil yetkisine sahip olan, Dışişleri Bakanlığı temsil etmiş ve uzun yıllar oldukça önemli görevler yüklenmiştir. Dışişleri Bakanlığının ülke içindeki koordinasyon görevi 15

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

Aralık 1982de çıkarılan 8/3987 sayılı kararname ile Devlet Planlama Teşkilatına verilmiştir. 16 Eylül 1986da 6 yıllık bir aradan sonra, Türkiye - AET Ortaklık Konseyi toplantısının ardından canlanan Türkiye-Topluluk ilişkileri Türkiye’de 17 Ekim 1986 tarihinde, AET ile ilişkilerin izlenmesi ve koordinasyonundan sorumlu bir Devlet Bakanlığının kurulmasına neden olmuştur.

27 Haziran 2000 tarihli 4587 numaralı “Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun” ile Başbakanlığa bağlı Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS) kurulmuştur. Avrupa Birliği Genel Sekreterliği; Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyelik sürecinde Dışişleri Bakanlığınca yürütülen dış ilişkilerin koordinasyonu ve katılım müzakereleri dahil tüm dış temas ve müzakere görevlerini yürütmüştür.

8 Haziran 2011 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile ABGS görevlerini Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığına devretmiştir. Son olarak ise 15 Temmuz 2018 tarihinde yayınlanan 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Dışişleri Bakanlığı’na bağlı Avrupa Birliği Başkanlığı kurulmuştur. AB Başkanlığı’nın görevi, Türkiye’nin AB üyeliğine hazırlanmasına yönelik yapılacak çalışmaların yönlendirilmesi, izlenmesi ve koordinasyonu ile üyelik sonrası çalışmaların koordinasyonunu yürütmektir. Avrupa Birliği Başkanlığı görevi Dışişleri Bakan Yardımcısı tarafından yürütülür. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Türkiye-AB katılım müzakerelerinde Türkiye tarafının Başmüzakerecisi’ dir.

Dışişleri Bakanlığı AB nezdindeki ilişkilerini 1963 yılında Brüksel’de kurduğu AB Daimi Temsilciliği aracılığıyla yürütmektedir. Avrupa Birliği Başkanı aynı zamanda Ulusal Mali Yardım Koordinatörüdür. Ulusal Mali Yardım Koordinatörü Türkiye’nin AB’ye katılım süreci ile AB’nin sağladığı mali kaynaklar arasındaki ilişkinin sağlanması ile AB kaynaklarının izlenmesi ve değerlendirilmesinden sorumludur.

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu Ankara Anlaşması’nın uygulamaya girmesinden sonra 9 yıl süren hazırlık döneminde Topluluk-Türkiye ilişkilerinde Avrupa Komisyonunun Türkiye’de açtığı ilk ofis Basın ve Enformasyon Bürosu olmuştur. Bu ofis Katma Protokolün yürürlüğe girmesinden hemen sonra, 1974 yılında Ankara’da açılmıştır. 1986 yılında gerçekleşen Ortaklık Konseyi toplantısından sonra Toplulukla ilişkiler canlanmış, Türkiye’de Devlet Bakanlığı

düzeyinde yeniden yapılanan idari yapıya karşılık Avrupa Komisyonu da Basın ve Enformasyon Bürosu’nu diplomatik seviyede Delegasyon Statüsüne dönüştürmüştür. Brüksel’de 4 Şubat 1987 tarihinde imza-lanan ve 4 Haziran 1987 tarihli ve 19477 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan “Avrupa Toplulukları Komisyonu’nun Türkiye Delegasyonu’nun kurulması ve onun dokunulmazlık ve İmtiyazları Hakkında Anlaşma” temelinde tam diplomatik statü tanınmış olan “Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği” kurulmuştur. Haziran 2004’te alınan bir karar ile Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği’nin adı, “Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu” olarak değişmiştir.

1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması çerçevesinde Avrupa Dış İlişkiler Servisi kurulmuştur. Kasım 2009 tarihinde alınan bir kararla da Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonunun adı “ Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu ” olarak değiştirilmiştir. Avrupa Birliği Delegasyonunun dört temel görevi vardır

Dış ilişkiler alanında Türkiye’nin dış politikasına ilişkin rapor hazırlamak ve AB’yi diplomatik düzeyde temsil etmek.

Türkiye ile AB arasındaki Gümrük Birliğine ilişkin olarak, Türkiye’deki ekonomik, mali ve ticari gelişmelerin yanı sıra Gümrük Birliği hükümlerinin uygulanmasını izlemek.

AB’ye katılım müzakereleri çerçevesinde, siyasi kriterler ve müktesebata uyum konusunda Türkiye’nin kaydettiği ilerlemeyi izlemek ve müzakerelerin açılmasına yardımcı olmak. Delegasyon, Komisyonun her yıl yayınladığı İlerleme Raporu’nun hazırlanmasında gerekli bilgileri günlük bazda Merkeze rapor eder.

Katılım öncesi Yardım Programlarına ilişkin olarak Delegasyon, merkezî olmayan işbirliği prosedürlerinin uygulanmasından sorumlu Türk kurumlarına destek verir ve projelerin etkin şekilde uygulanmasını takip eder.

Diplomatik misyon olarak Avrupa Birliği Delegasyonu, Diplomatik İlişkiler Hakkında Viyana Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde faaliyet gösterir ve büyükelçi unvanıyla Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı’na akredite olan bir Delegasyon Başkanı tarafından yönetilir. Delegasyon faaliyetleri dışında Türkiye’de günümüzde çeşitli üniversite ve sivil toplum örgütleri bünyesinde faaliyet gösteren yaklaşık 17 adet AB Dokümantasyon Merkezleri ve 18 ilde yer alan AB Bilgi Merkezleri ile bir ağ oluşturmuştur.

Avrupa bütünleşme süreci derinleşme ve genişleme olarak iki temel hareket içinde gelişmektedir.

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

Derinleşme, Avrupa Birliği'nin yetkili olduğu konular kapsamına yeni konuların dahil edilmesi ve bu konularda giderek nitelikli çoğunlukla karar alma esasının hakim olmasıdır. Genişleme ise Avrupa Birliği'ne yeni devletlerin üye olarak katılmasıdır. Genişleme, Avrupa Birliği'ne dahil olmak isteyen ülkeler açısından bir katılma sürecinin tamamlanmasını gerektirmektedir.

Avrupa Birliği aday ülkelere uyguladığı üyelik kriterlerini zaman içinde değiştirmiştir. Bu değişimin başlıca nedenleri; uluslararası sistemin yapısal değişimi, Avrupa Birliği'nin değişen koşulları ve katılma sürecine giren devletlerin farklı nitelikler taşımasıdır. Bu nedenle aslında sürekli aynı ve bu bağlamda görece objektif koşullardan oluşan bir genişleme politikasından ve dolayısıyla katılma sürecinden söz etmek mümkün değildir.

Türkiye 1987 yılında tam üyelik başvurusu yapmıştır. Öte yandan Türkiye'nin tam üyelik sürecini anlayabilmek için, tam üyelik başvurusundan çok önceye, Ortaklık Anlaşması yani Ankara Anlaşması'na dönmek gerekir. Türkiye için AB'ye yönelik tam üyelik ya da daha doğru bir deyişle katılma hazırlık Ankara Anlaşmasıyla başlatılmıştır.

Bugün katılım sürecinin fiilen sona erdiğini ileri sürmek mümkündür. Hukukun varlığını koruyor gibi görünen Türkiye'nin AB'ye katılım süreci, gerçekte işlemez duruma gelmiştir.

Türkiye'nin bu katılım süreci içinde, katılım sürecinin siyasi hedefi olan tam üyeliğe ulaşması mümkün görünmemektedir. Bu durumu da üyelik kriterleri ya da koşulluluk mantığı içinde açıklamak pek isabetli olmaz. Katılım sürecinin önündeki en büyük engel Avrupa Birliği'nin iç siyasal ve ekonomik krizleridir.

Genel Olarak Avrupa Birliği'nin Kurucu Anlaşmaları Çerçevesinde Üyelik Kriterleri

Roma Antlaşması: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'ndan Avrupa Toplulukları'na geçiş 1957'de imzalanan ve 1958'de yürürlüğe giren Roma

Antlaşmalarıyla gerçekleştirilmiştir. Roma Antlaşmaları iki ayrı antlaşmadır. İlki Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran antlaşma, ikincisi Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nu kuran antlaşmadır. Bu antlaşmalardan ilkinin daha sıkça atıf yapılır ve bu bağlamda sadece Roma Antlaşması

dendiği zaman genelde Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran antlaşma işaret edilir.

Maastricht Antlaşması: Avrupa Toplulukları'ndan Avrupa Birliği'ne geçiş 1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması'yla gerçekleştirilmiştir. Maastricht Antlaşması Avrupa bütünleşme sürecini Soğuk Savaş sonrası döneme hazırlayan çok önemli bir dönüşümü gerçekleştirmiştir. Maastricht Antlaşması'yla Avrupa bütünleşme siyasi kimliği öne çıkan bir uluslararası aktör niteliği kazanmıştır.

Maastricht Antlaşması'nın getirdiği Avrupa Vatandaşlığı, Avrupa Ekonomik Parasal Birliği, Avrupa Ortak dış ve Güvenlik Politikası, Avrupa Parlamentosu'nun artan gücü Maastricht Antlaşması'nın bu yolda getirdiği yeni düzenlemelerden bazılarıdır.

Lizbon Antlaşması: 2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması, Avrupa bütünleşmesinde hukuki nitelik değişikliği yapan önemli antlaşmalardan sonuncusudur. Lizbon Antlaşması'yla Avrupa Birliği ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu hukukun birbirinden ayrılmış ve Avrupa Topluluğu da Avrupa Birliği içinde eriyerek hukuki varlığını sona erdirmiştir.

Roma Antlaşması'nın 237. maddesi, "tüm Avrupa devletleri üyelik için başvurabilir" demektir. Bu madde giderek daha ayrıntılı hâle getirilmiş ve genel coğrafi ilkenin yanına başka esaslar da eklenmiştir. Bu konuda özellikle Maastricht Antlaşması'nın yaptığı düzenleme önemlidir.

Maastricht Antlaşması'nın "O" maddesi Roma Antlaşması'nın 237. Maddesinde ifade edilen tam üyelik için Avrupa devleti olma ilkesini tekrar etmiştir. Ancak bu son derece geniş kriterin (Avrupa devleti olmak) sınırlandırılması için yine Maastricht Antlaşması'nın "F" maddesi, "demokrasi ve insan hakları ve temel özgürlüklere saygılı olmak" koşulunu getirmiştir. Topluluğa üye olabilmek için yerine getirilmesi gereken bir başka koşul ise "Topluluk sistemini kabul etmek ve bu sistemi uygulama kapasitesine sahip olmak"tır.

Lizbon Antlaşması sonrasında Avrupa Birliği Antlaşması'nın 49. maddesi katılma sürecini, bu antlaşmanın 2. maddesinde "sayılan ilkelerle uyumlu her Avrupa devleti Birliğe üye olmak için başvurabilir" diye düzenlemiştir. Antlaşmanın 2. maddesi, "insan onuruna saygı, özgürlük, demokrasi, eşitlik, hukukun üstünlüğü ve azınlıklara mensup kişilerin hakları da dahil olmak üzere insan

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

haklarına saygı” başlıkları altında bu değerleri toplamıştır. Ayrıca söz konusu madde bu değerlerin, “çoğulculuk, ayrımcılık yapmama, hoşgörü, adalet, dayanışma ve kadın-erkek eşitliği” esasında bir toplumu esas aldığını da ifade etmektedir.

Türkiye’nin, tam üyelik hakkını teyit eden bir başka hukuki belge, Avrupa Komisyonu’nun Türkiye’nin tam üyelik başvurusu sonrasında, bu konu ile ilgili olarak Konsey’e sunduğu “görüş”tür. Komisyon “görüş”ünün sonuç kısmında “... Komisyon Topluluğa, Türkiye ile kapsamlı bir önlemler dizisi önermesini tavsiye eder. Bu önlemler dizisi, Türkiye’nin Topluluğa tam üye olabilirliğine hanel getirmeksizin, iki tarafın, karşılıklı bağımlılık ve bütünleşmelerini güçlendirici bir yola sokacaktır...” denilmiştir. Söz konusu “görüş”, Türkiye’nin tam üyeliği konusunda net bir tavır belirlememiş ancak Ankara Anlaşması ile saptanan tam üyelik hakkını bir kez daha teyit etmiştir. Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinde, Türkiye’nin tam üyelik hakkı hukuken açık bir şekilde tanınmıştır. Türkiye 1987 yılında yaptığı tam üyelik başvurusu ile bu hakkını kullanmıştır.

Türkiye İçin Ankara Anlaşması’nın Getirdiği Üyelik Kriterleri

Préambül: Antlaşma veya anlaşmaların başında, maddelerinden önce yer alan ve yapılan bu antlaşmanın anlam ve önemini vurgulayan kısım. Preambül’ü “önsöz” olarak çevirmek doğru olmaz. Preambül’de yer alan hükümler antlaşma veya antlaşma metinleriyle eş hukuksal değere sahiptir.

Ankara Anlaşması’nın temel hedefi Preambül’ünde, “Türk halkı ile Avrupa Ekonomik Topluluğu içinde bir araya gelmiş halklar arasında, gittikçe daha sıkılaşan bağlar kurmak” şeklinde ifade edilmiştir (paragraf 1). Söz konusu bağların ulaşacağı en son nokta ise yine Preambül’ün dördüncü paragrafında ve antlaşmanın 28. maddesinde belirtilen “tam üyelik” hedefidir. Preambül, “Türk halkının yaşama seviyesini iyileştirme çabasına, Avrupa Ekonomik Topluluğunun getireceği desteğin, ilerde Türkiye’nin Topluluğa katılmasını kolaylaştırmasını kabul ederek...” ifadesini kullanmıştır.

Öte yandan Antlaşmanın 28. maddesi, “Antlaşmanın işleyişi, Topluluğu kuran Antlaşmadan doğan yükümlülüklerin tümünün Türkiye tarafından üstlenilebileceğini gösterdiğinde, âkit taraflar, Türkiye’nin Topluluğa katılması olanağını inceleyecekler” hükmünü getirmiştir.

Yukarıda belirtilen tam üyelik hedefine ulaşmak için anlaşma öncelikle “Türkiye’ye yapılacak ekonomik yardımlar yoluyla (paragraf 3), Türkiye ve Topluluk üyesi devletlerarasındaki ekonomik farkın azaltılması”, sonra da “Topluluk ile Türkiye Cumhuriyeti arasında aşamalı olarak bir gümrük birliği kurulması” (md. 2/2) yöntemini benimsemiştir.

Ortaklık rejiminin etkin biçimde ve tüm yönleriyle işlerliğini sağlamak sadece Türkiye’nin yükümlülüğü olarak görülemez. Bu yükümlülük aynı zamanda AET tarafına da ait bir yükümlülüktür.

Ankara Anlaşması Ortaklığı üç döneme ayırmıştır. Bu dönemler Hazırlık, Geçiş ve Son Dönemlerdir. Hazırlık Dönemi’nde Türkiye, Geçiş ve Son Dönemlerde kendisine düşecek yükümlülükleri üstlenilebilmek için Topluluğun yardımıyla ekonomisini güçlendirecektir.

Ankara Anlaşması’nın yapıldığı dönem itibarıyla Avrupa tarafının temel kaygısı Türk ekonomisinin görece büyük bir zayıflık taşımasıdır. Türkiye’nin serbest Pazar ekonomisinin rekabetçi iç dinamiklerine dayanamayacağı ve muhtemel bir ekonomik çöküşün AET’ye çok büyük bir mali yük getireceği düşünülmektedir.

Türkiye Hazırlık Dönemi’ni beş yıl için öngörülmüş ama 10 yıla kadar da uzatılmasına, Ankara Anlaşması’nın ekindeki Geçici Protokol ile imkân sağlanmıştır.

Türkiye Hazırlık Dönemi’ni yeterince kullanamamış ve Geçiş Dönemi için aceleci davranmıştır. Geçiş Dönemi’nde Türkiye’de yaşanan ve Petrol krizi ile tırmanan ekonomik sorunlarla ortaya çıkmış ve Türkiye

Katma Protokol’ün malların serbest dolaşımıyla ilgili getirdiği Geçiş Dönemi yükümlülüklerini neredeyse hiç uygulayamamıştır.

Ortaklık rejimi sadece bir gümrük birliği olarak düşünülmüştür. Ortaklık rejimi tarım ürünleri ticaretini de kapsar.

Ortaklık rejimi kapsamına ulaştırma, rekabeti vergi, mevzuat uyumu konuları da dahil edilmiştir. Bu konularda düzenleme yapma yetkisi Ortaklık Konseyine bırakılmıştır.

AET tarafı 1970’lerin ortalarından itibaren Ortaklık

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

rejimini sadece bir gümrük birliği ve onunla irtibatlı yan mevzuatın uyumlaştırılması çerçevesi olarak görme eğilimine girmiştir. Türkiye'nin artan ekonomik ve mali zorlukları nedeniyle gümrük birliği ile ilgili yükümlülüklerini yerine getiremeyecek duruma düşmesi, AET'nin bu tutumunu takip etmesini daha da kolaylaştırmıştır. Dolayısıyla Ankara Anlaşması'nın Türkiye'yi tam üyeliğe hazırlayacak bir anlayışla işletilmesi ve Ortaklığın bu şekilde geliştirilmesi konusunda AET Tarafı da Ankara Anlaşması'ndan doğan yükümlülüklerini bir tarafa bırakmıştır. Ankara Anlaşması ile çizilen ve tam üyelik kriterleri açısından çok büyük önem arz eden Ortaklık yapısı, 1970'lerin sonlarına doğru Türkiye'nin tam üyeliğe hazırlanması için kullanılamaz bir biçime sokulmuştur. Ankara Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden daha 10 yıl geçmişken ortaya çıkan bu olumsuz durumda her iki tarafın da sorumluluğu mevcuttur.

Türkiye'nin Tam Üyelik Başvurusu ve Komisyon Görüşü Çerçevesinde Üyelik Kriterleri

Türkiye, 14 Nisan 1987'de Topluluğa tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Türkiye'nin tam üyelik başvurusu Ankara Anlaşması'nın 28. maddesinin ruhuna uygun değildir. Türkiye 1987'de tam üyelik başvurusunu yaptığı anda ortaklığın neredeyse hiçbir hedefi yaşama geçirilememiştir.

Türk hükûmeti Ocak 1988'den itibaren Katma Protokol ile öngörülen ve dondurulan gümrük indirimlerine yeniden başlamış ve Topluluğun ortak gümrük tarifesine uyumu yönünde adımlar atmıştır.

Komisyon, Türkiye'nin tam üyelik başvurusu ile ilgili görüşünü (Avis) 18 Aralık 1989'da açıklamıştır. Komisyon görüşünde, Türkiye'nin hukuken tam üye olma hakkı teyit edilmiştir. Söz konusu saptamadan sonra Komisyon Türkiye'nin tam üyeliği önündeki engelleri saymıştır. Bu engeller aynı zamanda üyelik koşulları olarak da değerlendirilmelidir.

Avis: Fransızca bir kelimedir ve görüş anlamına gelmektedir. Teknik olarak üyelik başvurusunda bulunan bir devlet hakkında Komisyonun hazırladığı rapora verilen addır.

1989 yılı itibarıyla Komisyonun Türkiye için öngördüğü somut koşullar üç başlık altında toplanabilir. Bunlar çevresel, ekonomik ve siyasi koşullardır.

Çevresel (harici) koşullar Topluluğun iç dinamiklerinden kaynaklanmayan, tamamen dış gelişmelerin belirleyiciliği altında şekillenen etkenlerdir.

Çevresel (harici) faktörler, Türkiye-Avrupa Topluluğu ilişkilerini olumsuz yönde etkilemiştir. Bir başka deyişle Türkiye-Avrupa Ekonomik Topluluğu ilişkilerinin gelişimi ve Türkiye'nin ekonomik ve siyasal sorunları bir yana bırakılsa bile, ikili ilişkilerden kaynaklanmayan Avrupa Topluluğu'nun içsel değişimi ve Avrupa kıtasının siyasi dönüşümü, Türkiye'nin üyeliğini zorlaştırmıştır.

Avrupa Birliği daha sonra hazmetme kriteri başlığı altında benzer bir yaklaşımı tekrar ifade etmeye başlamıştır. Türkiye'nin katılım müzakerelerini sürdürdüğü 2000'li yılların ikinci yarısında Türkiye'nin üyeliğinin sadece Türkiye'nin gereken koşulları yerine getirmesine bağlı olmayacağını, Avrupa Birliği'nin kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği, hazmetme kriteri başlığı altında ifade edilmeye başlanmış ve Avrupa Birliği bu kriteri 1993 Kopenhag Zirve kararlarına dayandırmaya çalışmıştır.

Komisyonun, Türkiye'nin üyeliğine engel oluşturan faktörler arasında saydığı diğer bir konu Türkiye'nin ekonomik problemleri ve bunun Topluluk bütçesine getireceği ağır yüküdür. Komisyon görüşünde, aday ülkelerin üstlenmek zorunda oldukları yükümlülüklerin, Avrupa Tek Senedi sonrasında daha da arttığını ifade etmektedir. Komisyona göre, söz konusu yükü kaldıramayacak ülkelerin Topluluğa üye olması, Topluluğun derinleşme ve koyduğu yeni hedeflere ulaşma çabasına zarar verecektir. Komisyon, bu bağlamda Türkiye'nin coğrafi ve nüfus büyüklüğü, buna karşılık kalkınmışlık düzeyinin düşüklüğünü vurgulamıştır.

Ayrıca iş gücü niteliğinin zayıflığı ve tarım nüfusunun büyüklüğü Komisyonun sıraladığı diğer olumsuz ekonomik nedenlerdir.

Avrupa Birliği'nin 1993 Kopenhag Zirvesi ve Üyelik Kriterleri

1990'lı yıllar, Soğuk Savaş'ın sona ermesine sahne olmuştur. Avrupa Birliği Soğuk Savaş'ın sona erdiği bu yeni jeopolitik döneme iki önemli hamleyle hazırlanmıştır. Bunlardan ilki Maastricht Antlaşması'dır. Maastricht Antlaşması derinleşmeyi sağlayan ve Avrupa

Topluluklarından Avrupa Birliği'ne geçişi düzenleyen çok önemli bir karardır. İkincisi ise Avrupa bütünleşme tarihinin en büyük genişleme dalgasının planlanmasıdır.

Avrupa Birliği Zirvesi, bir başka isimle Avrupa Konseyi Soğuk Savaş sona ererken, Doğu Avrupa'ya yönelen tarihinde en büyük genişleme hareketinin arifesinde üyeliğe ehillik kriterlerini genişleme politikası içinde benimsediği kriterleri ve bununla ilgili hukuksal araçları yeniden düzenlemiş ve modifiye etmiştir. Bu yoldaki ilk önemli AB Zirvesi 1993 tarihli Kopenhag Zirvesi'dir. Kopenhag kriterleri daha sonra, 1997 Lüksemburg Zirvesi'yle Türkiye için de geçerli hâle gelmiştir.

Kopenhag zirve kararlarında genişleme başlığı altında Avusturya, Finlandiya, İsveç ve Norveç ile Kıbrıs, Malta ve Türkiye için ayrı bölümler yer almaktadır. Kopenhag zirve kararlarında Türkiye ile ilgili bölümde sadece işbirliğinin güçlendirilmesi, ilişkilerin geliştirilmesi ve gümrük birliğinin tamamlanması hedeflerinden söz edilmektedir. Türkiye'nin tam üyeliğine ilişkin herhangi bir düzenleme bu kararda söz konusu edilmemiştir.

Buna karşılık kararların Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri başlığı altında daha sonra Kopenhag Kriterleri olarak kabul edilecek olan koşullar bir paragrafta toparlanmıştır. Bu nedenle ilk izlenim bu koşulların esas olarak Orta ve Doğu Avrupa devletlerine özel olarak saptandığı yönündedir ancak zaman içinde Kopenhag Kriterleri genişlemenin tek ölçütü hâline gelmiştir. Söz konusu paragrafta belirtilenler daha sonra üç kriter olarak tanımlanmış ve genişleme sürecine esas teşkil etmiştir

Buna göre Kopenhag Kriterleri;

Siyasal kriterler: Demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları, azınlıklara saygı ve azınlıkların korunmasını garanti altına alan kurumların istikrarının sağlanması,

Ekonomik kriterler: İşleyen bir piyasa ekonomisi ile birlikte Avrupa Birliği içindeki rekabet baskısı ve piyasa güçleriyle başa çıkma kapasitesine sahip olmak,

Mevzuat Uyumu Kriteri: Siyasal, ekonomik ve parasal birliğin hedeflerine uymak da dahil olmak üzere üyelik yükümlülüklerini üstlenme kabiliyetine sahip olmak, şeklinde tanımlanmıştır.

Avrupa Birliği Komisyonu 1997 Lüksemburg Zirve kararları sonrasında Türkiye için hazırlamaya başladığı düzenli raporlarda Kopenhag kriterlerini esas almaya başlamıştır. 2000'li yılların ortalarından itibaren Avrupa Birliği Komisyonu hazmetme kriterini de Kopenhag Zirve kararlarına dayandırarak ileri sürmeye başlamıştır. Kopenhag Zirve kararlarında Kopenhag Kriterleri olarak belirtilen paragrafın hemen altında yer alan paragrafta hazmetme kriterine esas teşkil ettiği iddia edilen bölüm yer almaktadır. Söz konusu paragrafta, "Avrupa bütünleşmesinin ivmesinin korunmasında, Avrupa Birliği'nin yeni üyeleri hazmetme (absorbe etme) kapasitesi hem Avrupa Birliği'nin hem de aday devletin genel çıkarı için önemli bir unsurdur" ifadesi kullanılmıştır. Bu paragraftan hareketle Türkiye'nin önüne "hazmetme kriteri" 2000'li yıllarda çıkartılmaya başlanmıştır.

1997 Lüksemburg Zirve Kararları Çerçevesinde Genişleme Politikasının Yeni Araçları ve Üyelik Kriterleri

Soğuk Savaş sonrası dönemde Avrupa Birliği'nin doğuya doğru genişleme hamlesinde bir başka önemli zirve 1997 Lüksemburg Zirvesidir. Lüksemburg Zirvesi Avrupa Birliği'nin doğuya doğru genişlemesinin esaslarını, araçlarını belirlemiştir. Lüksemburg zirve kararlarında ortaya çıkan genişleme politikasının yeni araç ve esasları, Kopenhag zirve kararları gibi, giderek Türkiye için de geçerli hâle gelmiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin 2000'li yıllarda daha ayrıntılı ve yapılandırılmış bir genişleme politikasına uyum sağlamak durumunda kaldığını söyleyebiliriz.

Lüksemburg zirve kararları "Güçlendirilmiş Katılım Öncesi Strateji" başlığı altında Orta ve Doğu Avrupa devletleri için genişleme politikası altında yeni birtakım araçlar belirlemiştir. Lüksemburg Zirvesinde "Güçlendirilmiş Katılım Öncesi Strateji" başlığı altında saptanan araçlardan ilki "Katılım Ortaklığı"dır.

Genel kullanımda katılım ortaklığının mali konuları düzenleyen belgesine "Çerçeve Tüzük", aday ülkenin yerine getirmesi gereken siyasi, ekonomik ve mevzuat uyumu koşullarını saptayan "ilkeler, öncelikler ve orta vadeli hedefler belgesi"ne ise "Katılım Ortaklığı Belgesi" denilmektedir. Türkiye için bugüne kadar dört "Katılım Ortaklığı Belgesi" hazırlamıştır.

Lüksemburg zirve kararları aynı zamanda Avrupa Konferansı adı verilen yeni bir kurumsal yapı da

tanımlamıştır.

Zirve kararları Avrupa Konferansı başlığı altında katılma sürecine ilişkin koşullar da ortaya koymuştur. Buna göre; “Konferansa dahil olan devletler; barış, güvenlik, iyi komşuluk için ortak taahhütte bulunmalı; diğer devletlerin egemenliğine, Avrupa Birliği’ni kuran ülkelere, sınırların bütünlüğü ve dokunulmazlığına, uluslararası hukukun temel ilkelerine saygı göstermeli; özellikle Lahey Uluslararası Adalet Divanı’nın yargı yolunu kullanarak, toprak uyuşmazlıklarının barışçıl yollardan çözümüne bağlı kalmalıdır.”

Lüksemburg zirve kararları “Türkiye için Avrupa Stratejisi” başlığı altında, Türkiye konusunu ayrıca ele almıştır. Bu strateji çerçevesinde “katılma müzakerelerinin başlatılmasına olanak sağlayacak siyasal ve ekonomik koşulların yerine getirilmediği” belirtilmiş ve Türkiye’nin müzakerelere başlayacak siyasal ve ekonomik koşullara hazırlanması için bir “katılmaya hazırlık stratejisi” ortaya konmuştur. Lüksemburg zirve kararlarıyla Türkiye bir bakıma adaylık öncesi bir konumda kalmış ve katılım sürecine hazırlık aşamasında değerlendirilmiştir.

1999 Helsinki Zirvesi ve Türkiye’nin Adaylığı

1999 Aralık ayında yapılan Helsinki Zirvesi genişleme politikası açısından bir başka önemli zirvedir. Helsinki zirve kararlarıyla Avrupa Birliği, Türkiye’yi Orta ve Doğu Avrupa için oluşturduğu katılma sürecine dahil etmiştir. Helsinki Zirvesi kararları tam üyeliğe aday ülke sayısını, Türkiye’yi de dahil edecek şekilde 13 olarak saptamıştır. Ayrıca zirve kararında “Türkiye diğer aday ülkelere uygulanan kriterler temelinde Avrupa Birliği’ne katılmaya yönelmiş bir aday devlettir” denilerek Lüksemburg Zirvesinden farklı bir tutum ortaya konmuştur.

Helsinki Zirvesi kararlarında Avrupa Konseyi, Komisyondan Türkiye için de bir “katılım öncesi strateji” hazırlanmasını istemiştir. Bu şekilde Türkiye aday ülke olarak katılım sürecinde ilerleme imkânına kavuşmuştur.

Helsinki Zirvesi bir yönüyle Kopenhag Zirvesi’nden itibaren oluşturulan ve özellikle Lüksemburg Zirvesiyle şekillenen katılım çerçevesinin, araçlarının ve üyelik kriterlerinin Türkiye’ye de uygulanmasına imkân sağlamış, bu bağlamda Türkiye için Katılım Ortaklığı Belgesi ve Çerçeve Tüzük hazırlanmasının önünü açmış, diğer yönüyle Ankara Anlaşması’yla

çizilen ve Ortaklık sürecini esas alan bir katılım anlayışından Türkiye’yi uzaklaştırmıştır. Türkiye’nin siyasi olarak üyeliğe hazırlanmasını hedef alan bir süreç Helsinki Zirvesi sonrasında başlatılmıştır. Özellikle 2001 yılında kabul edilen ilk Katılım Ortaklığı Belgesiyle Türkiye için siyasi reform süreci öne çıkmıştır.

Katılım Ortaklığı Belgeleri ve Türkiye İçin Üyelik Kriterleri

Türkiye için, Helsinki Zirvesi sonrasında geliştirilen “Katılım Öncesi Strateji”nin dayandığı iki temel belge vardır. Bunlardan ilki 26 Şubat 2001 tarihli “Katılım Öncesi Strateji Çerçevesinde Türkiye’ye yapılacak Yardımlar ve Özellikle Katılım Ortaklığının Oluşturulması Hakkında Konsey Tüzüğü”, diğeri ise 8 Mart 2001 tarihli “Türkiye Cumhuriyeti ile Oluşturulan Katılım Ortaklığının İlkeleri, Öncelikleri, Orta Vadeli Hedefleri ve Koşulları Hakkında Konsey Kararı” dır.

Ortaklığı Belgeleri Türkiye için daha sonra 2003, 2005 ve 2008’de yenilenmiştir.

Katılım Ortaklığı Belgesi, Türkiye’nin katılım sürecinde yerine getirmesi gereken “kısa” ve “orta” vadeli öncelikleri saptamıştır. Kısa ve Orta Vadeli hedefler de kendi içinde “Güçlendirilmiş Siyasal Diyalog ve Siyasal Kriterler”, “Ekonomik Kriterler” ile “İç Pazar”, “Vergilendirme”, “Tarım” gibi diğer Topluluk Hukuk alanlarını kapsayacak şekilde alt bölümlere ayrılmıştır. Alt bölümlerle ilgili bu ayrımda 1993 Kopenhag Zirvesinde kabul edilen üç kriter (siyasal, ekonomik ve mevzuat uyumu kriterleri) esas alınmıştır.

Katılım Ortaklığı Belgesinin kısa ve orta vadeli hedeflerinin siyasal kriterler başlığı altında Türk hukuk sisteminde yapılması istenen pek çok değişiklik sıralanmıştır. Bunlardan bazıları “idam cezasının kaldırılması”, “devlet güvenlik mahkemelerinin kaldırılması”, “ana dilde yayın” ve “ana dilin öğretilmesi ile ana dilde eğitim” konuları, “ifade özgürlüğünü sınırlayan yasa maddelerinin kaldırılması”, “sendikal hakların yaygınlaştırılması”, “yargı reformu”, “işkence ve kötü muamelenin önlenmesi”, “sivil-asker ilişkilerinin demokratik esaslar uyarınca yeniden düzenlenmesi” gibi konular sayılabilir.

Avrupa Ekonomik Topluluğunu oluşturan Roma Anlaşması’nın 3/C maddesi, ortak bir pazar kurulmasını kolaylaştırmak amacıyla “üye ülkeler arasında malların, işçilerin, (kişilerin) hizmetlerin ve

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

sermayenin serbest dolaşımının önündeki engellerin kaldırılmasını” hükme bağlamıştır. Bu temel hüküm sebebiyle AB’ye sonradan katılacak olan ülkelerle müzakere başlıklarının ilk dördü, bu dört temel özgürlüğe ilişkindir. Avrupa Birliği olarak anılan eski ismiyle Avrupa Ekonomik Topluluğu 1 Ocak 1958 tarihinde Roma Anlaşması ile kurulduğunda, bu dört temel özgürlük üzerine inşa edilmiştir. Eğer bu dolaşımlar sağlanamaz ise AB bir ekonomik bütünleşme olmaktan çıkar, OECD gibi bir ekonomik işbirliği örgütü hâline gelir. Burada serbest dolaşımdan beklenen, bir üye ülke vatandaşının diğer bir üye ülkede dolaşması ve ekonomik faaliyette bulunmasıdır.

Avrupa Birliği’nde Kişilerin Serbest Dolaşımı

Serbest dolaşım, AB hukukuna göre dört temel haktan oluşmaktadır. Bunlar; açık işlere başvuru hakkı, iş bulabilmek için topluluk içinde seyahat hakkı, işin yapıldığı ülkede oturma (ikamet) hakkı ile işin sona ermesinden sonra veya emeklilik durumunda o ülkede oturma hakkıdır. İlk üç temel hak, Roma Anlaşması’nın 48’nci maddesinde yer almıştır. Son hak ise Konseyin 29 Mayıs 1976 tarih ve 1251/70 sayılı Tüzüğü ile tanınmıştır.

Avrupa bütünleşmesinin ilk döneminde serbest dolaşım hakkı, ekonomik olarak aktif kişilerle (işçiler, meslek sahipleri ve hizmet arz edenler) sınırlı tutulmuştur. Daha sonraki aşamada, yer değiştirme gerekçeleri ne olursa olsun, bütün Avrupa Birliği vatandaşlarını kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Serbest dolaşım ile ilgili mevzuat, mesleki niteliklerin tanınması, vatandaş hakları, işçilerin serbest dolaşımı ve sosyal güvenlik politikalarının koordinasyonuna ilişkin hükümler içermektedir. Dolayısıyla, bu alandaki düzenlemeler hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımına ilişkin mevzuatın yanı sıra, sosyal politika, istihdam, adalet ve iç işleriyle ilgili mevzuat ile de yakın ilişkilidir.

AB’de işçilerin serbest dolaşım hakkına ilişkin hükümleri, 15 Ekim 1968 tarihli ve 1612/68 sayılı Konsey Tüzüğü ayrıntılı olarak belirlemiştir. Tüzük, ayrımcılık yapılmamasına ilişkin hükümler de içermektedir. İşçiler ve işverenler herhangi bir ayrımcılık sonucunu doğurmayacak sözleşmeleri yapabilmekte ve uygulayabilmektedirler.

Amsterdam Anlaşması’nın 14. maddesinde ve Lizbon Antlaşması’nın 26. maddesinde “iç pazar, içinde malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest

dolaşımının işbu Anlaşma hükümlerine göre güvence altına alındığı, iç sınırları olmayan bir alanı kapsar” şeklinde tanımlanan iç pazar kavramı ile vurgulanmıştır.

Günümüzde iç sınır kontrollerinin kaldırılmasıyla kişiler bir üye devlet içinde olduğu gibi Avrupa içinde de serbestçe hareket edebilmektedir. Böylece diğer bir AB ülkesinde okumak, çalışmak ya da emekli olmak mümkün olmuştur. Bu özgürlükler, Avrupa Vatandaşlığı ile somutlaştırılmıştır.

Avrupa Tek Pazarı’nın 1992 yılı sonunda tamamlanmasıyla kişilerin serbest dolaşımı tüm üye ülkelerde işlerlik kazanmıştır.

Avrupa Vatandaşlığı ve Serbest Dolaşım

AB vatandaşlığı, 1992 yılında Maastricht Anlaşması ile kabul edilmiş, Amsterdam Anlaşması (1997) ile vatandaşlığın kapsamı genişletilmiştir.

AB vatandaşlığı üye ülke vatandaşlarına;

Serbest dolaşım ve ikamet hakkı, Yerel seçimlerde olduğu gibi Avrupa Parlamentosu’na seçilme ve oy kullanma hakkı, Kendi ülkesinin temsil edilmediği üçüncü ülkelerde bulunan diğer AB üyesi ülkenin temsilciliğinden yararlanma hakkı, Avrupa Komisyonu’na şikâyet hakkı, Avrupa Parlamentosu ve Ombudsman’ a dilekçe hakkını sağlar.

Altı aydır bir AB ülkesinde oturan diğer üye ülkelerin vatandaşları, karşılıklı ilkesi saklı kalmak ve kendi ülkesinde belediye seçimlerinde oy vermemiş olmak şartıyla, bir AB ülkesinde belediye seçimlerinde oy kullanabilirler.

Türk Vatandaşlarının Avrupa Birliği’nde Serbest Dolaşımı

Türk iş gücünün Topluluk içinde dolaşımı Ankara Anlaşması’nın 12, Katma Protokol’ün 36-40’nci maddelerinde düzenlenmiştir. Ankara Anlaşması iş gücünün serbest dolaşımının gerçekleştirilmesinin, Roma Anlaşması’nın 48-50’nci maddelerine dayandırılacağını belirtmiştir.

Serbest dolaşım, Ankara Anlaşması’nın yürürlüğe girişini izleyen 12’nci yılın sonu ile 22’nci yılın sonunda kademeli olarak gerçekleştirilecektir. Bu konuda izlenecek yöntemler, Konsey tarafından

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

belirlenecektir (Md.12). Diğer bir deyişle serbest dolaşım 1 Aralık 1976-1 Aralık 1986 tarihleri arasında sağlanacaktır.

Türk işçilerinin serbest dolaşımı konusunda alınan temel hukuki düzenleme 20 Aralık 1976 tarihli ve 2/76 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'dır.

2/76 sayılı Karar'ın temel ilkeleri şunlardır:

Birinci kademe 4 yıl olarak belirlenmiş ve 1 Aralık 1980 tarihinde sona ermiştir. Topluluk içinde 3 yıldır çalışan işçiler, üye devletler işçilerinin öncelikli hakları saklı kalmak şartıyla, aynı meslek faaliyet kolu ile bölgede kayıtlı ve normal şartlarla yapılan işlere girebileceklerdir. Topluluk içinde 5 yıldır çalışan işçiler, o ülkedeki tam ücretli işlere serbestçe başvurabileceklerdir. İşçilerin aile ve çocukları, bulundukları Topluluk ülkesindeki bölgesel eğitim imkânlarından yararlanabileceklerdir. Ortaklık Konseyi 30 Haziran-1 Temmuz 1980 tarihlerinde yapmış olduğu toplantıda, ikinci aşamaya ilişkin 1/80 sayılı Kararı almıştır. 1/80 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'na göre;

İkinci aşama 3 yıl olarak ve 30 Kasım 1983'de sona erecektir. Topluluk içinde 3 yıldır çalışan işçiler için 2/76 sayılı Karar'da sağlanan haklar geçerliliğini koruyacak, 5 yıllık çalışma süresi 4 yıla indirilecektir. Toplulukta çalışan Türk işçilerinin aile bireylerinden en az 3 yıl Topluluk ülkelerinde oturmuş olanlar, ikinci öncelikle her türlü işe başvurabilecek, 5 yıl oturanlar her çeşit ücretli işe girebileceklerdir. Ücret düzeyi ve sosyal haklar bakımından Türk işçileri aleyhine bir farklılık yapılmayacaktır. Türk işçi çocukları, bulundukları üye ülke çocukları ile eğitim, çıraklık ve mesleki eğitim imkânlarından aynı şekilde yararlanacaklardır. Ortaklık Konseyi, 1.6.1983-1.2.1983 arasında ikinci kademe uygulamasını gözden geçirecek ve üçüncü kademe için alınacak önlemleri hazırlayacaktır. 1/80 sayılı Karar ile Türk iş gücüne ek bazı imkânlar sağlanmış, ikinci öncelik uygulamasına devam edilmiştir. 12 Eylül 1980'den sonra Türkiye-Topluluk ilişkileri donmuş olduğu için, 1 Haziran 1983'den itibaren yapılması gereken Ortaklık Konseyi toplantısı gerçekleştirilememiştir. Böylece, Topluluk ile Türkiye arasında işçilerin serbest dolaşımını 1986 yılı başından itibaren sağlayacak üçüncü ve son kademeye ilişkin esaslar da belirlenememiştir.

1986 yılından sonra serbest dolaşımın otomatik

olarak yürürlüğe girdiği görüşünü Topluluk ve özellikle Almanya kabul etmemekte direnmiştir. Bu durumda, konunun bir "hukuk sorunu" hâline getirilerek Adalet Divanı'nın görüşünün alınmasının yararlı olacağı düşünülmüştür.

Ankara Anlaşması'nın 25'nci maddesi, Anlaşma'dan doğan ihtilafların Ortaklık Konseyi tarafından çözümlenebileceğini veya bu konuda Adalet Divanına başvurulabileceğini belirtmektedir.

Roma Anlaşması'nın 177'nci maddesi ise Adalet Divanının, Topluluk organlarının (kurumlarının) yaptığı tasarrufların hukuka uygunluğunu denetleyebileceğini öngörmektedir. Fakat bunun için, üye ülke mahkemelerinde açılan bir dava sebebiyle ancak yorum için Divan'a gidilebilmektedir. Doğrudan üçüncü ülke vatandaşlarının Divan'a başvuru hakları yoktur.

AB ile müzakerelerde ikinci başlık olan İşçilerin Serbest Dolaşımı alanında çok az ilerleme kaydedilmiştir. 2011

Yılı İlerleme Raporu'nun değerlendirmesi şöyledir: "Başlık 2 İşçilerin serbest dolaşımı alanında çok az ilerleme kaydedilmiştir. Bu alandaki AB müktesebatını uygulamaya yönelik hazırlıklar erken aşamadır."

Katılım Anlaşmaları'nda Aday Ükelere Kişilerin Serbest Dolaşımında Tanınan İstisnalar ve Geçiş Dönemleri

AB'ye 1994 yılından sonra üyelik başvurusunda bulunan 8 MDA ülkesi ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Malta ile 14 Nisan 2003 tarihinde Atina'da Katılım Anlaşmaları imzalanmıştır. O dönemde AB'ye aday 13 ülkeden üçü dışında (Türkiye, Bulgaristan ve Romanya) 10'u, 1 Mayıs 2004 tarihinde AB üyesi olmuşlardır.

Üye ülkeler, katılımcı ülkelere karşı iki yıl süreyle kendi mevzuatlarını uygulamayı sürdürecektir. İki yılın sonunda, durum tekrar gözden geçirilecek, yapılan değerlendirme sonucu, iş gücü piyasasında ciddi bozulma veya bozulma tehdidi olan ülkeler, kısıtlamaları iki yıl daha sürdürebileceklerdir.

Geçiş dönemi beşinci yılda sona erecektir. Ancak, herhangi bir ülkenin iş gücü pazarının ciddi olarak bozulduğu saptanırsa o ülke için süre iki yıl daha uzatılabilecektir. Mevcut üyelerin durumlarını korumaya yönelik bu istisnalar çerçevesinde üye

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

ülkeler, yedinci yılın bitimine kadar koruma önlemleri alabileceklerdir.

GKRY için geçiş dönemi öngörülmemiştir. Malta için AB ülkelerinden gelecek işçi girişlerine karşı yedi yıllık bir deregasyon tanınmıştır. Diğer sekiz ülkenin konumu ise karşılıklılık ilkesine göre düzenlenmiştir. İngiltere, İrlanda ve İsveç dışındaki AB üyesi ülkelere 1 Mayıs 2004 tarihinde üye olan ülkelerin (Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Malta hariç) vatandaşlarına, istinaden iki yıl daha uzatılabilecek olan, (2+3+2) beş yıllık bir genel geçiş dönemi uygulanmıştır. Finlandiya, Portekiz, İspanya, Yunanistan ve Hollanda uygulanan kısıtlamaları 1 Ocak 2007 tarihinde kaldırmıştır.

Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın Türk İşçilerinin Serbest Dolaşımı ile İlgili Olarak Aldığı Önemli Kararlar İle Diğer Mahkeme Kararları

ABAD kararları üye devletlerin yetkilileri ve mahkemeleri için bağlayıcıdır. Ulusal mahkemeler fiilen AB hukukunun mahkemeleri konumundadırlar. ABAD bu yöntemle en yüksek ve en son yargı mercii olduğu için denetleme ve yorumlamaya en son yetkili ve görevli tek otoritedir. Böylece ortaklık hukukunun tüm ülkelerde aynı anda uygulanması güvence altına alınmakta ve üye devletlerin mahkemelerinin bu sürece katılımları sağlanmaktadır. AB hukukunun üye devletlerde farklı yorumlanmasına izin verilseydi, bu hukuk düzeni tüm ülkeler için bir örnekliğini kaybederdi.

ABAD kararlarının AB hukukunun supranasyonal ayrıcalığa sahip olması, 1963 tarihli Van Gend (C-26/62) Kararı sonucunda mümkün olmuştur. Karar, Avrupa Toplulukları Kurucu Anlaşması'nın doğrudan uygulanabilirliğini ve AB hukukunun ulusal hukuka üstünlüğünü uygulamaya koyan ilk karardır.

Avrupa Birliği Adalet Divanının, 30 Eylül 1987 tarihli Meryem Demirel Kararı'ndan (12/86 sayılı) sonra 2/76, 1/80 ve 3/80 sayılı OKK ışığında günümüze kadar aldığı kararların 41'i ikamet, çalışma ve eşit muameleye, 6'ı yerleşme hakkına, 4'ü ise sosyal güvenliğe ilişkindir. Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın önemli kararları tarih ve sayısı ile birlikte Berlin Büyükelçiliği Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliği tarafından 41 başlık altında verilmiştir.

Schengen Vizesi ve Türk Vatandaşlarının Serbest Dolaşımına Getirilen Hukuk Dışı Vize Engeli

Schengen Vizesi

Avrupa Birliği'nde vize konusunda toplu bir düzenleme yapmaya yönelik Schengen Anlaşması, (Schengen I) 14 Haziran 1985 tarihinde Lüksemburg'un Schengen kasabasında Fransa, Batı Almanya ve Benelüks ülkeleri arasında imzalanmıştır. Amacı, taraf ülkeler arasında tüm kara, deniz ve hava alanlarındaki sınır denetimlerini kaldırmak, sığınma ve vize politikalarına ortak bir yaklaşım yoluyla üye devletlerin dış sınırlarındaki vize denetimlerinin koordinasyonunu sağlamaktır.

Yaşanan sorunlar gerekçesiyle 23-24 Haziran 2011 tarihli AB Konseyi'nde, "Schengen işbirliğinin işleyişini tehlikeye atan istisnai durumlara kişilerin serbest dolaşımı ilkesine hâle getirmeden müdahale etmek üzere yeni bir mekanizmanın hayata geçirilmesi" konusunda çağrıda bulunulmuştur. Avrupa Parlamentosu'nun 7 Temmuz 2011'de tarihli kararında yeni mekanizmanın serbest dolaşımı güçlendirmesi ve Schengen Alanı'nın yönetişimini iyileştirmesi vurgusu yapılmıştır.

Türk Vatandaşlarının Serbest Dolaşımına Getirilen Hukuk Dışı Vize Engeli

Avrupa Birliği ülkelerinin Türk vatandaşlarından Ekim 1980'den itibaren vize istemesi, iş gücünün serbest dolaşımının gerçekleştirilmesine engel oluşturan yasal olmayan çok önemli bir uygulamadır. Türkiye'ye ilk vize uygulayan Topluluk ülkesi Yunanistan'dır. Bu ülke AB'ye üye olmadan önce 24 Nisan 1965 tarihinde Türk vatandaşlarına vize uygulamaya başlamıştır.

Topluluk ülkelerinden Almanya ve Fransa 5 Ekim 1980, Benelüks ülkeleri 1 Kasım 1980, Danimarka 1 Mayıs 1981, İngiltere 22 Haziran 1989, İrlanda 10 Aralık 1989, İtalya 3 Eylül 1990, Portekiz 24 Haziran 1991, İspanya ise 1 Ekim 1991 tarihinden sonra Türk vatandaşlarından vize talep etmeye başlamıştır. ABAD, Eylül 1987-Aralık 2018 tarihleri arasında Türk vatandaşları ve şirketlerinin taraf olduğu 52 davada AB ülkelerinin yorumlarının geçersizliğini kabul etmiştir. Bu davaların önemli bir kısmı Vizesiz Avrupa konusuyla doğrudan ilgilidir.

Prof. Dr. Wolfgang Voegeli, Vizesiz Avrupa Raporu'nda Türk vatandaşlarına uygulanan vizenin hukuksuzluğunu ortaya koymuştur. ABAD tarafından etkileyici bir içtihat hukuku oluşturulmuş olmasına rağmen Türk vatandaşlarına serbest giriş hakkı tanınması için yapılacak en etkili mücadele, Avrupa Birliği'nin İşleyişine Dair Anlaşma'nın

(ABİDA: TFEU) 258'nci maddesinin ihlal edilmesinden dolayı meydana gelen kayıp ve hasar tazminatı için üye ülkeye dava açmaktır.

16 Aralık 2013 Tarihli Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması
Türkiye ile AB arasında Vize Serbestisi Diyaloğu Mutabakat Metni ve Geri Kabul Anlaşması eş zamanlı olarak 16 Aralık 2013 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır. Bu anlaşmalar ile Türkiye, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının AB üyesi ülkelere vizesiz seyahat edebilmeleri ve bunun karşılığında Türkiye'nin kendi ülkesinden transit olarak AB üyesi ülkelere düzensiz olarak geçen 3. ülke vatandaşı veya vatansız göçmenleri geri alma taahhüdünde bulunmuştur. Geri Kabul Anlaşması, Avrupa'nın uzun zamandır yürüttüğü sınır kontrolünü sınırların ötesine taşımak politikasının bir sonucudur.

Anlaşmanın önemli hükümleri şöyledir:

AB üyesine belgesiz olarak giden 3. ülke vatandaşları bu ülkelere girmeden önce son transit geçiş yaptıkları ülke Türkiye ise, belgesiz göçmenler geri kabul edilecektir.

Yasadışı yollarla AB ülkelerine giden veya bu ülkelerde bulundukları sırada yasadışı duruma düşen Türk vatandaşlarını Türkiye geri alacaktır. Geri Kabul Anlaşmasının kapsamına İngiltere, İrlanda ve Danimarka girmediğinden, bu ülkelere gidişlerde vize muafiyeti hakkı doğmayacaktır. Türkiye yabancılarla ilgili işlemlerde AB müktesebatına uyum sağlayacak ve gerekli etkili uygulamaları gerçekleştirecektir.

Türkiye doğusundan gelecek mülteciler için coğrafi sınırlandırmayı şimdilik kaldırmayacaktır. Siyasi, dinsel, mezhepsel gibi sebeplerle adı geçen coğrafyadan gelen kişileri Türkiye şimdilik mülteci kabul etmeyecektir.

Türkiye sadece bazı uluslararası anlaşma, sözleşme ve protokollerden sadece vize muafiyeti ve Geri Kabul Anlaşmasının düzgün işlemesiyle doğrudan ilgisi bulunanlara taraf olacaktır.

Vize muafiyeti süreci ve Geri Kabul Anlaşması ABAD'ın ortaklık hukukuna dayanarak Türk vatandaşları lehine vermiş olduğu kararlara halel getirmeyecektir.

Avrupa özel sektörünün temsilcisi olarak kabul edilen şemsiye örgüt Avrupa İş Dünyası Konfederasyonuna bağlı (BusinessEurope) 9 üye kuruluş, 26 Temmuz 2012 tarihinde "Vize Engeline Hayır, Ekonomik Büyümeye İhtiyaç Var" başlığı ile yayınladığı bildiride, Rusya, Moldova, Türkiye ve Ukrayna ile vize süreçlerinin karşılıklı liberalleştirilmesine yönelik müzakerelerin

sonuçlandırılması, diğer Doğu Avrupa ülkeleriyle de müzakerelerin başlatılması ve tüm bu ülkelere yönelik iş vizelerinin 2018'e kadar kaldırılmasını talep etmiştir. Almanya, Fransa, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, İtalya, İspanya, Polonya ve Türkiye'den iş dünyası temsilcilerinin öncülüğünde hazırlanan çağrı metni ilgili AB kurumlarına iletilmiştir.

Türkiye Avrupa Birliği İlişkilerinde Mevcut Durum

Türkiye Avrupa Birliği ilişkileri 1959 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu'na yapılan ortak üyelik başvurusuna dayanmaktadır. Ortak Üyelik: AB'ye tam üyelik statüsünün dışında, AB ile ortak üye ülke arasında ileri ekonomik ve siyasi bütünleşmenin sağlandığı bir statüdür. 12 Eylül 1963 tarihinde Ankara Anlaşması ile onaylanmış, 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ankara Anlaşması, Türkiye ile AET arasında bir ortaklık yaratan anlaşmadır. Ankara Anlaşması, Hazırlık Dönemi, Geçiş Dönemi ve Son Dönem olmak üzere üyelik için 3 dönem öngörmüştür. Hazırlık dönemi 1964 tarihinde başlamış 31 Aralık 1972 tarihinde sona ermiştir. Bu dönemde gümrük birliği hazırlanması öngörülmüştür. 1 Ocak 1973 tarihinde Geçiş dönemi başlamıştır. Bu dönem ise gümrük birliği yükümlülüklerinin üstlenileceği bir dönemdir. Geçiş döneminin 31 Aralık 1995 tarihinde tamamlanması planlanmıştır. Türkiye 14 Nisan 1987 tarihinde AB'ye tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Roma Antlaşması'nın 237 maddesine dayanarak hazırlanan tam üyelik başvurusu üzerine Avrupa Komisyonu Türkiye için bir Avis hazırlamış ve öncelikle gümrük birliğinin hayata geçirilmesinin önemli olduğunu belirtmiştir. Avis, Avrupa Komisyonunun, bir ülkenin AB'ye tam üyelik başvurusu üzerine hazırladığı, ilgili ülkenin tam üyeliğe uygun bir ülke olup olmadığını değerlendirdiği, bağlayıcı görüştür. 1 Ocak 1996 tarihinde Ankara Anlaşması'nın ortaklık ilişkisi için ön gördüğü son döneme geçilmiştir. Gümrük birliğinin sorunsuz bir şekilde uygulandığı ve AB'ye ekonomik ve siyasi olarak daha da yakınlaşılan bir dönem olarak hedeflenmiştir. 1/95 ve 2/95 sayılı ortaklık konseyi kararları bu hedef doğrultusunda alınmıştır.

Türkiye için Avrupa Stratejisi, Türkiye'ye, Aralık 1997 Lüksemburg Zirve Toplantısı'nda sunulmuş olan, tam üyeliğe alternatif bir stratejidir. Türkiye için Avrupa Stratejisi, Türkiye ile AB arasındaki gümrük birliğinin derinleştirilmesi ve genişletilmesi esasına dayanmaktadır. Türkiye'nin ortaklık ilişkisinden beklentisi AB'nin Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri ile başlattığı beşinci genişleme sürecine

katılmak olmuştur. AB'nin tarihî genişleme sürecidir. Çek Cumhuriyeti, Polonya, Macaristan, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, Estonya, Letonya, Litvanya, Güney Kıbrıs ve Malta'nın 1 Mayıs 2004 tarihinde AB'ye tam üyelikleriyle birlikte beşinci genişleme sürecinin ilk dalgası gerçekleşmiştir. Genişleme sürecinin ikinci dalgasında yer alan Bulgaristan ve Romanya, 1 Ocak 2007 tarihinde AB'ye tam üye olmuştur. Genişleme sürecinin üçüncü dalgasında ise Türkiye ve Hırvatistan yer almaktadır. AB beşinci genişleme sürecini başlatma kararını açıkladığı Aralık 1997 Lüksemburg Zirve Toplantısı'nda Türkiye için tam üyelik alternatifi geliştirilmiştir. Bu alternatif Türkiye için Avrupa Stratejisi adı verilen ve gümrük birliğinin genişletilmesi ve geliştirilmesine dayanan bir strateji idi. Türkiye bu stratejiyi kabul etmemiş ve ilişkiler bir süre askıya alınmıştır. Lüksemburg Zirve Toplantısı'ndan 2 yıl sonra Aralık 1999 Helsinki Zirve Toplantısı'nda Türkiye'nin tam üye adayı olduğu açıklanmış böylece Türkiye'nin tam üyelik süreci başlamıştır. Aralık 2004 Brüksel Zirve Toplantısı'nda Türkiye'nin gerekli kriterleri karşıladığı ve 3 Ekim 2005 tarihinde tam üyelik müzakerelerinin başlatılması kararı alınmıştır. Bu toplantıda Türkiye için önemli bazı hususlar şunlardır;

Tam üyelik müzakereleri ucu açık müzakereler olarak tanımlanmıştır.

AB, Türkiye'deki reform sürecini karşılamakta ve Türkiye'nin reform sürecini sürdüreceğine inanmaktadır.

Komşu ülkeler ile olan anlaşmazlıkları Uluslararası Adalet Divanında çözüm aranacaktır.

Türkiye'nin tam üyelik müzakerelerinde, müzakereye açılan ilk AB müktesebatı, bilim ve araştırma olmuştur. AB müktesebatı, AB mevzuatına verilen addır. Toplam otuz beş başlık altında sınıflandırılmıştır.. Türkiye 2004 Brüksel zirvesinde ek protokol taahhüdünü yerine getirmemiş, böylelikle müzakereler geçici olarak askıya alınmıştır. Kopenhag Siyasi Kriterleri, Ülkede demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan haklarına ve azınlık haklarına saygıyı güvence altına alan istikrarlı kurumların varlığı, Kopenhag siyasi kriterleridir. Avrupa Komisyonu tarafından tam üye adayı ülkenin Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirdiği tespit edildiğinde, aday ülke ile tam üyelik müzakereleri başlatılır. Tam üyelik müzakerelerine başlamanın ön koşulu, Kopenhag siyasi kriterlerinin yerine getirilmesidir.

Avrupa Birliği'nin Bütünleşme ve Genişleme Dinamikleri

AB'nin Ekonomik Bütünleşme Dinamiği: Ekonomik ve Parasal Birlik

AB'de ekonomik ve parasal birlik dendiğinde akla önce Euro gelmektedir. AB federal bir yapıya değil uluslarüstü bir yapıya sahiptir ve birçok ortak politikası vardır. AB'nin para politikası Avrupa Merkez Bankası ve Merkez Bankaları Sistemi tarafından yürütülmektedir. AB'nin ortak bütçesi AB GSYİH'sinin %1'i civarındadır. Ortak maliye politikası uygulayamayan AB, üye ülkelere 3 farklı sınırlama getirmiştir. Bunların ilki Maastricht kriterleri EPB'nin 3. ve son aşamasına geçiş için üye ülkelerin sağlaması gereken kriterlerdir. İkinci sınırlama istikrar ve büyüme paktı kriterleridir. Bu kriterler şu şekildedir. Euro bölgesi ülkeleri için mali disiplin öngören Maastricht kriterleri, İstikrar ve Büyüme Paktı kriterleri olarak kabul edilmektedir. Bu kriterler, bütçe açığı ve kamu borcu kriteridir. Bütçe açığı kriterine göre, üye ülkelerin bütçe açıkları GSYİH'lerinin %3'ünü geçmemelidir. Kamu borcu kriterine göre ise üye ülkelerin kamu borçları GSYİH'lerinin %3'ünü geçmemelidir. Kamu borcu kriterine göre ise üye ülkelerin kamu borçları GSYİH'lerinin %60'ını geçmemelidir. %60'ını geçmemelidir. 3. sınırlama ise üye ülkeler arasındaki işbirliğini gerekli kılan bir uygulamadır. AB vergi toplama konusunda da güçlü bir yaklaşım sergileyememektedir. 2012 yılında üye ülkeler KDV matrahlarının %0.3'ünü AB bütçesine gelir olarak aktarmıştır. Gümrük Birliği, Bir ekonomik entegrasyon türüdür. Gümrük birliğine üye olan ülkeler dış ticarete birbirlerine uyguladıkları tarife ve benzeri tüm ticaret engellerini kaldırır; gümrük birliği dışındaki ülkelere de ortak gümrük tarifesi uygulatır ve tek bir dış ticaret politikası yürütürler. Üye ülkeler arasında gümrük birliğinin oluşturulduğu, malların işgücünün, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımının sağlandığı bir ekonomik entegrasyon türüne Ortak Pazar denir. Para birliğinin iki temel bileşeni döviz kuru birliği ve sermaye piyasası bütünleşmesidir. Para birliğinin işlemesi 3 temel unsura bağlıdır;

Üye ülkeler arasındaki para politikalarının uyumlaştırılması.

Üye ülkelerin döviz rezervlerinin ortak bir havuzda toplanması.

Tek bir merkez bankasının ve parasal otoritenin oluşturulmasıdır.

Ekonomik ve Parasal Birliğin Fayda ve Maliyeti EPB'nin faydaları şöyle özetlenebilir:

Üye ülkelerin döviz rezervlerinin ortak bir havuzda

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

toplanması, ödemeler dengesi açık veren bir ülkenin açığı, fazla veren ülkenin fazlası ile kapatılmasını sağlar.

Euro gibi tek para biriminin varlığı uluslararası işlemlerde Kabul gören yeni bir dünya parası olabilecektir.

Finansal yönetim maliyetleri düşecektir.

Sabit döviz kurlarının ve tek para biriminin varlığı serbest ticaret ve faktör hareketleri için avantaj sağlayacaktır.

Sermaye piyasasının bütünleşmesi para birliği ülkelerinden biri açık verdiğinde para birliği piyasasından borçlanabilmesini sağlamaktadır. Bölgeler arası ekonomik gelişmişlik farklarının ortadan kaldırılması veya azaltılması için uygulanacak politikaların finansmanı merkezi mali otoritenin yönetimindeki ortak bütçeden karşılanacaktır. Para birliğine üye bir ülkede ulusal merkez bankasının para politikası üzerinde bir yetkisi ve gücü elinden alınmaktadır. Böylece ülke devalüasyon ve revalüasyon aracılığıyla parasının fiyatını ve miktarını belirleme ve faiz oranını değiştirebilme olanağını kaybedecektir. Optimum para alanları teorisi, Bir ülkenin para birliğine katılması durumunda ulusal para politikası ve döviz kurları üzerindeki bağımsızlığını kaybetmesi nedeniyle ortaya çıkan maliyetleri analiz etmektedir.

ABD dolarına bağlı sabit kur sistemi olan fakat gerektiğinde küçük kur ayarlamalarına izin veren Bretton Woods Sistemi 2. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru sorunsuz işlemiştir. Ancak 1960'lı yıllarda ABD dolarının uluslararası para sisteminin temel para birimi olma özelliğini yitirmeye başlaması bu sistemin sonunu getirmiştir. Ülkeler ekonomik istikrar arayışına girmiştir. AB kendine özgü bir sistem oluşturmak için çalışmalara başlamıştır. AB 1969 The Hague Zirve Toplantısı'nda EPB oluşturmaya karar vermiş ve EPB esaslarını içeren Werner Raporu 1971 yılında Kabul edilmiştir. Werner Raporu aşağıdaki koşulları öngörmüştür.

Malların, hizmetlerin, kişilerin ve sermayenin serbest dolaşımının sağlanması

Tek para birimi yaratılması

Ekonomik politikasının AB düzeyinde yürütülmesi
Ancak aynı dönemde yaşanan petrol krizinden dolayı AB planladığı EPB'yi gerçekleştirememiş onun yerine Avrupa Para Sistemi'ni hayata geçirmiştir. 1990'lı yıllara gelindiğinde AB EPB hedefini tekrar gündeme almıştır. 1992 yılında imzalanan Maastricht Anlaşması ile EPB 3 aşamalı bir süreç sonunda 1 Ocak 2002 yılında tamamlanması hükmüne bağlanmıştır. İkinci aşamadan üçüncü aşamaya geçiş için ise Maastricht kriterleri olarak adlandırılan EPB

kriterleri belirlenmiştir. Bunlar; Fiyat istikrarı, Bütçe açığı, Kamu borcu, Faiz oranları ve Döviz kuru istikrarıdır. EPB'nin ilk aşaması 1 Temmuz 1990 yılında başlamış 31 Aralık 1993 yılında sona ermiştir. Bu aşamada üye ülkelerin ulusal para birimleri Avrupa Döviz Kuru Mekanizmasına katılmıştır. İkinci aşama 1 Ocak 1994 yılında başlamış 31 Aralık 1998 tarihinde bitmiştir. Bu aşamada Avrupa Merkez Bankaları Sistemi oluşturulmuş Frankfurt'ta Avrupa Merkez Bankası faaliyete geçmiştir. EPB'nin son aşaması 1 Ocak 1999 tarihinde başlamış Euro'nun tedavüle girmesiyle birlikte 1 Ocak 2002 tarihinde bitmiştir. 2012 yılı itibarıyla 27 AB ülkesinin 17'si Euro Bölgesi'ndedir.

AB'nin Euro'yu tedavüle sokması Avrupa bütünleşmesi için büyük bir başarıdır. Ancak 2007 yılında ABD' de başlayan ekonomik kriz AB ekonomisini derinden etkilemiş Yunanistan, İspanya ve İrlanda gibi ülkeler iflasın eşiğine gelmiştir. Üye ülkelerin kamu borcu ve bazı ülkelerin toplam borcundan dolayı AB 2010 yılında IMF ile toplam 750 milyar euroluk kurtarma paketini devreye sokmuştur. Ancak bu paket yapısal problemleri çözmesi mümkün olmamıştır. Uluslararası Stratejik Araştırma Kurumu euronun geleceğine ilişkin 3 farklı senaryo belirlemiştir. Birinci senaryo Euro bölgesinin dağılmasıdır. İkinci senaryo Euro bölgesinin yeniden yapılandırılmasıdır. Üçüncü senaryo ise Euro bölgesinin yeniden şekillendirilmesidir.

Lizbon Antlaşması AB'nin 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe giren tadil anlaşmasıdır. AB siyasi bütünleşme sürecine yönelik 2000'li yıllarda bir AB anayasası planlamıştır. 2004 yılında ülkeler arası uzlaşma sağlanmış fakat 2005 yılında Fransa ve Hollanda'nın hazırlanan taslağı reddetmesi ile bu anayasa sekteye uğramıştır. Daha sonra taslakta yapılan bazı değişiklikler ile bu AB anayasası olmaktan çıkmış bir tadil anlaşmaya dönüştürülmüştür. Lizbon antlaşması AB'nin siyasi bütünleşme sürecinde önemli bir adımdır. Lizbon

Antlaşması ile yapılan değişiklikler şöyle sıralanır:

Daha demokratik ve şeffaf Avrupa

Daha etkin Avrupa

Haklar ve değerler, özgürlük, birlik ve güvenlik
Avrupası

Küresel düzeyde bir aktör olarak Avrupa

AB'nin Genişleme Dinamiği: Beşinci Genişleme
Süreci

AB oluşumundan günümüze kadar beş genişleme süreci yaşamıştır. Ancak beşinci genişleme süreci

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

tüm yönleriyle diğerlerinden farklılık göstermiştir. Farklılığın temeli genişleme sürecinde yer alan ülkelerin ekonomik ve siyasi yönleriyle AB ülkelerine benzememeleridir. Bu ülkeler Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri olarak adlandırılır. Beşinci genişleme sürecine Aralık 1999 tarihinde Türkiye de eklenmiştir. Türkiye'nin tam üyelik müzakereleri 3 Ekim 2005 yılında başlamış halen de devam etmektedir.

2012 yılı itibarıyla, beşinci genişleme sürecinin üçüncü dalgasında Türkiye'nin yanı sıra, 2005 yılında gerçekleştirdiği tam üyelik başvurusu ile Makedonya, 2008 yılında gerçekleştirdiği tam üyelik başvurusu ile Karadağ ve 2009 yılında gerçekleştirdiği tam üyelik başvurusu ile İzlanda yer almaktadır. Bu ülkeler AB'ne tam üye adayı ülkeler olarak adlandırılmaktadır. Tam Üye Adayı Ülkeler: AB ile tam üyelik müzakerelerine başlamış veya başlamak üzere hazırlanmakta olan ülkelerdir.

Makedonya ve Karadağ ile tam üyelik müzakereleri henüz başlamıştır. İzlanda ile müzakereler 27 Temmuz 2010 tarihinde, Karadağ ile ise 30 Haziran 2012 tarihinde başlamıştır. 2012 yılı itibarıyla, AB'ye potansiyel aday ülkeler Arnavutluk, Sırbistan, Bosna-Hersek ve Kosova'dır. Arnavutluk ve Sırbistan 2009 yılında AB'ye tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Ancak her iki ülkenin de tam üyelik kriterlerini sağlayamamış olmaları tam üyelik müzakerelerinin başlamasına engel teşkil etmektedir. Bosna-Hersek ve Kosova ise henüz AB'ye tam üyelik başvurusunda bulunmamıştır.

Türkiye Avrupa Birliği İlişkilerinin Geleceğine İlişkin Değerlendirmeler

Türkiye AB ilişkilerinin geleceği ekonomik bütünleşme dinamiği olarak kabul edilen EPB açısından değerlendirildiğinde tam üye adayı olan Türkiye Euro bölgesine katılımının zorunluluk olduğu belirtilmektedir. Türkiye AB ilişkilerinin geleceği Lizbon Antlaşmasına göre değerlendirildiğinde ise Türkiye küresel ekonomik ve siyasi gücün ayrılmaz ve en stratejik parçası olacaktır. Türkiye AB ilişkilerinin geleceği AB'nin genişleme dinamikleri doğrultusunda değerlendirildiğinde ise Türkiye'nin tam üyelik müzakerelerinin tıkanmış olduğu gerçeği ile karşılaşılmaktadır. Türklerin AB ile ilgili düşüncelerinde ciddi bir düşüş yaşanmaktadır. Sonuç olarak Türkiye'nin tam üyelik müzakerelerindeki mevcut durumda bir ilerleme sağlanamaz ise Türkiye AB'ye tam üye olmadan AB

ile gümrük birliği oluşturmuş tek ülke olmayı sürdürecektir. Bu gelişmeler karşısında ise Türkiye'nin AB'ye olan güveni ve ilgisi daha da azalacaktır.

DENEME ARA SINAV SORU-CEVAP

1.Soru

I. Üçüncü ülkelere karşı ortak gümrük tarifesiiII.Üye ülkeler arasında kotaların kaldırılmasıIII.Kişilerin serbest dolaşımıIV.Üye ülkeler arasında ticaret politikasının uyumlaştırılmasıV.Üye ülkeler arasında gümrük tarifelerinin kaldırılmasıYukarıdakilerden hangisi Ekonomik bütünleşme aşamalarından biri olan gümrük birliğinin uygulamaları arasında yer almaz?

Yalnız I

Yalnız III

I ve II

III ve V

IV ve V

Yanıt Açıklaması: Ekonomik bütünleşme söz konusu olduğunda bireyler değil , toplumlar baz alınır. Bu nedenle B şıkkı yanlıştır.

2.Soru

Ulusal Program ilk kez hangi tarihte hazırlanmıştır?

1999 yılında

2005 yılında

2001 yılında

1954 yılında

2000 yılında

Yanıt Açıklaması: Ulusal program ilk kez 2001 yılında hazırlanmış, 2003 ve 2008'de güncellenmiştir. Bu nedenle sorunun doğru cevabı C şıkkıdır.

3.Soru

Türkiye Avrupa Birliği'ne ne zaman başvurmuştur?

25 Mart 1957

31 Temmuz 1959

4 Ocak 1960

9 Temmuz 1961

1 Aralık 1964

Yanıt Açıklaması: Türkiye 31 Temmuz 1959'de bu hareketin en önemli örgütlenmesi olan Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (AET, bugünkü adıyla Avrupa Birliği'ne) başvurmuştur.

4.Soru

Avrupa Birliği Konseyi için önem arz eden zirvelerden hangisi aşağıdaki tarih ve şehir eşleşmelerinde doğru olarak verilmiştir?

1997 Maastricht

1997 Amsterdam

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

2007 Amsterdam

1999 Helsinki

2004 Brüksel

Yanıt Açıklaması:

AB Antlaşmalarının imzalandığı zirveler olan 1991 Maastricht, 1997 Amsterdam, 2007 Lizbon Zirveleri, AB için büyük öneme sahiptir ve AB ile ilgili çalışmalarda bu zirvelere sıklıkla referans verilir. Türkiye'nin adaylığı 1999 Helsinki Zirvesi'nde ilan edilmiş, 2004 Brüksel Zirvesi'nde ise Türkiye'nin 3 Ekim 2005 tarihinde müzakerelere başlayacağı ilan edilmiştir. Doğru cevap B'dir.

5.Soru

GB'nin oluşumu ile birlikte Türkiye ve Topluluk arasında, GB'ye ilişkin yeni bir kurumsal işbirliği geliştirilmesi gerekmiştir. Bunun sonucunda nasıl bir yol izlenmiştir?

- Ortaklık Konseyi Kararının hükümlerine rağmen, 1982 yılında AB ve Türk ihracatçıları arasında tekstil sektörünü kapsayan bir gönüllü kısıtlama anlaşması imzalanmıştır
- GB ile Türkiye - AB arasında sanayi ürünleri ticaretinde gümrük vergileri, miktar kısıtlamaları ve eş etkili tedbirler kaldırılmıştır
- Gümrük İş Birliği Komitesi ve Gümrük Birliği Ortak Komitesi oluşturulmuştur**
- Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu kurulmuştur
- Türkiye-AB ilişkilerinin Ankara Antlaşması ve Katma Protokol hükümleri doğrultusunda sürdürülmesi gerektiği anlaşılmıştır

Yanıt Açıklaması: Verilen bilgi neticesinde bazı özel komiteler kurulmuş olup bu komiteler E şıkkında yer alan komitelerdir.

6.Soru

I. Türkiye II. Danimarka III. Macaristan IV. Yunanistan V. İsviçre Avrupa Birliği uygulamasında "Tam Üyeliğe Götüren Ortaklık Anlaşması" yukarıdaki hangi ülkeler ile imzalanmıştır?

Yalnız I

I ve II

I, II ve III

I ve IV

I, II, III, IV

Yanıt Açıklaması: Tam Üyeliğe Götüren Ortaklık

Anlaşması: Avrupa Birliği uygulamasında böyle bir anlaşma Türkiye ve Yunanistan dışında hiçbir ülke ile imzalanmamıştır.

7.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında imzalanan Ankara Antlaşması'nın öngördüğü dönemlerden birisidir?

Hazırlık Dönemi

Avrupa Bütünleşmesi Dönemi

Schengen Anlaşması Dönemi

Eurozone Anlaşması Dönemi

Karma Anlaşma Dönemi

8.Soru

1963 tarihli Ankara Anlaşması'nın ana metninde hangi konuya ilişkin hükümler öngörülmemiştir?

Gümrük birliği

Hukuki birlik

Ekonomi politikalarının uyumlaştırılması

Sermayenin serbest dolaşımı

Hizmetlerin serbest dolaşımı

Yanıt Açıklaması:

Anlaşmanın ana metninde; ortaklık ilişkisinin amacı, gümrük birliği, tarım, malların kişilerin, sermayenin ve hizmetlerin serbest dolaşımı, ulaştırma, rekabet, mevzuat ile ekonomik ve ticari politikaların uyumlaştırılması, ortaklık kurumları, Türkiye'nin tam üyelik imkânları, ortaklık ilişkisinde çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin hükümler öngörülmüştür.

9.Soru

Aşağıdakilerden hangisi AB-Türkiye Ortak Danışma Komitesinin Türkiye kanadı sekreteryasını yürütülmektedir?

Kamu-Sen

Türk-İş

TOBB

TİSK

TESK

Yanıt Açıklaması: Komite'nin Türkiye kanadı sekreteryası Türkiye Odalar Borsalar Birliği (TOBB) tarafından yürütülmektedir. Türkiye tarafından Komiteye katkı TOBB, TİSK, Türk-İş, Hak-İş, Kamu-Sen, TZOB, TESK tarafından sağlanmaktadır.

10.Soru

Avrupa Birliği tarafı göz önüne alındığında Türkiye'nin başvurusuna olumlu yaklaşılmasının en önemli nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

Türkiye'nin madenlerini sömürmek.

Türkiye'nin iş gücünden faydalanmak.

Türkiye üzerinden Ortadoğu'da nüfuz alanını arttırmak.

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

Türkiye'nin doğu bloğuna yakınlaşmasını engellemek

Türkiye'nin ABD ile yakınlaşmasını engellemek.

Yanıt Açıklaması:

Topluluk tarafından Türkiye'nin başvurusuna olumlu yaklaşılmasının en önemli nedeni ise üye devletlerin Soğuk Savaş döneminde yaşadıkları güvenlik kaygılarıdır. Topluluk üye devletleri, Türkiye'nin Doğu Bloğu ülkelerine yakınlaşmasını engelleyerek Doğu Akdeniz'in kendi kontrolleri altında kalmasını sağlamak istemişlerdir. Yeni kurulan Topluluğun kendini uluslararası alanda tanıtmaya ve özellikle de Avrupa'da kendisine alternatif bir oluşum olarak çıkan EFTA karşısındaki konumunu güçlendirme isteği de başvuruya olumlu yaklaşılmasının diğer bir nedeni olmuştur .

11.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Ortaklık Konseyinin görev ve yetkilerindendir ?

- a. İç pazar ve rekabeti oluşturur.
- b. **Ortaklık Konseyi, Ankara Anlaşmasının uygulanması için karar alır ve uygulanmasını sağlar.**
- c. Ulaştırma ve çevre alanlarında öncülük sağlar.
- d. Ticaret ve sanayi ürünlerini inceler.
- e. Gümrük Birliği ile ilgili alanlarda önemli rol oynar.

12.Soru

Aşağıdakilerden hangisi müzakerelerde ki önemli belgelerden biridir ?

- a. Hukuk metinleri
- b. **Müzakere çerçeve belgesi**
- c. Dış politika kararları
- d. Ortak pozisyon kararları
- e. Güvenlik politikası

Yanıt Açıklaması: Müzakere çerçeve belgesi, İlerleme raporları, Katılım ortaklığı, Ulusal program. Bu nedenle doğru cevap B şıkkıdır.

13.Soru

Türkiye ile AET arasında tam üyeliği öngören Ortaklık Anlaşması ne zaman imzalanmıştır?

- a. 25 Mart 1957
- b. 1 Ocak 1958
- c. 1 Temmuz 1968
- d. **12 Eylül 1963**
- e. 1 Ocak 1973

Yanıt Açıklaması: Türkiye ile AET arasında tam üyeliği öngören Ortaklık Anlaşması 12 Eylül 1963 yılında imzalanmıştır.

14.Soru

AB ile Türkiye arasında bir yıl içinde kat edilen yolun değerlendirildiği bir belge olan İlerleme

Raporları, hangi yıldan bu yana her yıl düzenli olarak yayımlanmaktadır?

- a. 1958
- b. 1964
- c. 1973
- d. 1995
- e. **1998**

15.Soru

Brüksel Zirvesinde karara bağlandığı üzere, Türkiye ile yapılan müzakerelerin başlangıç yılı nedir ve fasıl sayısı kaçtır?

- a. 2004 yılı-35 adet
- b. 2004 yılı -37 adet
- c. **2005 yılı - 35 adet**
- d. 2005 yılı - 37 adet
- e. 2006 yılı -35 adet

Yanıt Açıklaması:

Aralık 2004 Brüksel Zirvesinde karara bağlandığı üzere Türkiye'nin üyelik müzakereleri 2005 tarihinde başladı. Fasıl sayısı ise 35'tir.

16.Soru

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile yaptığı mali anlaşmalar sonucunda kabul edilen mali protokoller olmuştur. Aşağıdaki mali protokollerden hangisi kabul edildiği halde uygulanamamıştır?

- a. I.Mali Protokol
- b. II.Mali Protokol
- c. III.Mali Protokol
- d. **IV.Mali Protokol**
- e. V.Mali Protokol

17.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne başvuru nedenlerinden değildir?

- a. Soğuk savaş döneminde siyasi ve ekonomik İzolasyondan kurtulma
- b. Batı Bloğundaki yerini ekonomik entegrasyonla destekleme
- c. Avrupa Ekonomik Topluluğunun yardımlarından yararlanma
- d. Avrupa'da Yunanistan'ın aleyhteki girişimlerine engel olma
- e. **EFTA (Avrupa Serbest Ticaret Birliği)'daki konumunu güçlendirme**

Yanıt Açıklaması:

Türkiye'nin Avrupa Birliği' ne başvuru nedenleri genel olarak şöyle sıralanabilir; Batılılaşma ve çağdaşlaşma çabalarını sürdürme Soğuk Savaş döneminde siyasi ve ekonomik izolasyondan ve Sovyetler Birliği'nin baskısından kurtulma, Batı Bloğundaki yerini ekonomik entegrasyonla destekleme, ABD karşısında denge arayışı, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun yardımlarından

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

yararlanma ve Avrupa Ekonomik Topluluğu üye devletlerindeki mevcut pazar payını koruma, Avrupa'da Yunanistan'ın aleyhteki girişimlerine engel olma.

18.Soru

Aşağıdakilerden hangisi AB'nin üçüncü ülkelerle kurduğu ortaklık ilişkilerinin amaçlarından biridir?

- a. Serbest ticaretin geliştirilmesi
- b. Ülkelerin daha çok ithalat yapabilmesi
- c. Ülkelerin daha çok ihracat yapabilmesi
- d. Ülkeler arasındaki rekabet ortamının korunması
- e. Üreticilerin diğer ülkelerin negatif etkisinden korunması

Yanıt Açıklaması:

AB'nin üçüncü ülkelerle kurduğu ortaklık ilişkileri, taraflar arasında serbest ticaretin geliştirilmesini, ekonomik işbirliği yoluyla ülkenin ekonomik kalkınmasına destek sağlanmasını veya ülkenin AB üyeliğini amaçlamaktadır. Doğru cevap A'dır.

19.Soru

Türkiye'nin AB'ne tam üyelik sürecine ilişkin aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- a. Türkiye aşamalı bütünleşme sürecinin tamamlanmasını beklememiştir
- b. Türkiye 14 Nisan 1987'de tam üyelik başvurusu yapmıştır
- c. Gündem 2000 raporu 16 Temmuz 1997'de yayınlanmıştır
- d. Gündem 2000 raporunda Türkiye genişleme sürecine dahil edilen ülkeler arasında gösterilmiştir
- e. 12-13 Aralık 1997 tarihinde Lüksemburg Zirvesi gerçekleşmiştir

Yanıt Açıklaması: Gündem 2000 raporunda Türkiye genişleme sürecine dahil edilen ülkeler arasında gösterilmemiştir.

20.Soru

Türkiye Avrupa Birliğine diğer bir deyişle Avrupa Ekonomik Topluluğu'na hangi tarihte başvurmuştur?

- a. 12 Eylül 1969
- b. 30 Ağustos 1980
- c. 31 Temmuz 1959
- d. 27 Aralık 1959
- e. 12 Eylül 1980

Yanıt Açıklaması:

Türkiye tarihte en büyük barış projesi olarak nitelendirilen Avrupa bütünleşmesi hareketine ilgisiz kalmayarak 31 Temmuz 1959'da bu hareketin en önemli örgütlenmesi olan Avrupa Ekonomik

Topluluğuna(AET bugünkü adıyla Avrupa Birliği) başvurmuştur.

DENEME FİNAL SINAVI SORU-CEVAP

1.Soru

Mundell, McKinnon ve Kenen'e göre, bir para birliğinin optimum para alanı niteliği taşıyabilmesi için para birliği ülkelerinin aşağıda sayılanlardan hangisini sağlamamış olması gerekir?

- a. Benzer dışa açıklık oranlarına sahip olmaları
- b. Enflasyon oranlarının birbirine yakın olması
- c. Aralarındaki üretim faktörleri hareketliliğinin yüksek olması
- d. Aralarındaki mal piyasası bütünleşmesinin sağlanmış olması
- e. Fiyatlarının ve ücretlerinin esnek olmaması

Yanıt Açıklaması: Mundell, McKinnon ve Kenen'e göre, bir para birliğinin optimum para alanı niteliği taşıyabilmesi için "fiyatlarının ve ücretlerinin esnek olmaması" gerekir. Dolayısı ile sorunun doğru cevabı E seçeneğidir.

2.Soru

Avrupa Birliği'nde Ekonomik ve Parasal Birliğin ilk aşamasının başlangıç ve bitiş tarihleri sırasıyla aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- a. 1 Temmuz 1990 - 31 Aralık 1993
- b. 19 Mayıs 1991 - 30 Aralık 1990
- c. 1 Ocak 1990 - 29 Şubat 1993
- d. 19 Şubat 1990 - 1 Mart 1992
- e. 1 Temmuz 1990 - 28 Ağustos 1990

Yanıt Açıklaması:

Avrupa Birliği'nde Ekonomik ve Parasal Birliğin ilk aşaması 1 Temmuz 1990 tarihinde başlayıp 31 Aralık 1993 tarihinde sona ermiştir.

3.Soru

Avrupa Birliği'ne katılım öncesi stratejilerinden "aday ülkelerin hazırladıkları adaylık sürecinde kısa ve orta vadede gerçekleştirecekleri çalışmaları ortaya koyan belge" aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Daimi Temsilciler Komitesi Raporu
- b. Katılım Ortaklığı Belgesi
- c. Genişleme Stratejisi Belgesi
- d. Ulusal Program Belgesi
- e. İlerleme Raporu

Yanıt Açıklaması:

Ulusal Program; aday ülkelerin Katılım Ortaklığı Belgesi (KOB)'ne karşılık olmak üzere hazırladıkları, adaylık sürecinde kısa ve orta vadede gerçekleştirecekleri tüm çalışmaları detaylı bir takvim ve mali kaynaklarla ortaya koyan bir programdır.

4.Soru

Maastricht Kriterleri'nde bütçe açığı kriterine göre, üye ülkelerinin bütçe açıkları ve kamu borçları GSYH'lerinin yüzde kaçını geçmemelidir?

- a. %1 - %45
- b. %2 - %50
- c. %3 - %60
- d. %4 - %55
- e. %5 - %70

Yanıt Açıklaması:

Euro bölgesi için mali disiplin öngören Maastricht kriterleri, İstikrar ve Büyüme Pakti kriterleri olarak kabul edilmektedir. Bu kriterler, bütçe açığı ve kamu borcu kriteridir. Bütçe açığı kriterine göre, üye ülkelerin bütçe açıkları ve kamu borçları sırasıyla GSYH'lerinin %3'ünü ve % 60'ını geçmemelidir.

5.Soru

Verilenlerden hangisi Serbest dolaşımın AB Hukukuna göre dört temel haktan biridir?

- a. Açık İşlere başvuru hakkı
- b. İş bulabilmek için Topluluk içinde seyahat hakkı
- c. İşin yapıldığı ülkede oturma hakkı
- d. İşin sona ermesinden sonra veya emeklilik durumunda o ülkede oturma hakkı
- e. **Hepsi**

Yanıt Açıklaması:

Serbest dolaşım; AB hukukuna göre dört temel haktan oluşmaktadır: Bunlar : Açık işlere başvuru hakkı, iş bulabilmek için Topluluk içinde seyahat hakkı, işin yapıldığı ülkede oturma hakkı ile işin sona ermesinden sonra veya emeklilik durumunda o ülkede oturma hakkıdır.

6.Soru

Schengen Anlaşması hangi ülkede imzalanmıştır?

- a. Almanya
- b. **Lüksemburg**
- c. Fransa
- d. Belçika
- e. Hollanda

7.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Türk girişimcilerin Avrupa Birliği ile gümrük birliği konusunda karşılaştığı engellerden biri değildir?

- a. AB'nin mali standartları
- b. AB'nin teknik standartları
- c. Türk menşei mallara AB iç pazarında getirilen engeller
- d. Küçük ve orta ölçekli şirketlerin Avrupa'ya girişlerinde karşılaştıkları vize engeli
- e. **Para birimi farklılıklarından kaynaklanan engeller**

Yanıt Açıklaması: a b c d şıklarında verilenler türk girişimcilerin gümrük birliği kapsamında karşılaştığı engellerdendir, buna karşın e şıkında verilen para birimi farklılığı bunlardan biri değildir.

8.Soru

Türkiye'nin müzakere çerçeve belgesi hangi yılda yayımlanmıştır?

- a. **2005**
- b. 2006
- c. 2007
- d. 2008
- e. 2009

9.Soru

I. Müzakere Çerçeve Belgesi

II. İlerleme Raporları

III. Katılım Ortaklığı

IV. Ulusal Programı

Yukarıdakilerden hangisi/hangileri müzakerelerde önemli belgelerdendir?

- a. I
- b. II
- c. III
- d. IV
- e. **Hepsi**

Yanıt Açıklaması:

Müzakerelerde önemli olan belgeler:

- Müzakere Çerçeve Belgesi
- İlerleme Raporları
- Katılım Ortaklığı
- Ulusal Programı.

10.Soru

“demokrasi ve insan hakları ve temel özgürlüklere saygılı olmak” koşulu genel olarak Avrupa Birliğinin Kurucu Anlaşmaları Çerçevesinde nerede karşımıza çıkar?

a. **Maastricht Anlaşmasının F maddesi**

b. Lizbon Anlaşması

c. Roma Anlaşmasının 237. maddesi

d. Ankara Anlaşması

e. Avrupa Birliği Anlaşması'nın 49.maddesi

Yanıt Açıklaması: Maastricht Anlaşmasının F maddesi

11.Soru

Maastricht kriterlerine göre üye ülkelerin bütçe açıkları GSYH'lerinin ne kadarını geçmemelidir?

- a. %2
- b. **%3**
- c. %5
- d. %7
- e. %10

Yanıt Açıklaması:

Maastricht kriterleri olarak belirlenen EPB kriterlerine göre üye ülkelerin bütçe açıkları

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

GSYİH'lerinin %3'ünü geçmemelidir.

12.Soru

Aşağıdakilerden hangisi 1 Mayıs 2004 tarihinde AB'ne tam üye olan ülkelerdendir?

- a. **Slovenya**
- b. Türkiye
- c. İsveç
- d. İtalya
- e. İngiltere

Yanıt Açıklaması: 1 Mayıs 2004 tarihinde AB'ne tam üye olan ülkeler Çek Cumhuriyeti, Polonya, Macaristan, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, Estonya, Letonya, Litvanya, Güney Kıbrıs ve Malta'dır.

13.Soru

I. Dört temel haktan oluşmaktadır.

II. Roma Anlaşması'nda (Md. 48-51) temel haklardır.

III. Önceden işçiler söz konusu iken sonradan genelleştirilmiştir.

Yukarıda özelliği verilen Avrupa Birliği için temel olan ilke aşağıdakilerden hangisidir?

- a. **Serbest dolaşım hakkı**
- b. Eğitim hakkı
- c. Yaşam hakkı
- d. Sosyalleşme hakkı
- e. Barınma hakkı

Yanıt Açıklaması:

Genişleme, Roma Anlaşması, (Md.48-51) Toplulukta işçilerin ve ailelerinin serbest dolaşımını temel bir hak olarak ortaya koymuştur. Bu; istihdam, ücret ve istihdam şartlarında üye ülkeler işçileri arasında milliyete dayalı her türlü ayırimcılığın ortadan kaldırılması ilkesine dayanmaktadır. Avrupa Birliği'nde ücretli çalışanların diğer bir deyişle işçilerin serbest dolaşımı, iç pazarın dayandığı dört temel serbestiden birisidir. Kuruluş yıllarında sadece işçilerin serbest dolaşımına önem verilirken 1990'lı yıllarda serbest dolaşım genelleştirilmiştir. Serbest dolaşım, AB hukukuna göre dört temel haktan oluşmaktadır. Bunlar; açık işlere başvuru hakkı, iş bulabilmek için Topluluk içinde seyahat hakkı, işin yapıldığı ülkede oturma (ikamet) hakkı ile işin sona ermesinden sonra veya emeklilik durumunda o ülkede oturma hakkıdır.

14.Soru

Helsinki Zirvesi kararlarında tam üyeliğe aday ülke sayısı Türkiye dahil kaçtı?

- a. 3
- b. 7
- c. 10
- d. **13**
- e. 16

15.Soru

Avrupa Komisyonu'nun Avrupa Konseyi'ne sunmuş olduğu ve Türkiye'yi yakından ilgilendiren "görüş" aşağıdakilerden hangisini vurgulamıştır?

- a. **Tam üyelik hakkı tekrardan teyit edilmiştir.**
- b. Müzakerelerin başlamasına yol açmıştır.
- c. Gümrük Birliğinin kapsamı genişletilmiştir.
- d. Bütünleşme süreci sekteye uğramıştır.
- e. İmtiyazlı ortaklıkla ilgili kesin tavır belirtmiştir.

Yanıt Açıklaması:

Türkiye'nin, tam üyelik hakkını teyit eden bir başka hukuki belge, Avrupa Komisyonu'nun Türkiye'nin tam üyelik başvurusu sonrasında, bu konu ile ilgili olarak Konsey'e sunduğu "görüş"tür. Komisyon "görüş"ünün sonuç kısmında "...Komisyon Topluluğa, Türkiye ile kapsamlı bir önlemler dizisi önermesini tavsiye eder. Bu önlemler dizisi, Türkiye'nin Topluluğa tam üye olabilirliliğine halel getirmeksizin, iki tarafın, karşılıklı bağımlılık ve bütünleşmelerini güçlendirici bir yola sokacaktır..." denilmiştir. Söz konusu "görüş", Türkiye'nin tam üyeliği konusunda net bir tavır belirlememiş ancak Ankara Anlaşması ile saptanan tam üyelik hakkını bir kez daha teyit etmiştir. Türkiye - Avrupa Birliği ilişkilerinde, Türkiye'nin tam üyelik hakkı hukuken açık bir şekilde tanınmıştır. Türkiye 1987 yılında yaptığı tam üyelik başvurusu ile bu hakkını kullanmıştır.

16.Soru

Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında bir ortaklık doğuran girişim aşağıdakilerden hangisinde doğru belirtilmiştir? Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında bir ortaklık doğuran girişim aşağıdakilerden hangisinde doğru belirtilmiştir?

I. Ankara Anlaşması

II. Avis

III. Türkiye için Avrupa Stratejisi

a. **Yalnızca I**

b. Yalnızca II

c. Yalnızca III

d. I ve II

e. II ve III

Yanıt Açıklaması:

Türkiye'nin yapmış olduğu başvuru üzerine 12 Eylül 1963 tarihinde, Türkiye ile AET Arasında Bir Ortaklık Yaratıcı Anlaşma imzalanmıştır. Kısaca Ankara Anlaşması olarak adlandırılan ortaklık anlaşması, gerekli onay süreci tamamlandıktan sonra, 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

17.Soru

Türkiye hangi tarihte AET'ye katılmak için başvurmuştur?

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

1956

1957

1958

1959

1960

Yanıt Açıklaması: Türkiye 1959 yılında AET'ye katılmak için başvurmuştur. Doğru cevap D seçeneğidir.

18.Soru

Aşağıdakilerden hangisi 16-17 Aralık 2004 tarihlerinde gerçekleşen Brüksel Zirvesinde liderlerin gündemindeki konular arasında yer almaz?

- A. Terörizm
- B. Gümrük Birliği
- C. AB Uyuşturucu Stratejisi
- D. Dış İlişkiler
- E. 2007-2013 Mali Çerçevesi

Yanıt Açıklaması: 16-17 Aralık 2004 tarihlerinde gerçekleşen Brüksel Zirvesinde liderlerin gündemindeki konular genişleme terörizm, 2007-2013 mali çerçevesi, AB Uyuşturucu Stratejisi ve Dış İlişkiler olmuştur.

19.Soru

Aşağıdakilerden hangisi 2012 Avrupa Birliği İlerleme Raporu'nun söz ettiği olumlu gelişmelerden birisi değildir?

- A. AB hukukuna uyumun sağlanması
- B. Terörle mücadelede işbirliğinin artması
- C. Siyasi reformlara uyumun sağlanması
- D. Vize ve göçte işbirliğinin artırılması
- E. Yargının tamamen bağımsız ve tarafsızlığı

Yanıt Açıklaması:

2012 İlerleme Rapor'un olumlu yönlerine bakıldığı zaman; siyasi reformlar, AB hukukuna uyumun sağlanması, vize ve göç, enerji ve terörle mücadele alanlarında işbirliğinin artırılması yoluyla, katılım müzakerelerini desteklemek üzere pozitif gündemin başarıyla uygulamaya geçirilmesine vurgu yapmaktadır. Öte yandan, siyasi kriterler açısından olumlu gelişmelerin yanında Türkiye'ye yönelik önemli eleştirilere de raporda yer verilmektedir. Özellikle yüzde onluk seçim barajının Avrupa Konseyi'ne üye ülkeler arasındaki en yüksek oran olduğuna, yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı açısından da daha fazla çabanın gerekli olduğuna dikkat çekilmektedir.

20.Soru

Aday ülkeler tarafından hazırlanarak Avrupa Birliği'ne sunulan ve Katılım Ortaklığı Belgesi'nde yer alan önceliklerin ne şekilde yerine getirileceğine ilişkin belge nedir?

- A. Mevzuat
- B. İlerleme Raporu
- C. Ulusal Program
- D. Müzakere Çerçeve Belgesi
- E. Avis

Yanıt Açıklaması: Ulusal Program, Katılım Ortaklığı Belgesi'nde yer alan önceliklerin hayata geçirilmesine yönelik program ve takvimi içeren bir belgedir.

AB VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ ONLİNE DÖNEM SORU-CEVAP:

-AVRUPA BİRLİĞİ ve TÜRKİYE İLİŞKİLERİ-

Soru 1: Aşağıdakilerden hangisi Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu'nun temel görevleri arasında yer almaz?

Cevap: Dış ilişkiler alanında Türkiye'nin dış politikasına ilişkin rapor hazırlamak ve AB'yi diplomatik temsil etmek

Soru 2: 4875 sayılı doğrudan yabancı yatırımlar kanunu ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

Cevap: Yabancı yatırımcıların ulusal yatırımcılar ile aynı muameleye tabi tutulması garanti edilmiştir.

Soru 3: Aşağıdakilerden hangisi Katma Protokol'ün temel ilkelerinden biri değildir?

Cevap: Taraflar arasında dış ve güvenlik konularında işbirliğinin geliştirilmesi

Soru 4: Aşağıdakilerden hangisi, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkisinin temel metinlerinden biridir?

Cevap: Ankara Antlaşması

Soru 5: Aşağıdakilerden hangisi Gümrük Birliği'nin dinamik etkilerinden biri değildir?

Cevap: Kamu geliri etkisi

Soru 6: Ankara Antlaşması hükümlerine göre kurulan Ortaklık Konseyi'nin başkanlığının süresi ve yöntemi iç tüzükte nasıl belirtilmiştir?

Cevap: Altışar aylık süreler için Türkiye ile Topluluk temsilcilerinden biri tarafından, sıra ile yapılır.

Soru 7: 6 Nisan 2011 tarihli ve 6233 sayılı Kanun ile Devlet Planlama Teşkilatı'nın tüm görevleri aşağıdaki bakanlıklardan hangisine aktarılmıştır?

Cevap: Kalkınma bakanlığı

Soru 8: Sübvansiyon nedir?

Cevap: Devletin kişi ya da kurumlara mal,para veya

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

hizmet biçiminde yaptığı karşılıksız yardımları ifade eder.

Soru 9: Aşağıdakilerden hangisi Ankara Anlaşması'nın ana metninde yer alan konulardan biri değildir?

Cevap: Üyelikten ayrılma

Soru 10: Gümrük Birliği'nin işlem maliyetleri etkisi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

Cevap: Maaliyetleri azaltıcı etkisi vardır.

Soru 11: Gümrük birliği kuramının ilk ortaya atıldığı "Gümrük Birliği Meselesi" adlı eser aşağıdaki iktisatçılardan hangisine aittir?

Cevap: J.Viner

Soru 12: Aşağıdakilerden hangisi Ulusal Mali Yardım Koordinatörü'nün görevlerinden biri değildir?

Cevap: Uluslararası ticari anlaşmalara bağlı olarak gümrük vergilerinin düzenlenmesi

Soru 13:

I. Türkiye'nin dış politikasına ilişkin rapor hazırlamak

II. Türkiye'de Gümrük Birliği hükümlerinin

uygulanmasını izlemek

III. Gümrük vergilerini belirlemek

IV. Türkiye'nin kaydettiği ilerlemeyi izlemek

Aşağıdakilerden hangileri Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu'nun görevleri arasında yer alır?

Cevap: I, II ve IV

Soru 14: Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ortaklık ilişkisi kuran ilk ülke aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap: Yunanistan

Soru 15: Roma Antlaşması kaç yılında yürürlüğe girmiştir?

Cevap: 1958

Soru 16: Ekonomik bütünleşme aşamaları açısından gümrük birliğinden sonraki aşama aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap: Ortak Pazar

Soru 17: Ankara Antlaşmasının uygulamaya girmesinden sonra 9 yıl süren hazırlık döneminde Avrupa Komisyonunun Türkiye'de açtığı ilk ofis aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap: Basın ve Enformasyon Bürosu

Soru 18: Türkiye ile AET arasında bir ortaklık ilişkisi kuran Ankara Antlaşması hangi yıl imzalanmıştır?

Cevap: 1963

Soru 19: İki taraflı (bilateral) ve çok taraflı (multilateral) anlaşmaların özelliklerini taşıyan anlaşmalara ne ad verilir?

Cevap: Karma sözleşme

Soru 20: Aşağıdakilerden hangisi ekonomik bütünleşme aşamalarından biri değildir?

Cevap: Ticari Ortaklıklar

Soru 21: Aşağıdakilerden hangisi Gümrük Birliği'nin tamamlanmasının ardından Avrupalı şirketlerin Türkiye'ye doğrudan yatırımlarının beklenen düzeyde olmamasının sebeplerinden biri değildir?

Cevap: Büyük firmaların davet edilmemesi

Soru 22: Alman Gümrük Birliği Zollverein'in fikir babası olan iktisatçı aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap: F. List

Soru 23: 1963 Türkiye-AET Ortaklık Anlaşmasının 9. Maddesinde açıkça öngörülen yasak aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap: Ayrımcılık Yasağı

Soru 24: AB'nin üçüncü ülkelerle gerçekleştirdiği ortaklık ilişkisini aşağıdaki ilkelerden hangisine dayanır?

Cevap: Karışıklık

Soru 25:

I. Taraflar arasındaki ilişkilerin karşılıklı ve dengeli olma esasına dayanması,

II. Taraflar arasında bir gümrük birliğinin aşamalı şekilde kurulması,

III. Tarafların ekonomi politikalarının yakınlaştırılması ve ortak faaliyetlerin geliştirilmesi.

Yukarıdakilerden hangileri Katma Protokol'ün geçiş dönemine ilişkin temel ilkeleri arasında yer alır?

Cevap: I, II, III

Soru 26: Anlaşmaya taraf ülkelerin tek yanlı veya karşılıklı olarak belirli mallar üzerindeki gümrük tarifelerinde indirimde bulunmalarına dayanan en dar kapsamlı iktisadi bütünleşme aşaması aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap: Tercihli Ticaret Rejimi

Soru 27: Aşağıdakilerden hangisi, Türkiye'nin AB'ye katılım süreci ile AB'nin sağladığı mali kaynaklar arasındaki ilişkinin sağlanması, izlenmesi ve değerlendirilmesinden sorumlu kurumdur?

Cevap: Ulusal Mali Yardım Koordinatörü

Soru 28: Türkiye – AB ortaklık ilişkisinin organı olan Ortaklık Konseyi'nin ilke kararlarında aşağıdakilerden hangisi yer alır?

Cevap: Tarafların geleceğe ilişkin niyet bildirimleri

Soru 29: Türkiye-Avrupa Ekonomik Topluluğu Ortaklık Anlaşması'na göre ortaklığın karar organı aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap: Ortaklık konseyi

Soru 30: Gümrük Birliği'nin ticaret hadlerine etkisi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

Cevap: Ticaret haddindeki değişmelerin Gümrük Birliği lehine gelişmesinin, Birliğin büyüklüğü ve

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

dünya ekonomisindeki konumu ile ilgisi bulunmaktadır.

Soru 31: 1847 yılında aşağıdaki hangi ülkeler arasında Gümrük Birliği kurulmuştur?

Cevap: Estonya ve Moldova

Soru 32: Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ortaklık ilişkisi kuran ilk ülke aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap: Yunanistan

Soru 33: Ekonomik bütünleşme aşamaları açısından gümrük birliğinden sonraki aşama aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap: Serbest ticaret bölgeleri

Soru 34: Gelişmiş ülkelerin az gelişmiş ülkelere ithal ettikleri sanayi mamulleri ne belli sınırlar içinde gümrük tarifesi ya da düşük oranlı tarifeler uygulamalarını öngören sistem aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap: Genelleştirilmiş tercihler sistemi

Soru 35: AB'nin üçüncü ülkelerle kurduğu ortaklık ilişkisi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

Cevap: Ortaklık organlarının yönetiminde kararlar her iki tarafında onayı ile alınmaktadır.

Soru 36: AB'nin üçüncü ülkelerle gerçekleştirdiği ortaklık ilişkisi aşağıdaki ilkelerden hangisine dayanır?

Cevap: Karşılıklılık

Soru 37:

I. Üyelik kavramı kullanıldığı için ortaklık Anlaşması imzalanan ülke AB'nin yönetiminde karar alma süreçlerinde temsil edilir.

II. Türkiye'nin Topluluğu kuran Antlaşma'dan doğan yükümlülüklerin tümünü üstlenebileceği ni göstermesi gerekir.

III. Antlaşma maddesinde ortaklık ilişkisinin üyeliğe hazırlayan bir süreç olduğu tanımlanmıştır.

IV. Ankara Antlaşması ile Türkiye için bu ortaklık ilişkisinin üyeliğe taşınması kesinlik kazanmıştır.

Türkiye ile AB arasında Ankara Antlaşması ile yapılan ortaklık ilişkisi hakkında yukarıdaki ifadelerden hangileri doğrudur?

Cevap: II ve III

Soru 38: Aşağıdakilerden hangisi Türkiye ile AB arasında Ankara Antlaşması ile başlayan süreçte ortaklık ilişkisinin koordinasyonunu yürütmüş kurumlardan biri değildir?

Cevap: Adalet Bakanlığı

Soru 39: Gümrük Birliği'nin ekonomik etkilerinden biri olan ticaret yaratıcı etki ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

Cevap: Birlik içinde genel refahın düşmesine neden olmaktadır.

Soru 40: Geçiş döneminde Türkiye'ye yönelik mali yardımları düzenleyen aşağıdaki protokollerden hangisi ile birlikte Türkiye hem topluluk bütçesinden hem de Avrupa yatırım bankası kaynaklarından yararlanma imkânı bulmuştur?

Cevap: İkinci mali protokol

Soru 41: Tam Üyeliğe Götüren Ortaklık Anlaşması (Ankara Antlaşması) ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

Cevap: Ortaklık ilişkisinde Türkiye'nin asıl muhatabı topluluk üyesi devletlerdir.

Soru 42: Türkiye'nin aşağıdakilerden hangisi ile yaşadığı sıkıntılar AB üyelik müzakerelerinde Gümrük Birliği fashının askıya alınmasına neden olmuştur?

Cevap: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi

Soru 43: Türkiye AET Ortaklık Anlaşması içerik olarak aşağıdaki antlaşmalardan hangisi örnek alınarak hazırlanmıştır?

Cevap: AET-Yunanistan Ortaklık Antlaşması

Soru 44: Roma Antlaşması "Her Avrupa devleti, Topluluğa üye olmak için başvuruda bulunabilir." hükmünü getirmiştir.

Yukarıdaki hüküm göz önüne alınırsa aşağıdaki devletlerden hangisi AB ile tam üyeliğe uzanan bir ortaklık ilişkisi kuramaz?

Cevap: Fas

Soru 45: Gümrük Birliği'nin işlem maliyetleri etkisi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

Cevap: Maliyetleri azaltıcı etkisi vardır.

Soru 46: Aşağıdakilerden hangisi AB'nin üçüncü ülkelerle kurduğu ortaklık ilişkisinin amaçlarından biri değildir?

Cevap: Ortak parasal birlik

Soru 47: Katma Protokol'ün yürürlüğe girmesi ile Türkiye'nin gümrük birliğini tamamlaması için kaç yıllık bir süre öngörülmüştür?

Cevap: 22 (Yirmi iki)

Soru 48: I. Ortaklık Konseyi Kararları

II. Ankara Antlaşması ve Ekleri

III. Katma Protokol ve Ekleri

IV. Tamamlayıcı/Uyum Protokolleri

Yukarıdakilerden hangileri Türkiye ile Avrupa Topluluğu arasında kurulan ortaklık ilişkisinin bir hukuk kaynakları arasında yer alır?

Cevap: II, III ve IV

Soru 49: Aşağıdaki ülkelerden hangisi 1775 yılında kendi içindeki ticaretten alınan vergileri sıfırlanmıştır?

Cevap: Avusturya

Soru 50: Aşağıdakilerden hangisi Avrupa Serbest Ticaret Birliği'nin (EFTA) kurucu üyelerinden biri değildir?

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

Cevap: İspanya

Soru 51: 2018 yılında yayınlanan 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile aşağıdakilerden hangisi Dışişleri Bakanlığı'nın bağlı kuruluşu olarak faaliyetlerine başlamıştır?

Cevap: Avrupa Birliği Başkanlığı

Soru 52: Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu hangi ilde faaliyet göstermektedir?

Cevap: Ankara

Soru 53: Benelüks olarak bilinen bölgesel bütünleşmeyi oluşturan ülkeler aşağıdakilerden hangisinde birlikte ve doğru olarak verilmiştir?

Cevap: Belçika, Hollanda, Lüksemburg

Soru 54: Türkiye-AB Gümrük Birliği aşağıdaki ürünlerden hangisini kapsar?

Cevap: Sanayi ve işlenmiş tarım ürünlerini

Soru 55: Gümrük Birliği'nin kısa dönemli etkileri (statik etkileri) ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

Cevap: Üye ülke vatandaşlarının satın alma güçleri azalacağından Birlik içi tüketim azalır.

Soru 56: Aşağıdakilerden hangisi ekonomik bütünleşmeyi farklı ekonomilerin gönüllü olarak karşılıklı bağımlılıklarla artırdıkları bir süreç olarak tanımlamıştır?

Cevap: B.Balassa

Soru 57: Türkiye'nin ekonomi politikalarının topluluğun politikalarına yakınlaştırılması bunun için de gerekli ortak eylemlerin gerçekleştirilmesi öncelikli hedefleri olarak görülmüştür.

Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi doğru olarak tamamlar?

Cevap: geçiş döneminin

Soru 58: Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin 1959'da Avrupa Ekonomik Topluluğuna başvuru yapmasından nedenlerinden biri değildir?

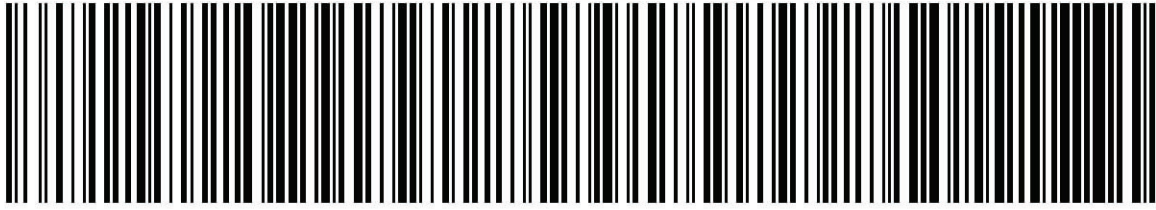
Cevap: Üye devletlerin Soğuk Savaş döneminde yaşadıkları güvenlik kaygıları

Soru 59: Aralarında gümrük birliği kuran ülkelerin birlik dışındaki ülkelere uyguladıkları ortak vergi tarifesi aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap: Ortak gümrük tarifesi

Soru 60: Aşağıdakilerden hangisi Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonunun görevlerinden biri değildir ?

Cevap: Dış ilişkiler alanında Türkiye'nin dış politikasına ilişkin rapor hazırlamak

AB VE TÜRKİYE İLİSKİLERİ İKT406U

1. Ab'nin Genişlemesinin Bir Parçası Olan Katılma Süreci İle İlgili Aşağıdaki İfadelerden Hangisi Doğrudur?

Aday devletler katılma süreci içinde bir dizi siyasi ekonomik ve hukuki reform gerçekleştirilir

2. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye ile AB arasında Ankara anlaşması ile başlayan süreçte ortaklık ilişkisinin koordinasyonunu yürütmüş kurumlardan biri değildir?

Adalet bakanlığı

3. Türkiye'nin Avrupa ekonomik topluluğuna yaptığı başvuru ile Ankara Antlaşması'nın imzalanması arasında 4 yıllık bir süre vardır Aşağıdakilerden hangisi yukarıda sözü edilen gecikmenin nedenlerinden biridir?

üyeler arasında anlaşmanın içeriği konusundaki görüş ayrılıkları

4. Avrupa birliği'nin etkili olduğu konular kapsamına yeni konuların dahil edilmesi ve bu konularda giderek nitelikli çoğunlukla karar almayı sahasının hakim olmasıdır yukarıdaki paragrafta Avrupa bütünleşmesi ile ilgili hangi kavramdan söz edilmektedir?

Derinleşme

5. Türkiye ile AB arasında vize serbestisi diyalogu mutabakat metni hangi tarihte imzalanmıştır?

16 Aralık 2013

6. Aşağıdakilerden hangisi gümrük birliği'nin kısa dönemli ekonomik etkilerinden biridir?

ticaret yaratıcı etki

7. Aşağıdaki AB üyesi ülkelerden hangisi diğerlerinden daha geç olarak Türkiye'ye vize uygulamaya başlamıştır?

İspanya

8. Avrupa birliği'nde vize konusunda toplu bir düzenleme yapmaya yönelik oluşturulan antlaşma aşağıdakilerden hangisidir?

Schengen anlaşması

9. Aşağıdakilerden hangisi Avrupa Birliği Türkiye delegasyonu nun temel görevlerinden biri değildir?

Dış ilişkiler alanında Türkiye'nin dış politikasını kontrol etmek

DON'T ASK QUESTIONS, JUST FOLLOW...

SINCE 2020

10. Ortaklığın ilk evresini oluşturan Türk ekonomisini Türkiye ile AET arasında kurulacak olan gümrük birliğine hazırlandığı dönem aşağıdakilerden hangisidir?

Hazırlık dönemi

11. Roma anlaşmasının 237 maddesi tüm Avrupa devletlerinin birliğe üyelik için başvurabileceği ne ifade etmiştir maastricht antlaşması ise bu ülkeyi tekrar etmekle birlikte bu geniş kriterin sınırlandırılması için koşul getirmiştir.

Buna göre Maastricht anlaşması'nın getirdiği koşul aşağıdakilerden hangisidir?

Demokrasi insan hakları ve temel özgürlüklere saygılı olmak

12. 1993 tarihli Zirvesinde orta ve Doğu Avrupa devletlerinin tam üyelik hakları teyit edilmiş ve bu üyelerin tam üye olmak için gerçekleştirmeleri gereken siyasal ve ekonomik dönüşüm açıklanmıştır. yukarıdaki cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi doğru olarak tamamlar?

Kopenhag

13. Aşağıdakilerden hangisi 2003'te Atina'da AB katılım anlaşması imzalayan ve 2004'te AB üyesi olan ülkelere biri değildir?

Bulgaristan

14. Aşağıdakilerden hangisi gümrük Birliği ortak komitesi nin yetkileri arasında yer almaz?

hazırlanan yıllık faaliyet raporlarını denetlemek

15. Aşağıdakilerden hangisi bir para birliğinin Optimum para alanı niteliği taşıyabilmesi için para verildiği ülkelerinin sahip olması gereken özelliklerden biri değildir?

Fiyatlarının ve ücretlerinin sabit olması

16. Türkiye-ab ortaklık ilişkisinin son dönemi hangi tarihte başlamıştır?

1 Ocak 1996

17. AB'nin beşinci genişleme süreci ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

Türkiye beşinci genişleme sürecinin tamamen dışında tutulmuştur

18. Aşağıdakilerden hangisi Aralık 2004 Brüksel zirve toplantısı kararlarından biri değildir?

Müzakereler tam üyelik ile sonuçlanacaktır

DON'T ASK QUESTIONS, JUST FOLLOW...

SINCE 2020

19. Avrupa birliği'nin doğruya doğru genişlemesinin esaslarını ve araçlarını belirleyen Zirve aşağıdakilerden hangisidir?

Lüksemburg zirvesi

20. Aşağıdakilerden hangisi Helsinki zirvesi sonrası yayınlanan katılım ortaklığı belgesi nin siyasal kriterler başlığı altında Türk hukuk sisteminde yapılması istenen değişikliklerden biri değildir?

21. Türkiye AB gümrük Birliği hangi yıldan itibaren işlemeye başlamıştır?

1996

22. Türkiye ile ait arasında ortaklık yaratan Ankara anlaşmasının Temel ve nihai amacı aşağıdakilerden hangisidir?

Tam üyelik

23. Türkiye ile AB arasındaki ortaklık ilişkisine yeni üye ülkelere genişleten ek protokolün TBMM tarafından onaylanmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

Türkiye'nin AB'nin yeni tam üyelerinden Güney Kıbrıs'ı tanımaması

24. I. Uluslararası sistemin yapısal değişimi

II. ABnin değişen koşulları

III. Katılma sürecine giren devletlerin farklı nitelikler taşıması

Yukarıdakilerden hangileri AB'nin aday ülkelere uyguladığı üyelik kriterlerinin zaman içinde değiştirmesinin başlıca nedenleri arasındadır?

I II ve III

25. Aşağıdakilerden hangisi Türk mevzuatının AB'nin ortak ticaret politikasına uyumlaştırılması amacıyla oluşturulan yardımcı organdır?

Gümrük Birliği ortak komitesi

26. Türkiye'ye AET ortaklığının geçiş dönemi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

Geçiş döneminin 24 yıl sürmesi öngörülmüştür

27. AB de kişilerin serbest dolaşım Hakkı aşağıdaki haklardan hangisini kapsamaz?

Kamudaki açık işlere başvurma

28. Lizbon antlaşması ile AB ye getirilen tek tüzel kişilik anlayışının en önemli etkisi aşağıdakilerden hangisidir?

dışişleri'nde müzakere gücünün artması

DON'T ASK QUESTIONS, JUST FOLLOW...

SINCE 2020

29. AB de kişilerin serbest dolaşım Hakkı aşağıdaki haklardan hangisini kapsamaz?

Kamudaki açık işlere başvurma

30. AB nin ortak bir anayasa yapamamasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

bazı üye ülke halklarının anayasa taslağını reddetmeleri

31. I. İstihdam imkanı

II. ikamet hakkı

III. eşit muamele

Yukarıdakilerden hangileri AB de serbest dolaşım hakkının Temel unsurlarındandır?

I II ve III

32. Aşağıdakilerden hangisi AB'nin beşinci genişleme sürecinin üçüncü dalgasında yer alan ülkelerden biri değildir?

Malta

33. İşçinin aile bireylerinin milliyetleri ne olursa olsun bir başka üye ülkede yerleşme hakları vardır.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıda sözü edilen AB içinde yerleşme hakkına sahip aile bireyleri arasında yer almaz?

İşçinin kuzenleri ve yeğenleri

34. Para birliğinin maliyeti Mundell(1961) , McKinnon(1969) tarafından geliştirilen..... Aracılığı ile tartışılmaktadır.

yukarıdaki cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi doğru olarak tamamlar?

Optimum para alanları teorisi

35. Avrupa birliği'nde serbest dolaşım Hakkı Aşağıdakilerden hangisi çerçevesinde sınırlanabilir?

Kamu düzeni ve sağlığı

36. Türkiye için Avrupa stratejisi nedir?

Türkiye'ye sunulan tam üyeliğe alternatif bir stratejidir

37. AB ülkeleri hangi tarihten itibaren Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından vize istemeyen başlamıştır?

Ekim 1980

SKYMOONPDF

DON'T ASK QUESTIONS, JUST FOLLOW...

SINCE 2020

38. I. Türkiye'nin topluluğa entegrasyonunun sağlanması
II. enflasyon seviyesinin limitler içinde tutulması
III. Türk halkının istihdam seviyesinin artırılması
IV. Türk halkının yaşam koşullarının yükseltilmesi
V. Türk halkı ile Avrupalı halklar arasında sıkı Bağlar kurulması
Yukarıdakilerden hangileri Ankara anlaşmasının amaçları arasında yer alır?

I III IV ve V

39. Aşağıdakilerden hangisi Kopenhag kriterleri nden biri değildir?

İş gücü mobilitesi

40. I. Ankara anlaşması

II. AET yi kuran anlaşma

III. Katma protokol

IV. Paris antlaşması

Türkiye AB ilişkileri yukarıdaki belgelerden hangilerinin hükümleri doğrultusunda sürdürülmektedir?

I ve III

41. Euro bölgesi ülkeleri için mali disiplin öngören istikrar ve büyüme paktı kriterleri olarak da kabul edilen ülkelere ne ad verilir?

Maastricht kriterleri

42. Aşağıdaki antlaşmalardan hangisi ile Avrupa topluluklarından Avrupa birliği'ne geçiş sağlanmıştır?

Maastricht anlaşması

43. Türkiye AB arasındaki ortaklık konseyi kararları ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

Kararlar oy çokluğu ile ele alınır

44. Avrupa ekonomik Topluluğu 1958'de aşağıdaki antlaşmalardan hangisi ile kurulmuştur?

Roma antlaşması

45. Avrupa kömür ve Çelik Topluluğu ndan Avrupa topluluklarına geçiş 1957'de imzalanan ve 1958'de yürürlüğe giren..... İle gerçekleştirilmiştir Bu anlaşma esasen iki ayrı anlaşmadan oluşmaktadır ilki Avrupa ekonomik Topluluğu nu Kuran anlaşma birincisi Avrupa atom enerjisi topluluğunu Kuran anlaşmadır.

Roma antlaşması

DON'T ASK QUESTIONS, JUST FOLLOW...

SINCE 2020

46. Aşağıdakilerden hangisi AB komisyonunun 1949 yılında açıkladığı görüşünde yer alan Türkiye'nin üyeliğine engel oluşturan ekonomik faktörlerden biri değildir?

Tarımsal nüfusunun azlığı

47. Roma antlaşması her Avrupa devleti topluluğa üye olmak için başvuruda bulunabilir hükmünü getirmiştir.

Yukarıdaki hüküm göz önüne alınırsa aşağıdaki devletlerden hangisi AB ile tam üyeliği uzanan bir ortaklık ilişkisi kuramaz?

Fas

48. Avrupa birliğine üye olmadan ve gerekli fonları tamamını almadan gümrük birliği'ne giren tek ülke aşağıdakilerden hangisidir?

Türkiye

49. Avrupa Birliği Türkiye'yi orta ve Doğu Avrupa için oluşturduğu katılma sürecini aşağıdaki zirvelerden hangisinde alınan kararlarla dahil etmiştir?

Helsinki

50. Aşağıdakilerden hangisi Maastricht antlaşması'nda yer alan ayrımcılıklara dayanarak Euro'ya geçmeyen AB üyesi ülkelerden biridir?

Danimarka

51. 1963 yılında Türkiye ile Avrupa ekonomik Topluluğu arasında imzalanan ve ortaklık Kuran antlaşma aşağıdakilerden hangisidir?

Ankara anlaşması

52.,AB komisyonu tarafından 2000'li yılların ortalarından itibaren bir üyelik kriteri olarak ileri sürülmeye başlanmıştır Avrupa bütünleşmesinin ivmesinin hem de aday ülkenin çıkarları için önemli kabul edilmiştir Bu kriter 1993 kopenhag zirve kararına dayandırılmıştır.

yukarıdaki paragrafta boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi doğru olarak tamamlar?

Hazmetme Kriteri

53. AB vatandaşlığı 1992 yılında aşağıdaki antlaşmalardan hangisi ile kabul edilmiştir?

maastricht antlaşması

54. Aşağıdakilerden hangisi AB komisyonunun 1989 yılında açıkladığı görüşünde yer alan Türkiye'nin üyeliğinde engel oluşturan ekonomik faktörlerden biri değildir?

tarımsal nüfusunun azlığı

DON'T ASK QUESTIONS,JUST FOLLOW...

SINCE 2020

55. Avrupa bütünleşmesi aşağıdaki antlaşmalardan hangisi ile siyasi kimliğini öne çıkan uluslarüstü bir aktör niteliği kazanmıştır?

Maastricht antlaşması

56. AB ülkelerinde yaşayan Türklere uygulanan ayrımcılığa son verilmesinin kararlaştırıldığı ve ilk kez muamele eşitliği ilkesinin gündeme geldiği AB Adalet divanı kararı aşağıdakilerden hangisidir?

Semra sürül kararları

57.

SKYMOONPDF

Don't Ask Questions, Just Follow
SINCE 2020

SKYMOONPDF

DON'T ASK QUESTIONS, JUST FOLLOW...

Don't Ask Questions, Just Follow

SINCE 2020